

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

Barbora Straková

**Andragogové na UP Olomouc od roku 1969
do současnosti**

Representant of andragogy in UP Olomouc from 1969 to present

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Dušan Šimek

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 24. 3. 2010

.....

vlastnoruční podpis

Obsah

Úvod	4
Doc. PhDr. Ervín Koukal, CSc.	9
Doc. PhDr. Vladimír Jochmann	19
Doc. PhDr. Marie Nováková, CSc.	23
PhDr. Vilém Klega, CSc.	26
Doc. PhDr. Věra Bočková, CSc.	36
Doc. PhDr. Anna Petřková, CSc.	43
Prof. PhDr. Dušan Šimek	51
Závěr	61
Anotace	63
Annotation	64
Použitá literatura	65
Přílohy	66

Úvod

Pro svou závěrečnou bakalářskou práci jsem si vybrala téma Andragogové na UP Olomouc od roku 1969 do současnosti. Proč mě zaujalo právě toto téma? Před třemi roky jsem začala studovat v Olomouci kombinaci oborů Sociologie - Andragogika a za celou dobu studia jsem se nedozvěděla téměř nic o vzniku oboru na Univerzitě Palackého, o jeho složitých začátcích, o všech aspektech, které vzniku předcházely, které osobnosti se o „početí“ obou zasloužily, anebo se ke mně vždy donesla jen neucelená zmínka.

Z tohoto důvodu jsem se rozhodla psát o lidech, kteří začínali působit na Katedře pedagogiky Filosofické fakulty UP a dále se profesně přemístili na Katedru výchovy a vzdělávání dospělých, což je možno považovat za prvopočátek vzniku samotné andragogiky zde v Olomouci. Následně v roce 1989 se podařilo založit Katedru sociologie a andragogiky a pak již nic nebránilo rozvíjení oboru Andragogiky v nejrůznějších typech a formách studia.

Svou práci jsem rozdělila na jednotlivé medailonky osob, které stály na počátku a na vznik oboru měly největší vliv a nejširší zásluhy na jeho koncipování. Jednalo se a jedná se o Doc. PhDr. Ervína Koukala, CSc., Doc. PhDr. Vladimíra Jochmanna, Doc. PhDr. Marii Novákovou, CSc., PhDr. Viléma Klegu, CSc., Doc. PhDr. Věru Bočkovou, CSc., Doc. PhDr. Annu Petřkovou, CSc., Prof. PhDr. Dušana Šimka. V každém medailonku se nejprve zabývám osobním a profesním kurikulem každého dotyčného zakladatele, či následovníka, dále jejich vzpomínkami na vznik oboru, zhodnocením jejich vědecko-organizačního působení na pracovišti a jejich názory na osoby účastnící se zakládání oboru.

Při svém pátrání po všech těchto údajích jsem využila metodu analýzy dokumentů a to v momentě, kdy jsem studovala materiály a různé spisy a archiválie v Archivu Univerzity Palackého v Olomouci. Dále jsem prováděla rozhovory s jednotlivými osobnostmi formou polostandardizovaného rozhovoru, otázky jsem měla předepsané a předkládala jsem je všem respondentům ve stejné podobě. Pokud se ale jejich pozornost zaměřila nevhodným směrem, vrátila jsem je zase zpět k předepsané struktuře rozhovoru. Pokud se jednalo o již nežijící osobnosti, musela jsem se vydat zkoumat

archiválie do archivu, v případě žijících pamětníků jsem jim samozřejmě předložila již zmíněný dotazník.

Moje práce se zabývá také vznikem samostatné katedry. Zjistila jsem, že v prvopočátcích se katedra setkávala s výraznými problémy, jako například s teoretickým ukotvením oboru. Názvy i zaměření se často střídaly a obor musel projít spoustou změn, než se jeho kurikulum ustálilo v podobě, v jaké je známe dnes.

Klega uvádí (srov. Klega V., 1981, s. 7 – 12), že Filosofická fakulta Univerzity Palackého se od počátku 70. let podílela na přípravě odborníků, kteří pak působili jako koncepční, organizační a metodičtí pracovníci v široké oblasti výchovy a vzdělávání dospělých. Obor tohoto názvu (výchova a vzdělávání dospělých) byl předstupněm andragogiky. Poprvé se problematika výchovy a vzdělávání dospělých objevila v konzultacích pro studující při zaměstnání ve stud. roce 1964/65, a to konkrétně ve studijním oboru Pedagogika. V tomto počátku však disciplína plnila pouze funkci základní informace, ale již tehdy v rámci takto zaměřeného oboru vystupovaly osobnosti jako F. Hyhlík, nebo M. Bartoš.

Dalším krokem bylo zařazení disciplín Pedagogika dospělých a Teorie osvětové práce do oboru Pedagogika v letním semestru 1967/68. Tento vývoj následovaly i další předměty, můžu uvést Podnikovou výchovu a Sdělovací prostředky ve vzdělávání dospělých. O tento postup se zasloužil Ervín Koukal, který tehdy stál ve vedení Katedry pedagogiky a snažil se do pedagogiky vnést i zaměření na dospělé lidi.

Zatím jsem mluvila pouze o dálkové formě studia. V prezenční formě se problematika výchovy a vzdělávání dospělých objevila až ve stud. roce 1969/70 a to ve studijní kombinaci Pedagogika – Němčina a Pedagogika – Francouzština, kde se začaly konat pravidelné přednášky a semináře z výukového předmětu Pedagogiky dospělých.

Výše zmíněný obor Pedagogika byl pro další vývoj výchovy a vzdělávání důležitý. Terminologicky vzato se sice nejednalo o pedagogiku, tedy vědu o výchově a vzdělávání dětí, ale v programu se již zabýval i dospělými. Obor byl značně orientován na výuku sociologických disciplín, jednak proto, že byl kombinován ve spojení s oborem Sociologie, jednak proto, že se předpokládalo, že absolventi tuto kombinaci v dalším zaměstnání vhodně uplatní, například jako průmysloví sociologové,

či v oblasti sociální péče. „Takto pojímaný obor měl v průběhu let 1969 – 1976 jen tři ročníky denního studia a celkem 25 absolventů a v letech 1970 – 71 tři ročníky pětiletého studia při zaměstnání s 38 absolventy.“ (Klega, V., 1981, s. 8)

Dalším mezníkem byl vznik oboru Teorie a organizace kulturní práce (TOKP) ve stud. roce 1970/71, který se zaměřil na oblast kulturně výchovné činnosti.

Významnějším krokem však bylo nové ustanovení oboru Výchova a vzdělávání dospělých (teorie kultury) od stud. roku 1971/72 po rok 1974/75. Změnila se doba studia, už trvala pouhé čtyři roky, ne původních pět let. Rok potom vznikl v Olomouci další obor nesoucí podobný název – Výchova a vzdělávání dospělých, ale nejednalo se o totéž. Tento obor vznikl pod taktovkou ministerstva školství a jím vypracovaným studijním plánem. Ve stud. roce 1975/76 byl název oboru pouze Teorie kultury a rok poté byl zabezpečován již nově zřízenou Katedrou teorie kultury.

Obor Výchova a vzdělávání dospělých je tedy charakterizován častou změnou názvu. Bylo to dáno aktuálními společenskými potřebami a také politickými požadavky ministerstva školství, které samo nemělo jasnou představu, jak by měl obor vypadat. S podobnými problémy se potýkali i na pražské filosofické fakultě, s níž olomoucké pracoviště udržovalo pracovní kontakty od vzniku oboru. Jako externí učitelé v oboru působili tito pražští vysokoškolští učitelé: F. Hyhlík, J. Skalka, E. Livečka, M. Řehák, J. Vymazal. Učitelé dojížděli vypomáhat také z Brna (V. Jůva), či z Bratislavy (E. Malá z Výzkumného ústavu kultury v Bratislavě).

„Ke stabilizaci studijního oboru výchova a vzdělávání dospělých došlo až v roce 1975. 1. ročník VVD ve stud. roce 1975/76 zahájil v Olomouci jak v denním studiu (čtyřletém), tak ve studiu při zaměstnání (pětiletém).“ (Klega, V., 1981, s. 9) Dle ministerstva školství měl být absolvent schopen „koncepční a prognostické činnosti na všech úsecích společenské praxe, kde je realizována výchova a vzdělávání dospělých, aby byl dále schopen plánovat, organizovat a metodicky řídit výchovu a vzdělávání dospělých v uvedených subsystémech a vyhodnocovat její efektivnost a aby také uměl organizovat i provádět výzkum a potřebné analýzy v této oblasti i poskytovat výchovné poradenství pro dospělé.“ (Klega, V., 1981, s. 9)

Obor byl rozdělen na čtyři dílčí části – společenský základ (předměty marxismu a leninismu, ruština, logika, statistika, etika), profilující předměty (disciplíny

pedagogické, psychologické, sociologické), předměty odborné specializace (teorie podnikové VVD, teorie mimoškolní VVD, teorie školní VVD) a ostatní předměty (druhý osvětový jazyk, tělesná výchova).

V roce 1977 byl obor Výchova a vzdělávání dospělých rozšířen o odbornou praxi a počet předmětů byl snížen o šest dle nařízení ministerstva školství ČSR.

„Studium oboru VVD bylo ukončeno vypracováním a obhájením diplomové práce a ústní závěrečnou zkouškou o čtyřech částech – z marxismu – leninismu, pedagogiky dospělých, pedagogické psychologie dospělých, sociologie výchovy a vzdělávání dospělých.“ (Klega, V., 1981, s. 9)

Pro obor byly důležité nejen styky s pražskou univerzitou, ale také s prešovskou filosofickou fakultou. Nejen, že kontakty přinášely externí pracovníky pro katedru, kteří se společně zúčastňovali pracovních seminářů, či porad. Při stabilizaci oboru využívali zejména pedagogové možnost vycestovat do zahraničí. Bližší styky navázali v průběhu zahraničních studijních pobytů na univerzitách v Lublinu, Lipsku, Berlíně, Budapešti a ve Vědeckovýzkumném ústavu všeobecného vzdělávání dospělých APV SSSR v Leningradě.

Celý tento vývoj a pracovní výsledky vedly ke vzniku samostatné Katedry výchovy a vzdělávání dospělých na Filosofické fakultě Univerzity Palackého ke dni 1. listopadu 1979. Rektor na ni převedl dosavadních šest pracovníků z Katedry pedagogiky a vedoucím se stal Doc. PhDr. František Rosypal.

Pojednávala jsem pouze o oboru Výchova a vzdělávání dospělých (aktuálním v době vydání článku Viléma Klegy). Tento obor předcházel vzniku oboru Andragogika. Později samozřejmě vznikla katedra sociologie a andragogiky, ale tím už se budu hlouběji zabývat v následujícím textu.

Podle sdělení Dušana Šimka uvádím další informace o vývoji oboru. Po reaktivaci Vladimíra Jochmanna v roce 1990 se ustavily studijní plány kombinace oboru Sociologie – Andragogika, viz příloha č. 1 (žluté studijní plány). Tyto studijní plány byly vytvořeny v souladu s jochmannovským pojetím integrovaného studia. To znamená, že hranice mezi jednotlivými disciplínami byly velmi neurčité. Teprve

v pozdějších letech v souvislosti s „bolonizací studia“, kdy souvislé pětileté studium bylo rozděleno na stupeň bakalářský a magisterský, se v rámci kreditního hodnocení vytvořily studijní plány, které s drobnými obměnami platí dodnes.

Jen na okraj připomínám, že opět zásluhou Vladimíra Jochmanna katedra věnovala mimořádnou pozornost založení a rozvoji distančních forem studia. Již v roce 1991/92 byla zahájena výuka sociologie v kombinované formě, o dva roky později bylo akreditováno bakalářské studium Andragogiky v profilaci na Personální management a bakalářské studium oboru Sociální práce. Koncem 90. let byly zahájeny práce na akreditaci navazujícího magisterského studia Andragogiky tehdy už pod vedením Šimka.

Na oboru Andragogika v nové podobě se podíleli zejména: Vladimír Jochmann, Věra Bočková a Dušan Šimek, od roku 2000 Hana Bartoňková. Výuku v jednotlivých profilacích andragogiky zabezpečovali: František Bělohávek (Řízení lidských zdrojů), Oldřich Chytil (Sociální práce) a Stanislav Hubík (Kulturní andragogika).

Pro dosažení stanovených cílů bylo nutné stanovit kritéria výběru olomouckých andragogů. Rozhodla jsem se zařadit do výběrového souboru osoby, které se výrazně zasloužily o zavedení oboru na FF UP, o jeho rozvoj v rámci studia oboru Výchova a vzdělávání dospělých a posléze o rekonstrukci oboru a rozvoj andragogiky na FF UP v Olomouci.

Osobností, která se zasloužila o zavedení oboru Výchova a vzdělávání dospělých je vedoucí Katedry pedagogiky FF UP v 60. letech minulého století Doc. Ervín Koukal. Již za jeho působení se na oboru VVD podíleli Vladimír Jochmann, Věra Bočková a Vilém Klega. V pozdějších letech nastoupila na katedru Anna Petřková, od roku 1986 pak Dušan Šimek. Po své reaktivaci v roce 1990 obor Andragogika ustavil Vladimír Jochmann, který v těsné spolupráci s Věrou Bočkovou, Vilémem Klegou a Vladimírem Jochmannem postavil základy kurikula oboru Andragogika v současné podobě.

Doc. PhDr. Ervín Koukal, CSc.

Ervín Koukal se narodil 20. 5. 1910 v Rakousku ve Vídni, ale byl české národnosti. Jeho rodiče odešli do Vídně kvůli lepší možnosti práce, aby se dokázali vůbec uživit. Jeho rodina byla dělnického původu. Otec se jmenoval Stanislav Koukal, vyučil se mechanikem a ve Vídni pracoval v továrně až do první světové války. Potom se živil jako zámečník v dílnách ČSD v Jihlavě. Matkou byla Aloisie Koukalová, (srov. A, RUP, O 142/3093) která byla dcerou pokrývačského dělníka. (srov. A, RUP, K 57/804)

Ervín Koukal se oženil s Dr. Marií Koukalovou, rozenou Hurdovou, která byla zaměstnaná například jako státní profesorka na VŠP v Olomouci nebo jako odborná asistentka Katedry českého jazyka a literatury Fakulty společenských věd Vysoké školy pedagogické v Olomouci. Doktorka Koukalová pocházela z rodiny továrního mistra z Jihlavy. Oba byli bez náboženského vyznání. Oženili se spolu 1. 2. 1943 a narodili se jim dvě děti, a to Jana Koukalová (*2. 2. 1944) a Petr Koukal (*24. 11. 1947). Jana pracovala jako lékařka v jihlavské nemocnici, Petr ve výzkumném ústavu Sigma v Olomouci.

Manželé střídali své trvalé bydliště dle aktuálního místa zaměstnání, bydleli Na Kalvarii 17 v Jihlavě, na Janské ulici č. 14 v roce 1945, v Tyršově ulici č. 10 v Olomouci Hodolanech a poslední zmínka o místě bydliště, na kterou jsem narazila, byla na Kijevském nábřeží č. 1 v Olomouci.

Nyní se zaměřím na studijní období Ervína Koukala. Vystudoval Ref. reálné gymnázium v Jihlavě, na kterém byl od roku 1921, 21. 6. 1929 složil úspěšně maturitu, pak pokračoval na vysokou školu, absolvoval Filosofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, kde skládal státní zkoušku z filosofie a doktorát získal z oboru Filosofie – Němčina. Promoval na MU dne 26. 6. 1937, v roce 1939 skládal zkoušku z filosofie. Během studií ho zajímala hlavně pedagogika a psychologie. Koukal mluví německy, částečně rusky a francouzsky, také uměl psát na psacím stroji.

Koukal byl mnohostranně založený člověk, za svůj život zvládal plnit nespočet různých funkcí, zmíním jich pár z každé oblasti života. Při svých vysokoškolských studiích pracoval ve studentské poradně Společnosti pro výzkum dítěte, spolupracoval

v Dodatcích k Ottově naučnému slovníku. Pracoval v seminářích profesora Otakara Chlupa, docenta Jana Uhra a profesora Mih. Rostohara. U prof. Chlupa si osvojil úctu k vědecké práci, kritickou analyzující věcnost a metodologickou přísnost. Vzorem sebekritické skromnosti a příkladné soudružské obětavosti mu byl Dr. Bruno Zwicker, asistent prof. Chlupa a prof. Bláhy, který byl nacisty umučen. Vlivem jeho osobního přátelského styku se Ervín dostal k poznávání vědeckého socialismu. Po dobu vysokoškolských studií nebyl politicky organizován. Byl členem Spolku posluchačů filosofie a členem Společnosti na podporu demokratického Španělska. Byl členem redakční rady Pedagogiky, členem oddělení Pedagogiky Československého sovětského institutu v Praze, spolupracoval jako recensent s SPN a byl soudním znalcem při lidovém soudu v Olomouci pro pedagogické otázky. (srov. A, RUP, O 142/3093)

Jeho zdravotní stav nebyl zcela uspokojivý, byl nervově labilní, trpěl nemocí zvanou exhaustivní neurotický syndrom. (srov. A, RUP, K 57/804)

Nyní se ponořím hlouběji do života Ervína Koukala a projdu chronologicky jeho životní etapy, které následovaly po letech studií.

V letech 1935 až 1936 pracoval jako prefekt na internátu Masarykova studentského domova v Brně. Potom do roku 1938 nastoupil jako vychovatel v rodině centrálního ředitele banky Union, pana konzula Eduarda Münze v Brně – městská část Pisárky. Zároveň s povoláním vychovatele stačil od 4. 9. 1937 po dobu dvou let zastávat místo výpomocného učitele ve IV. rg. Státním československém reálném gymnáziu v Brně.

Dále v roce 1939 odešel z města Brna, aby přemístil své učitelské ambice do různých měst kraje Vysočina. Od 1. 9. nastoupil na Obchodní akademii v Jihlavě na post profesora. V září následujícího roku vyučoval jako suplující profesor při Obchodní akademii v Polné, která leží nedaleko města Jihlava. Po roce opět odešel, protože byl přeložen z dosavadního působiště na stejné služební postavení na Obchodní akademii v Pelhřimově do roku 1945.

Roku 1944 byly uzavřeny obchodní akademie a Ervín Koukal byl dán k dispozici pracovnímu úřadu v Pelhřimově, který ho přemístil do Německého Brodu,

kde byl totálně nasazen u Todtovy organizace na stavbě tunelu. Tam pracoval od října 1944 do dubna 1945, Einsatzgruppe VII, u fy. Lanna, zpočátku na úpravě terénu, později na stavbě domů (válečné objekty) vedle budovy stavení správy Todtovy organizace pod dozorem SS - Baustelle. V březnu 1945 byl zatčen orgány sicherheitsdienstu, protože pomáhal učitelům a jiným státním zaměstnancům uniknout z nasazení. Vězněn byl ale pouze patnáct dní, tak si ani nepožádal o průkazku politického vězně. V polovině dubna se mu podařilo uniknout.

Po květnu v roce 1945 vstoupil do strany sociální demokracie, stal se kulturním referentem a členem rady MNV (Místní národní výbor) v Jihlavě. Po příchodu do Olomouce a po brněnském sjezdu sociální demokracie přestal ve straně pracovat a ještě před sloučením vstoupil do KSČ.

1. 9. 1945 byl Koukal ze služebních důvodů přeložen ve stejném služebním postavení na Obchodní akademii v Jihlavě, ale jak jsem se již zmiňovala výše, vyučoval zde už od 1. 6. 1945. Pomáhal po skončení války při znovuzakládání obchodní akademie a začal zde opět učit a to až do 31. 8. 1947.

1. 10. 1945 nastoupil na prezenční vojenskou službu, kde sloužil v hodnosti vojín, a kterou ukončil 1. 3. 1946.

O přeložení na místo smluvního asistenta při Pedagogické fakultě Palackého univerzity v Olomouci zažádal 19. 10. 1946 a hned jak skončil na Obchodní akademii v Jihlavě, tak nastoupil na UP, tedy od 1. 9. 1947. Ve školním roce 1946 - 1947 byl pověřen k vedení Pedagogického semináře v souboru přednášek, které pořádala pedagogická fakulta pro učitele v činné službě v Olomouci, v Opavě a ve Zlíně po jednu hodinu týdně, celkem tři hodiny týdně v letním semestru.

Ve školním roce 1947 - 1948 stále pracoval na místě asistenta a měl být navržen k pověření přednášet Pedopsychologii a vést seminář téhož oboru, což se také stalo. Dále ten rok přednášel předmět Psychologie žáka školy obecné a vedl seminář Současné pedagogiky. Toho času mu bylo vypláceno stipendium za to, že byl vědeckou pomocnou silou PF v Olomouci. Tento rok byl také navržen, aby vykonával přednášky Psychologie žáka školy obecné v rozsahu dvě hodiny týdně a u Pedopsychologie by se jednalo také o dvě hodiny týdně. 26. 2. 1948 složil služební přísahu. 29. 9. 1947 byl pověřen zatímním vedením pobočky akademické poradny v Olomouci. Měl za úkol

najít vhodného kandidáta, ale do té doby, než se mu to povede, tak funkci vykonával sám. Při vykonávání funkce nebyla ohrožena jeho vědecká, ani školní práce. Další školní rok vedl přednášky z Obecné pedagogiky v rozsahu tří hodiny týdně, Prosemináře z Pedagogiky v rozsahu dvou hodiny týdně, Seminář z pedagogiky v rozsahu dvou hodiny týdně a semináře pro doktorandy z Pedagogických věd v rozsahu dvou hodiny týdně. V dubnu roku 1948 byl pověřen děkanstvím Pedagogické fakulty, a také po docentu Janu Vaňkovi převzal seminář Současné pedagogiky, kterým se věnoval dvě hodiny týdně v letním semestru. Následující dva semestry také vykonával přednášky z oboru Pedagogiky – Didaktiky v rozsahu tří hodin týdně, lektorské cvičení z téhož předmětu v rozsahu šesti hodin týdně a Dějiny pedagogiky. Po odchodu Doc. Vaňka z fakulty převzal všechny přednášky z pedagogických oborů.

Mimo školní povinnosti spolupracoval na budování Ústavní knihovny, vypomáhal při přednáškách a seminářích pro učitele v činné službě v Olomouci, Opavě a ve Zlíně a byl velmi činný v mimofakultní přednáškové činnosti /OPS (obecně prospěšná společnost), KPS, Palackého univerzita lidu, celostátní kursy MŠ v Litovli/.

Dále nastíním pár řádků o jeho politické činnosti. V roce 1949 byl členem ZO KSČ (závodní organizace Komunistické strany Československa) na Pedagogické fakultě PU, na dva roky se stal členem vysokoškolských výborů KSČ, vykonával funkci instruktora ZO KSČ na FF, řadu let vyučoval v marxisticko-leninských kroužcích v RSS, byl instruktorem MV – KSČ (Ministerstvo vnitra). Pracoval také v ROH (Revoluční odborové hnutí) jako člen ZR i jako člen předsednictva KV – ZŠO v Olomouci (Krajský výbor). Od 1955 lektor KV – KSČ a také pracuje v komisi práce a mzdy při ZR na VŠP. V letech 1962 – 1963 byl členem výboru ZO KSČ na filosofické fakultě, od roku 1965 byl člen CZV KSČ na UP.

V letech 1949/50 vedl přednášky Pedagogiky v rozsahu 9 hodin týdně a cvičení z téhož oboru. K tomu stále vykonával asistentské práce v rozsahu 48 hodin týdně. V tomto roce zasedal jako examinátor ve zkušební komisi pro Učitelství na školách mateřských, národních a středních pro obor Pedagogiky a didaktiky.

Od 1. 4. 1950 pracoval na UP jako odborný asistent až do 27. 2. 1976, kdy skončil, protože odešel do důchodu. V červnu roku 1950 bylo zahájeno habilitační řízení s Ervínem Koukalem. V této době připravil a řídil z pověření Ministerstva školství kursy pro abiturienty středních škol v Olomouci a v Opavě. Od 1. 3. 1951

působil na Pedagogické fakultě jako vedoucí Katedry pedagogiky a psychologie. Potom v rozmezí let 1951 až 1953 z pověření ministerstva školství pomáhal svými přednáškami naplňovat kurs krajského politického školení ředitelů a učitelů škol II. stupně v Litovli. Též se zapojoval do seminářů pro funkcionáře SRPŠ (Sdružení rodičů a přátel školy) v Olomouci po dobu dvou let. (srov. A, RUP, O 142/3093)

Dne 18. 6. 1952 byl navržen na jmenování do funkce zástupce docenta Vysoké školy pedagogické v Olomouci pro obor Pedagogika (srov. A, RUP, O 142/3093) a od 1. ledna 1953 byl jmenován s účinností na dva roky. (srov. A, RUP, K 57/804)

Ve školním roce 1952 – 1953 byl Koukal jmenován členem zkušební komise pro závěrečné zkoušky kandidátů učitelství na školách II. stupně.

Pro lepší představu ještě uvedu pár předmětů, které Koukal vyučoval. V letech 1953 – 1954 v letním semestru měl na starosti Pedagogický seminář, v rozsahu dvou hodiny týdně, Pedagogiku v rozsahu dvou hodin týdně, Základy sociální pedagogiky a Dějiny pedagogiky na distančním studiu. Následujícího roku vyučoval tytéž předměty a navíc ještě Základy sociální pedagogiky a Teorii výchovy.

Roku 1955 vycestoval na studijní cestu do NDR, kde navázal udržovanou spolupráci s několika pracovníky v oboru Dějin pedagogiky – prof. Robert Alt, Dr. Hohendorf, Dr. Mundorfová, Dr. Hofmann, aj.

V letech 1955 – 1956 publikoval články, recenze a studie, které se zabývali hlavně dějinami české pedagogiky, hlouběji se soustředil na dílo Lindnerovo (dějiny klasické ruské pedagogiky, kde předmětem zájmu byla osobnost a dílo Ušinského).

V roce 1957 Koukal odjel do Polské lidové republiky na studijní zájezd (komeniologický), který trval jeden týden. (srov. A, RUP, K 57/804) Jeho další mezinárodní návštěva se odehrála v Čínské lidové republice, kde pobyl po dobu dvou měsíců, aby prohloubil poznání díla J. A. Komenského a aby marxistickým výkladem přispěl k hodnocení jeho sociálních a mírových snah. Pobyt mu přinesl i poznatky z ideopolitické práce na vysoké škole. Výsledky jeho práce a celé delegace československých pedagogů byla oficiálně hodnocena velmi uznale čínskou stranou. Koukal zde přednášel o pokrokovém odkazu Komenského.

Další změna v jeho profesi proběhla 1. 8. 1959, kdy začal působit na Filosofické fakultě UP jako docent pro obor Dějin pedagogiky. (srov. A, RUP, O 142/3093)

V roce 1961 s ním byla ujednána smlouva na provedení recenze publikace J. Procházkové – Skalkové: Základní otázky vyučovacího procesu /plánovaný název/ a na provedení recenze rukopisu akademika O. Chlupa Boj o socialistickou školu.

Zastával místo předsedy státní zkušební komise pro státní závěrečné zkoušky na Filosofické fakultě Univerzity P. J. Šafárika v Prešově. Roku 1965 byl členem redakční rady v komisi vědeckých pracovníků při ÚV (Ústřední výbor) Svazu zaměstnanců školství a kultury /sekce dějiny učitelstva/.

29. 5. 1968 byla Ervínu Koukalovi udělena vědecká hodnost kandidáta pedagogických věd na základě úspěšné obhajoby kandidátské disertační práce Dějiny české pedagogiky. Dne 4. 11. 1969 byl zvolen vědeckou radou FF do funkce proděkana pro pedagogickou a politickovýchovnou činnost FF UP na tříleté funkční období. (srov. A, RUP, O 142/3093)

Na další pracovní cestu byl vyslán v roce 1970 ministerstvem školství jako člen delegace za účelem oslavy J. A. Komenského v Amsterdamu na dobu deseti dní. Ten rok také vystoupil v Olomouci jako referent na politickém školení učitelů.

20. ledna 1970 obdržel vyznamenání za vynikající práci. Toto ohodnocení se obvykle dostává za dlouholetou záslužnou pedagogickou a vědeckou práci.

V roce 1972 opět vycestoval do NDR za účelem studijního pobytu v rámci družby UP s Univerzitou Karla Marxe v Lipsku po dobu deseti dní. (srov. A, RUP, K 57/804)

Jeho kariéra docenta skončila na UP 26. 2. 1976. z důvodu odchodu do důchodu. (srov. A, RUP, O 142/3093)

Shrnutí Koukalovy práce a jeho přínosu

V pojednání Pedagogická činnost a pedagogické názory G. A. Lindnera shrnul Dr. Ervín Koukal svá studia o osobnosti a díle G. A. Lindnera, který žil v polovině 19.

století. Toto pojednání je zařazeno v učebnici pro pedagogické školy vzdělávající učitele národních a mateřských škol. Koukal používá metodu historického materialismu a porovnává Lindnerovy pedagogické a společenské názory. Přínosem tohoto díla je, že přispívá k celkovému pohledu na Lindnera, čím se inspiroval a co všechno ho za život ovlivnilo.

V této učebnici také pojednává o stavu školství a školských reformách na přelomu 18. a 19. století v našich zemích, o vlasteneckých učitelích v době národního obrození, o reformních školských snahách v letech 1848 – 1849, o činnosti K. S. Amerlinga, o školských reformách v 60. až 80. letech 19. století v našich zemích, o názorech Miroslava Tyrše a Otakara Hostinského na estetickou a tělesnou výchovu.

V dalších člancích se snažil o jiný pohled v hodnocení Komenského, Kádnera a dalších zajímavých osobností.

Jeho práce, které souvisejí s dějinami české pedagogiky, jsou velice důležité, protože k nim neměl žádný vzor, neměl se kde inspirovat, jsou to prvotiny týkající se tohoto tématu.

V dalších pracích se zabýval něčím jiným, například zkoumal díla jiných autorů a hledal v nich výchovný význam, jako například u Nerudy.

V souvislosti s pedagogikou se nevěnoval jen té české, ale i ruské. Při těchto studiích ale už čerpal od ruských historiků, kteří se touto tematikou zabývali již dříve. Zajímala ho hlavně pedagogika Ušinského, dále pak názory a činnost Tolstého, ruských revolučních demokratů a klasika sovětské pedagogiky A. S. Makarenka.

Svým bádáním a publikační činností přispívá Koukal k obohacení naší pedagogické vědy a pomáhá naší pedagogické praxi, zejména vzdělávání učitelů. (srov. Dr. Jaromír Kopecký, A, RUP, O 142/3093)

Témata jeho prací jsou monografická, úzce zaměřená, která jsou kladným příspěvkem k rozpracování marxistické historie českého pedagogického myšlení. Je to způsobeno tím, že Koukal byl pracovním typem analytický kritik. Výsledky, k nimž dospěl, byly uvážené, přezkoušené, platné. Pracoval analyticko – kritickou metodou, která mu umožňovala pracovat do hloubky. V publikovaných pracích uplatnil ideologicky správně orientovaný přístup k problémům, projevil schopnost vědecky

zvládnout problematikou nastřenou buržoasními koncepcemi v dosavadních zpracováních, osvědčil potřebnou pečlivost ve studiu pramenů a dokázal podat logicky spořádaný srozumitelný výklad. (srov. Váňa Josef, posudek, A, RUP, O 142/3093)

Publikační činnost Ervína Koukala:

1947 – 1954

- 1) Příhoda, V.: Idea školy II. Stupně. Recenze. Komenský, 71 /1946 – 47/, s. 343 – 344.
- 2) K posláním regionálních vysokých škol. Věda a život, 15 /1949/, s. 173 – 177.
- 3) Ušinského pedagogický odkaz a poměr k přírodním vědám. Přírodní vědy ve škole, 1 /1951/, s. 401 – 405.
- 4) Živý Ušinskij. Komenský, 75 /1950 – 1951/, s. 261 – 262.
- 5) Z činnosti katedry pedagogiky na pedagogické fakultě v Olomouci. Pedagogika, 2 /1952/, s. 370 – 371.
- 6) Na okraj čtvrtého vydání Makarenkovy knihy o Výchově dětí v rodině. Předškolní výchova, 7 /1953/, s. 218 – 220.
- 7) Komunistická výchova v sovětské škole. Sborník statí. Recenze. Předškolní výchova. 7 /1953/, s. 153.
- 8) Jan Neruda o výchově, vzdělání a o škole. Napsali Ervín Koukal a Marie Koukalová. Pedagogika. 3 /1953/, s. 507 – 517.
- 9) Česká škola a pedagogika v období průmyslového kapitalismu /od let 70. do 90. 19. století/. Předškolní výchova. 7 /1953/, s. 301 – 310.
- 10) Antonín Zápotocký – socialistický vychovatel lidu. Pedagogika. 4 /1954/. s. 721 - 732.
- 11) K 70. narozeninám Antonína Zápotockého. Učitelské noviny. 4 /1954/. Číslo 50.
- 12) Pedagogický odkaz K. D. Ušinského. Učitelské noviny. 4 /1954/. Číslo 10.
- 13) These ke zkušebnímu programu z dějin české pedagogiky od 2. poloviny 18. století. Olomouc, DVS při VŠP, 1954, s. 29.

1955 – 1956

- 14) Dějiny pedagogiky. Napsali J. Váňa, Ervín Koukal aj. Praha, SPN 1955. 363 s.
- 15) Dějiny pedagogiky /slovenský překlad/, Bratislava, Slovenské pedagogické nakladatelstvo 1956.
- 16) Maďarský překlad. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladatelstvo 1956.
- 17) Na novou švýcarskou pedagogickou encyklopedii. Pedagogika, 5 /1955/, s. 554 – 558.
- 18) Příspěvek G. A. Lindnera k dějinám pedagogiky. Sborník VŠP, řada Pedagogika – Psychologie, 1, s. 37 – 48, Olomouc 1955.
- 19) Tyl – Němcová – Klácel. Výchovní význam jejich díla. Napsali J. Popelová, E. Koukal, M. Koukalová a M. Trapl. Praha, SPN 1955, 175 s.
- 20) Ušinskij, K. D.: Vybrané pedagogické spisy. Z ruštiny přeložila O. Fialová aj. Úvodní kapitolu Ohlas K. D. Ušinského v české pedagogické literatuře napsal E. Koukal. Praha, SPN 1955. 561 s.
- 21) Syllabus ke zkušebnímu programu z dějin české pedagogiky od druhé poloviny 18. století. Napsali E. Koukal a J. Němečková, Olomouc 1955. 70 s.
- 22) Lordkipanidze, D. O.: Pedagogická nauka K. D. Ušinského. Recenze. Pedagogika, 6 /1956/, s. 260 – 265.
- 23) Pohled na stav vědecké práce v oboru dějin pedagogiky v NDR. Pedagogika, 6 /1956/, s. 247 – 250.
- 24) J. A. Komenský – bojovník za spravedlivější uspořádání světa. Pedagogika, 5 /1955/, s. 110 - 117.
- 25) K 20. výročí úmrtí Otakara Kádnera. Pedagogika 6 /1956/, s. 368 – 371.
- 26) Deset let práce v oboru pedagogiky na PU a VŠP v Olomouci. Sborník VŠP v Olomouci. Pedagogika – Psychologie, II /1956/, s. 13 – 21.
- 27) Významný sborník historicko – pedagogických studií z NDR. Sborník VŠP v Olomouci. Pedagogika – Psychologie, II /1956/, s. 139 – 147.

Od 1957

- 28) Der Kampf der „Učitelské noviny“ in den Jahren 1933 – 1938 gegen den deutschen Faschismus und die einheimische Reaktion. Pädagogik, 12 Jhrg. 1957, Heft 9, s. 648 - 662.

- 29) Nový příspěvek k hodnocení pokrokového pedagogického odkazu německého národa. *Pedagogika* 4 /1957/, s. 488 – 494.
- 30) J. A. Komenský, *Pravidla života. Úprava překladu a doslov/*. Příležitostný tisk VŠP a KVOM v Olomouci. 1957.
- 31) *Dějiny pedagogiky. Pro pedagogické školy, vyšší pedagogické školy a vysoké pedagogické školy. 2. opravené a doplněné vydání. 1957. SPN. /kap. VI. str. 118 – 197 a spolupráce na kap. XI. str. 239 – 246/*.
- 32) Překlad: Franz Hofmann, *Pedagogický význam Komenského díla „Triertium catholicum“*. Sborník vysoké školy pedagogické. *Pedagogika – Psychologie*. III. 1957. S. 73 – 82.
- 33) Překlad: Gerda Mundorfová: *Německé tradice výchovy k vlastenectví dokumentované na díle J. G. Herdera*. Sborník VŠP, *Pedagogika – Psychologie*. III. 1957. Str. 83 – 112.
- 34) J. A. Komenský, *bojovník za nápravu vzdělání a společnosti*. Příležitostný tisk k oslavě J. A. Komenského. Peking. 1957. Str. 14 – 26.

(srov. A, RUP, O 142/3093)

Doc. PhDr. Vladimír Jochmann

Vladimír Jochmann se narodil 13. 9. 1923 v Lovčicích, které se nacházejí v Okrese Kyjov. Byl české národnosti. Oženil se 16. 5. 1949 s Alenou Jochmannovou, rozenou Vašíčkovou, která se narodila 18. 6. 1926 v Moravské Nové Vsi v okrese Hodonín. Jeho manželka byla povoláním učitelka, zaměstnaná pod Palackého Univerzitou v Olomouci. V dřívějších dobách byla bez politické příslušnosti, později se připojila ke KSČ. Dříve Jochmann bydlel v Brně, městská část Chrlice, v Husově ulici 8 (1928 – 1950), poté s manželkou v Ostružnické 4, Olomouc. V dobách, kdy pracoval pro UPOL již obývali Dlouhou ulici 42, Olomouc.

Měli spolu dvě děti a to Petra, narozeného v roce 1951, a Kateřinu, narozenou v roce 1953. Vladimír Jochmann měl jednu sestru, Jarmilu Jochmannovou, která se narodila roku 1952, byla učitelkou učňovské školy v Praze, dříve patřila ke KSČ, později byla bez politické příslušnosti. Jeho otec byl Petr Jochmann (*1889), který se živil jako venkovský obchodník se smíšeným zbožím, ale původním povoláním byl textilní dělník. Dříve byl příslušník Živnostenské strany, v pozdějších dobách byl bez politické příslušnosti. Matkou byla Jenováfa Jochmann, rozená Pospíšilová (*1887), která se živila jako obchodní příručí a nikdy se nevztahovala k žádné politické straně.

Vladimír byl členem v organizaci ROH (Revoluční odborové hnutí), od roku 1950 plnil funkci jednatele organizace, potom byl v SČSP (Svaz československo-sovětského přátelství) v Olomouci od roku 1952, v ČSM v Olomouci mezi lety 1949 – 1951. Také byl členem krajské pionýrské rady a patřil ke společenství TSO (Slovan Olomouc) od roku 1958. Byl aktivně zapojen v Československé sociologické společnosti při ČSAV, byl členem krajské lektorské skupiny filosofie při Karlově Univerzitě a OV KSČ (Okresní výbor Komunistické strany Čech) (srov. A, RUP, O 141/3073), členem krajské sekce filosofie a vědeckého ateismu Československého společenství pro šíření politických a vědeckých znalostí. (srov. A, RUP, O 29/682)

Vladimír Jochmann, když ještě studoval střední školu a žil v Chrlicích v Brně, působil v ochotnickém kroužku divadla Sokol jako herec a režisér a do roku 1944 hrál českou házenou.

Vystudoval První reálné gymnázium v Brně Na Poříčí (české), na kterém maturoval v roce 1942. Potom pokračoval na Vyšší textilní chemické průmyslové škole v Brně (české), nastoupil zde až do třetího ročníku, aby se vyhnul povinné vojenské službě, a kde úspěšně složil další maturitu v roce 1944, čímž měl k všeobecnému vzdělání i další odborné. Pokračoval ve studium na vysoké škole, konkrétně na filosofické fakultě v Brně, v roce 1947 ale přešel na tutéž fakultu do města Olomouc, kde ukončil své vzdělání doktorátem filosofie v roce 1948. V Olomouci studoval u J. L. Fischera, který na něj měl značný vliv. V září 1960 zakončil studium státní závěrečnou zkouškou v oboru Čeština – Filosofie na Fakultě filosofické vysoké školy Univerzity Palackého v Olomouci, a tím nabyl vysokoškolské kvalifikace promovány pedagog.

Tímto končím s jeho školními úspěchy a přesunu se k jeho funkčnímu působení, k místům, kde se angažoval a k jeho různým zaměstnáním. V letech 1943 – 1945 se stal vedoucím Kuratoria v Chrlicích, což byla organizace pro rozvoj sportovních aktivit a branné zdatnosti mladých. Zde pracoval až do konce války.

Od 1944 pomáhal otci v obchodě, v lednu 1945 byl nasazen na zákopy. Pak pokračoval ve studiích, jak už jsem zmiňovala výše, a od roku 1948 nastoupil do povinné vojenské služby, nejdříve v Místku, pak v Olomouci, kde službu ukončil roku 1950. (srov. A, RUP, O 29/682)

Od října 1950 začal pracovat jako učitel na Vyšší zdravotní škole v Olomouci, kde vyučoval po dobu tří měsíců. Po této prvotní zkušenosti s vyučováním nastoupil v KNV (Krajský národní výbor) v Olomouci, kde plnil funkci krajského inspektora pro kulturu (srov. A, RUP, O 141/3073). Při tom ještě dokázal zvládat funkci propagandisty a vedoucího agitačního střediska na Stalinově náměstí. V letech 1951 - 1952 půl roku brigádničil v uhelném Velkodole 1. máj v Karviné. Roku 1955 skončil v KNV a až do 1957 jako externista vedl konzultace z Dějin filosofie na katedře pedagogiky a v letním semestru 1956 vedl čtyři semináře Politické ekonomie na Katedře marxismu – leninismu Vysoké školy pedagogické v Olomouci. Při této činnosti pracoval pro Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci (nyní Vlastivědný ústav) od 1. 3. 1955 do 31. 8. 1960 jako vedoucí oddělení pro úsek současnosti, dále jako správce sbírek a osvětový pracovník.

V souvislosti s jeho politickým působením je potřeba zmínit, že roku 1955 byl přijat za kandidáta strany KSČ a o dva roky později se stal i jejím členem, jeho přihláška byla v roce 1958 schválena byrem (úřadem) KSČ. Dříve se politicky neangažoval kvůli vlivu J. L. Fischera a také kvůli vlivu maloburžoazní ideologie, ale potom změnil názor, což dokázal i tím, že vedl seminář Filosofie ve večerní univerzitě marxismu – leninismu a přednášel tam v letech 1957 – 1958.

Jochmann chtěl pokračovat ve studiu, proto si 25. 8. 1960 podal přihlášku a byl přijat na dálkové studium na Přírodovědecké fakultě UPOL (srov. A, RUP, O 29/682), ale 21. 12. 1968 byl vyhozen z důvodu neprovedení zápisu ve stanoveném termínu. (srov. A, RUP, O 141/3073)

Budu pokračovat dál ve výčtu jeho pracovních úspěchů, v září 1960 přešel z Krajského vlastivědného muzea jako učitel do školské služby na Zvláštní školu na Mořické náměstí, kde působil po dobu dvou let. Pak pokračoval v kariéře učitele na ZDŠ Hálkova v Olomouci a do roku 1965. (srov. A, RUP, O 29/682) Poté byl přeložen na Střední všeobecně vzdělávací školu (SVVŠ) v Olomouci, třída Jiřího z Poděbrad. V této škole vyučoval dle smlouvy 21 vyučovacích hodin týdně až do 31. 7. 1966.

Po těchto zkušenostech se konečně přemístil na půdu Palackého Univerzity v Olomouci, a to na místo dokumentátora na Filosofické fakultě na Katedře pedagogiky od 1. 8. 1966. Od 25. 10. téhož roku nastoupil na místo vysokoškolského učitele – dokumentátora stále na FF. Ale k poslednímu lednu 1974 dostal výpověď, protože neměl dostatečnou důvěru potřebnou pro plnění funkce. Jelikož za něj neměli náhradu, tak mu byl pracovní poměr prodloužen do 16. 4. 1974. Na Filosofické fakultě ale ještě zůstal jako odborný asistent stále na Katedře pedagogiky Univerzity Palackého po celý měsíc únor roku 1974.

V září téhož roku to vypadalo, že bude přijat do ZDŠ (Základní devítileté škola) psychiatrické léčebny ve Šternberku, ale nakonec nastoupil jako učitel v ONV (Okresní národní výbor), kde působil do 31. 12. 1985. Od ledna 1986 do 31. 3. 1990 opustil řemeslo učitele a byl zaměstnán ve firmě Geotest s. p. Brno jako čerpadlář na hlavní úvazek. Od 1. 2. 1990 si k tomuto zaměstnání přibral 0,3 úvazku na katedře FF UP v Olomouci, ale v březnu si tuto práci vzal na plný úvazek. Byl ustanoven vedoucím katedry sociologie.

Od této doby působil již jen na Filosofické fakultě na Univerzitě Palackého v Olomouci, od 1. 6. 1990 byl vedením jmenován na docenta při Katedře sociologie FF UP. V dalších letech mu byla každým rokem smlouva prodlužována, takže pořád plnil funkci vysokoškolského učitele – docenta na výše jmenované katedře, její jméno se ale přejmenovalo na Katedru sociologie a andragogiky. Na této škole skončil 31. 3. 1998.

Jeho poslední funkce byla ředitel Střediska distančního vzdělávání, kde se angažoval od 1. 1. 1995 do 31. 12. 1995. (srov. A, RUP, O 141/3073)

Doc. PhDr. Marie Nováková, CSc.

Životopis

Marie Nováková se narodila v roce 1923 v Náchodě. Odmaturovala roku 1942, potom nastoupila na studia na Filosofické fakultě Univerzity Palackého v Praze, kde studovala v letech 1945 až 1949, a věnovala se oboru Čeština – Ruština. Dálkově ještě rozšířila svou aprobaci o studium na Vysoké škole pedagogické v Praze, obor Pedagogika – Psychologie – Logika.

Profesní kariéru započala v letech 1942, kdy působila jako středoškolská profesorka v Humpolci až do roku 1952 po dobu deseti let. Další kariérní zastávkou bylo Pedagogické gymnázium v Jihlavě. Do roku 1955 byla inspektorkou na Krajském národním výboru v Jihlavě, poté učila na JSŠ v Polici nad Metují do roku 1966.

Od roku 1960 nastoupila na Pedagogický institut v Olomouci, potom v roce 1967 se přesunula na Katedru pedagogiky FF UP.

Dále zastupovala na pozici místopředsedkyně ROH při prověrkách KSČ, zaujímalá stanovisko, kdy byla proti vyloučení některých pracovníků. Jako reakci na její chování dostala výpověď a k roku 1974 musela z místa odejít.

Docentka již se na stálý pracovní úvazek na školní půdu nevrátila, pracovala v Zoře na pozici referentka skladu. V roce 1978 se stala invalidní důchodkyní a už se jen věnovala příležitostným brigádám.

V lednu 1990 byla konečně rehabilitována a byl jí uznán titul docentka. Zúčastňovala se odborných akcí katedry, byla členkou rigorózní komise a oponovala rigorózní práci.

Výchova a vzdělávání dospělých

Nováková se s termínem výchova a vzdělávání setkala až v roce 1967 na katedře pedagogiky. Zde pracovala spolu s dalšími členy katedry ve skupině profesora Hyhlíka,

která organizovala odborné semináře v Praze, například připravovala texty pro Sborník pedagogiky dospělých.

Personální obsazení

V době, kdy Marie Nováková na katedru nastoupila, zde působili Ervín Koukal, Jaroslava Němečková, Vladimír Jochmann, František Rosypal a Věra Bočková. V celém období jejího vystupování na katedře k žádným personálním změnám nedošlo.

Problémy oboru

Jako největší tehdejší problémy oboru docentka uvedla záležitosti týkající se vzdělávání dospělých, jeho systém, formy, zabezpečení.

Zajímavé bylo, jak se problematika vzdělávání rozrostla a jak se nyní uplatňuje se v různých formách, jak institucionálních, tak v různých médiích.

Profesní úspěchy

Dle slov Novákové se úspěchy těžko vyjadřují, protože její dráha byla přerušena nuceným odchodem z fakulty v roce 1974. Důležitým dílem byl skript Základy didaktiky a Nárys didaktiky, který vytvořila spolu s Josefem Maňákem. Jejím cíl bylo vychovat zdatné nástupce a vzbudit zájem o široké pojetí základu oboru výchovy a vzdělávání dospělých následovaným vyhraněním oboru v jednotlivých specializacích.

Docentka si nejvíce cení svých aktivit ve skupině, která se zabývala programovaným učením. V této oblasti spolupracovala s V. Kuličem a D. Tullingerovou. A dále publikací, které na ně navazují, zde se jedná o spis Programované učení v českém jazyce na ZDŠ, které vypracovala s V. Podhornou.

Zakladatelé oboru a nynější andragogové

Ervín Koukal zastával vědeckou akribii, byl přísný a svědomitý, což vyžadoval i od jiných. Věnoval se spíše školní pedagogice.

Hlavním iniciátorem oboru Pedagogika dospělých byl Vladimír Jochmann, Koukal z tohoto hlediska pouze zastávala funkci vedoucího katedry. Jochmann nebyl pedagog, ale sociolog. Své sociologické školení převedl na aktivity vzdělávací. Na rozdíl od Koukala měl širší rozhled a viděl souvislosti.

Za současné andragogy považuje Marie Nováková Vladimíra Jochmanna, Věru Bočkovou a Dušana Šimka.

PhDr. Vilém Klega, CSc.

Životopis

Vilém Klega se narodil 3. února 1924 v Ostravě, pak se s rodiči přestěhoval do Olomouce, kde studoval a následně odmaturoval na Slovanském gymnáziu olomouckém v roce 1952. Poté studoval na Pedagogické fakultě učitelský obor Čeština – Dějepis – Občanská nauka, fakulty což byla tehdy tříletá škola.

Svoji pedagogickou dráhu započal na základní střední škole na vesnici. Zde působil v různých osvětových aktivitách, například vedl Obecní knihovnu, vykonával vlastivědné přednášky, stál v čele ochotnického divadelního souboru. Pak přešel do učňovského školství, působil na odborném učilišti, konkrétně byl pedagogem na Středním odborném učilišti, a během té doby dokázal dálkově studovat opět obor Učitelství na Filosofické fakultě Olomoucké univerzity. V roce 1968 úspěšně složil předepsané zkoušky a obhájil předepsanou práci a získal doktorát z filosofie v oboru Československé dějiny.

V roce 1969 se Klega účastnil konkurzu na Filosofické fakultě Olomoucké univerzity na tehdejší Katedru pedagogiky. Na katedru byl přijat s tou podmínkou, že se bude muset věnovat tehdy nově zaváděnému a rozvíjenému studijnímu oboru, který se jmenoval Pedagogika dospělých. Ve své předcházející učitelské dráze se věnoval vzdělávací činnosti takzvané mimoškolní, jak jsem již zmínila výše, a na odborném učilišti působil jako externí vyučující ve formách vzdělávacích, které byly určeny dospělým, tedy v tu dobu se rozvíjelo studium při zaměstnání, s čímž zase souviselo, že byl zaměstnán v Podnikové technické škole, která byla určena jako podmínka pro ustavení do funkcí mistrů v továrnách, nebo že učil na Střední průmyslové škole ve čtyřleté studium při zaměstnání, kde frekventanti získávali způsobilost na úrovni střední průmyslové školy ukončené maturitou. Čili tato určitá konkrétní znalost ze sféry vzdělávání dospělých přivedla Viléma Klegu k bližšímu kontaktu s nově budovaným vysokoškolským studijním oborem Pedagogika dospělých.

Na Filosofické fakultě na Katedře pedagogiky se začal specializovat na část vzdělávání dospělých, která se dnes nazývá firemní vzdělávání, a také se věnoval dějinám speciální dílčí části, která se nazývá dějiny vzdělávání dospělých. Změny, které

postupně přicházely při rozvíjení toho studijního oboru Pedagogika dospělých, vedly k tomu, že se od katedry pedagogiky dospělých se odloučila, respektive byla z části jejích členů vytvořena katedra výchovy a vzdělávání dospělých, která už svým názvem dávala najevo, že se specializuje na tuto oblast.

V souvislosti s učitelským působením na katedře pedagogiky a potom katedry výchovy a vzdělávání dospělých, která posléze po listopadu 1989 dostala název katedra andragogiky, ve spojení s katedrou, s oborem Sociologie, pak tedy s názvem katedra sociologie a andragogiky, se účastnil výzkumu, jednak základního, takzvaného základního výzkumu, a jednak výzkumu aplikovaného. Ta jeho výzkumná profilace se orientovala do několika oblastí vzhledem k dřívějším zkušenostem, k tomu, k čemu inklinoval, ale samozřejmě i vzhledem k tomu, co bylo potřebami katedry. Ve výsledku se tedy orientoval na problematiku firemního vzdělávání, v jeho rámci taky na problematiku přípravy učňů, s kterou měl desetiletou praktickou zkušenost, dále na dějiny, vývoj, historii vzdělávání dospělých, a také se v té výzkumné činnosti orientoval na problematiku sebevýchovy a sebevzdělávání dospělých. Tato skutečnost se odrazila v tom, že publikoval výsledky svého výzkumu jednak ve výzkumných zprávách, které měly podobu tehdy tištěných strojopisných textů, a jednak jejich části v různých časopisech, anebo také ve sbornících, které vydávala fakulta, v učebních textech, skriptech, v jednom případě také v rámci celostátní vysokoškolské učebnice Výchovy a vzdělávání.

Po celou dobu působení na filosofické fakultě Klega pracoval v zařazení odborný asistent. Až v listopadu 1989 absolvoval habilitační řízení, které ale stejně nebylo dokončeno, poněvadž nastaly listopadové události, a později už se k habilitačnímu řízení nevrátil, protože se začal věnovat politické činnosti a určité specifice oblasti výchovy a vzdělávání dospělých, totiž činnosti v Sokole.

Tradiční organizace Sokol se obnovila v roce 1990, Klega byl tady v Olomouci jedním z těch, kteří se toho obnovovacího procesu Sokola zúčastnili, a pak také zastával různá činovníká místa. Dále také v souvislosti s touto organizací publikoval v novinách a v časopisech kratší věci.

V této době už neaspiroval na kvalifikační postup, poněvadž se blížil závěr jeho profesního působení směrem k dosažení důchodového věku.

Výchova a vzdělávání dospělých

S tímto pojmem se Vilém Klega setkal prakticky hned se zahájením své kantorské dráhy, která začala na podzim 1955, při začátku svého působení v rámci organizace, která se tehdy jmenovala Osvětová beseda, což byla zařízení orientovaná na takzvanou mimoškolní výchovu, a to především na venkově a vesnicích. V této organizaci konal přednášky vlastivědné, protože byl svým zaměřením historik, měl k této tématice blízko. A v rámci knihovnické práce též vykonával některé čtenářské besedy, nejenom pro děti, ale také i pro dospělé.

Personální obsazení

Na katedru pedagogiky nastoupil v listopadu 1969 a složení tvořil nevelký počet učitelských sil. Vedoucím katedry pedagogiky byl docent Koukal, tehdy tam působil doktor Jochmann, doktorka Bočková, doktorka Němečková, doktor Rosypal, který ještě neměl doktorát z filosofie, rigorózní řízení se podrobil nedlouho poté. A samozřejmě doktor Vilém Klega.

Vzápětí přišli na katedru ještě jiní lidé, ve většině případů se jednalo o ty, kteří byli přemístěni z katedry marxismu, protože byli neúnosní pro svoje politické postoje. To byla například doktorka Skokánková, docent Libíček, doktor Stánek, inženýr Karlík, z jiné katedry přišel docent Spálený. Tito kantoři přicházeli na katedru pedagogiky postupně v letech 1970 a 1971 a tímto přesunem se katedra početně rozšířila. Ale na druhou stranu musel odejít doktor Jochmann.

Když se vytvořila katedra výchovy a vzdělávání dospělých v roce 1979, tak na ni přišli všichni ti, které jsem výše jmenovala, ale někteří zůstali na katedře pedagogiky, jako například docent Pecha, který se vzápětí stal jejím vedoucím.

Problémy oboru

Prioritním výzkumným problémem byly podle doktora Klegy teoretické základy. Se zkoumáním teoretických základů procesu výchovy a vzdělávání dospělých korespondovala jedna z kapitol takzvaného státního základního výzkumu, který vedl profesor Hyhlík. Ten vytvořil z celé řady lidí rozsáhlý tým, který řešil základní teoretické otázky. Onen kolektiv vznikl z lidí, kteří se věnovali problematice výchovy a vzdělávání dospělých z praktické i teoretické stránky, kteří působili buď na vysokých školách, anebo ve vzdělávacích zařízeních věnujících se vzdělávání dospělých v podnikové sféře. Výsledkem jejích zkoumání mělo být relativně uspokojivé vyřešení otázky po teoretickém základu oboru a mělo potom umožňovat rozšířit výzkum směrem ke zkoumání jednotlivých částí široké oblasti výchovy a vzdělávání dospělých, a které mělo sloužit k serióznímu aplikovanému výzkumu v určitých specializovaných směrech.

Podle Viléma Klegy byla asi nejdůležitější a nejužitečnější právě ta pozornost, která se začala věnovat procesu výchovy a vzdělávání dospělých, to znamená tomu dalšímu systematickému, organizovanému a promyšlenému rozvíjení osobnosti člověka v dospělém věku.

Již mnohem dříve byl projevován zájem o tuto disciplínu, kdy se studoval a rozvíjel vědní obor Teorie lidovýchovy na pražské filosofické fakultě reprezentovaný Tomášem Trnkou. Ona osvětová činnost začala u nás i v řadě jiných zemí existovat už v průběhu 19. století, kdy postupně nastupovala demokratizace společnosti a kdy do života, který znamenal spolurozhodování o řešení nejrůznějších otázek, vstupovaly takzvané lidové vrstvy, nebo občanské vrstvy, tedy lidé, kteří neměli předcházející nějaké důkladnější vzdělání a nemuseli rozumět celé řadě věcí. I vlivem nastupujícího socialistického hnutí docházelo k tomu, že určitý rozhled a schopnost rozumět věcem veřejným si vyžadoval jistého poučování, které se nazývalo lidovými, k čemuž docházelo v průběhu 19. století a po První světové válce se ještě více zintenzivnilo. Lidovými byl tedy dřívější název pro výchovu a vzdělávání dospělých, dá se říct.

Koncem 50. let a začátkem 60. let zaznamenal tento obor svoji renesanci, svoji „druhou vlnu“, kdy začal základní výzkum. Bohužel byl spojen, jako všechno v tom veřejném životě, s ideologií, která byla neliberální, nedemokratická, jednostranná, tedy

byla zaplněna tímto zřetelem k politickým potřebám stávající moci. To považuje Klega za velké minus jinak potřebné a užitečné věci.

Profesní úspěchy

Doktor Vilém Klega považoval na nejvýznamnější tu část výchovy a vzdělávání dospělých, která se specializovala na výchovu a vzdělávání pracovníků v organizacích, nebo také podniková výchova, která se po listopadu 1989 začala nazývat firemní vzdělávání. Toto zaměření odůvodňoval tím, že moderní doba, o které rozhodují především ekonomické parametry, vyžaduje kvalifikovanou pracovní sílu, která vzhledem k neustále se rozvíjející technice a technologiím potřebuje stále inovace, aktualizace, ale také i určité specializace. Právě firemní vzdělávání všechny tyto aspekty mělo poskytnout.

Klega při své výuce, tedy při ovlivňování mladých lidí, kteří tento obor studovali a měli potom působit v praxi, kladl důraz na firemní vzdělávání, aby studenti chápali, k čemu vede, snažil se jim dát náhled na poslání firemního vzdělávání. V profesní oblasti mělo vést k rozvoji žádoucích schopností člověka pracujícího v určité profesi, mělo u člověka vytvářet kladný vztah k dalšímu poznávání a rozvíjení svého poznávání a rozšiřovat a obohacovat osobnost člověka.

Tématu firemního vzdělávání se dále věnoval i při své orientaci na výzkum, publikoval o tom menší statě, nebo bylo využíváno v učebních textech, která vydávala podniková, firemní vzdělávací zařízení pro školení svých lidí.

Při nynější pohledu na dřívější vliv doktor Klega shledává, že malou měrou přispěl k ovlivnění budoucích pracovníků, tedy studentů ve výuce, odbornými statěmi a texty, které se využívaly v praktických nebo v různých formách vzdělávání.

Viléma Klegu dost interesoval a vzrušoval vzdělávací systém vytvořený v Baťových závodech v období meziválečném, to znamená mezi koncem První světové války a začátkem Druhé světové války. Již v té době byl dotyčný vzdělávací systém svou propracovaností, cílevědomostí i praktickými výsledky určitým vzorem pro počínání jiných velkých podniků v Československu, ale do jisté míry i v zahraničí. Doktor se

dlouhodobějším a hlubším studiem v Podnikovém archivu ve Zlíně, tehdy Gottwaldově, seznamoval s oním systémem vzdělávání podnikového nebo firemního u Bati a napsal stať, která byla uveřejněna ve svazku Act Univerzity Palackého. Tato stať nazvaná Analýza byla nejen popisem systémů podnikového vzdělání, ale byla také pokusem o určité hodnocení, jednalo se o analýzu podnikového vzdělávání.

Další práce, které si Klega cení, byla stať, která byla zveřejněna v Actech Univerzity Palackého, a která byla umístěna v už zmíněné vysokoškolské učebnici O výchově a vzdělávání dospělých. Jednalo se o stať, která se věnovala sebevýchově a sebevzdělávání pracujících, tedy zaměstnaných lidí. V této práci se zabýval tím, že dospělý člověk není právě stavěný pro roli studenta, který sedí v lavicích a má před sebou vyučujícího, ale že jako člověk s jistou vyspělostí je schopen sám se seznamovat s těmi aktualitami, a že to může absolvovat sebevzdělávacím úsilím a sebevzdělávacím procesem. Ale přece jenom potřebuje přitom být nějakým způsobem veden, řízen, a právě tomu se v této stati věnoval, výzkumu aplikované tematiky řízeného sebevzdělávání a sebevýchovy pracovníků v organizacích.

Zakladatelé oboru a nynější pedagogové

Docent Koukal byl učitelem, jehož hlavní oblastí zájmu byly dějiny pedagogiky, tedy oboru, který byl pěstován jako teorie výchovy a vzdělávání nedospělé generace. Ale měl zdravý smysl, porozumění a pochopení proto, že tento vědní obor pedagogiky si zaslouží nebo potřebuje rozšíření o zkoumání pokračování výchovného vzdělávacího procesu i v dospělosti. Jeho zásluhou bylo to, že rozuměl určité potřebě, přál jí a podporoval jí tím způsobem, že umožnil na katedře orientaci na pedagogiku dospělých, prosadil zavedení tohoto studijního oboru, i když se studoval v kombinaci s jiným oborem, například s jazykem.

S příchodem doktora Jochmanna na Katedru pedagogiky, což bylo začátkem 60. let se to jeho, se Koukalova přízeň rozvinout Obor pedagogiky dospělých opíral o Jochmannovu koncepci, která byla promyšlená, smysluplná a opřená o studium i praktickou osobní zkušenost.

Tyto dvě osobnosti se zasloužily o to, že obor Pedagogiky dospělých se na Filosofické fakultě olomoucké postupně rozvinul a vedl až k tomu, že vznikla Katedra výchovy a vzdělávání dospělých, kdy už oba na fakultě nebyli. Položili základy k dalšímu rozvíjení oboru.

Koukal odešel z katedry z důvodu odchodu do důchodu, Jochmann z politických důvodů za počínání v roce 1968, 1969.

Vilém Klega považuje za olomoucké andragogy na prvním místě doktora Jochmanna, pak docenta Koukala jako vedoucího katedry, který se ze svého titulu jak vedoucího tak i proděkana stal zaštitovatelem oboru, protože mu umožnil vznik a další vývoj. Dále doktorka Bočková, která na té katedře pedagogiky a potom katedry výchovy a vzdělávání dospělých byla jako didaktička vzdělávání dospělých výraznou osobou jak učitelským působením, tak i podílem a výsledky výzkumné oblasti. Potom doktor vyzvednul docentku Petřkovou, která svou orientací na psychologickou problematiku výchovy a vzdělávání dospělých se velice zasloužila o to, že tento studijní obor měl na katedře pevné základy. Dalším zmíněným andragogem byl profesor Šimek po roce 1989, který v souladu s koncepcí výchovy a vzdělávání doktora Jochmanna, pokračovatel v této myšlence, kterou se nazývá integrální andragogika. Profesor vykonal velký kus práce, poskytl oboru respekt na Filosofické fakultě, i na celé univerzitě, ale i měřítku celostátním.

Externí pracovníci katedry

V době, kdy byl obor Pedagogika dospělých ve svých začátcích a pod patronací docenta Koukala a pod vedením doktora Jochmanna, se na výuce podílela řada významných externích spolupracovníků, kteří přijížděli do Olomouce a přednášeli studentům v oboru Pedagogiky dospělých. Jako externisté zde působili již zmíněný a známý profesor Hyhlík, nebo profesor Jůva z Brna, či největší znalec problematiky výchovy a vzdělávání doktor Livečka, autor učebnic, častých nejrůznějších výzkumů, základního i aplikovaného, on byl neobyčejně pracovitý člověk.

Abych zmínila i blízký kontakt se slovenskými odborníky, tak v této oblasti vystupovala doktorka Malá z Bratislavy, která určitou dobu zabezpečovala sféru

mimoškolské výchovy a vzdělávání dospělých. V počátcích oboru velmi pomáhali a také díky nim se mohl etablovat.

Katedra sociologie a andragogiky existuje ji od jara roku 1990, takže z tohoto oboru již vyšli vyškolení odchovanci katedry pod vlivem doktora Jochmanna, který se po listopadové revoluci na katedru vrátil, a pod vlivem profesora Šimka, který se ujal vedení katedry. Výchova a vzdělávání dospělých je obor, který má své uznání.

Publikační činnost Viléma Klegy

A) Výběr z bibliografie

- 1) Klega, V.: Tradice výchovy a vzdělávání v podniku. In: Osveta, 1970, č. 5, s. 51 – 56.
- 2) Klega, V.: Vzdělávání mistrů v NDR. In: Osveta, 1974, č. 10, s. 44 – 46.
- 3) Klega, V. a kol.: Základní problémy výchovy a vzdělávání dospělých. Olomouc, Filozofická fakulta Univerzity Palackého 1977, s. 5 – 22.
- 4) Klega, V.: Sebevýchova a sebevzdělávání pracovníků v organizacích. In: K otázkám výchovy a vzdělávání dospělých. Acta UP, Fac. Phil. 16, řada paed.-psych. 16. Praha, SPN 1977, s. 23 – 44.
- 5) Klega, V.: Vedoucí pracovník jako činitel výchovy. In: Odbory a společnost, 1978, č. 4, s. 67 – 71.
- 6) Klega, V.: Podíl práce při rozvíjení profesních schopností pracovníků. In: Podniková organizace 1981, č. 1, s. 39 – 41.
- 7) Klega, V.: Příspěvek ke kritické analýze podnikové výchovy u firmy Baťa, a. s., Zlín (v letech 1894 – 1945). In: K otázkám výchovy a vzdělávání dospělých II. Acta UP, Fac. Phil., řada paed.-psych. 19. Praha, SPN 1981, s. 103 – 139.
- 8) Klega, V.: Niektoré otázky organizácie a metodiky riadneho kvalifikačného seavzdelávania. Osvetová práca, č. 9, s. 9 – 13.
- 9) Klega, V.: Výchova a vzdělávání dospělých. Olomouc, Univerzity Palackého 1983, s. 82.
- 10) Klega, V.: Výchova a vzdělávání pracovníků v socialistických organizacích. Žilina, Institut priemyselnej výchovy koncernu ZVL v Žiline 1984, s. 77.

- 11) Klega, V.: K optimalizácii činnosti útvarov výchovy v priemyselných podnikách. In: Osvetová práce, 1986, č. 7, s. 11 – 15.
- 12) Klega, V.: Pojetí efektivnosti vzdělávání a sebevzdělávání dospělých. In: Skalka, J. a kol.: Výchova a vzdělávání dospělých v kontextu pedagogiky a celoživotní výchovy. Studie ČSAV. Praha, Academia 1987, s. 88 – 95.
- 13) Klega, V.: Proměny výchovy a vzdělávání pracovníků v podmínkách n. p. Svit Gottwaldov v letech 1945 – 1982. In: Pedagogiky, 1988, č. 5, s. 561 – 576.
- 14) Klega, V.: Sebevzdělávání k vyšší kvalifikaci. In: Moderní řízení, 1988, č. 12, s. 32 – 33.
- 15) Klega, V.: K aktuálním problémům výchovy a vzdělávání pracovníků v soc. organizacích. Olomouc, Rektorát Univerzity Palackého 1989, s. 104.
- 16) Klega, V.: Výchovné působení sebevzdělávání dospělých. In: Skalka, J. a kol.: Základy pedagogiky dospělých (Vysokoškolská učebnice). Praha, SPN 1989, s. 198 – 204.
- 17) Klega, V.: Příprava továrního dorostu a další profesní vzdělávání u firmy Baťa, a. s., Zlín v letech 1894 – 1945. Prešov, Krajský pedagogický ústav 1991, s. 52.
- 18) Klega, V.: Rekvalifikace jako součást celoživotního vzdělávání. In: Bočková, V. a kol: Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých. Olomouc, Vydavatelství Univerzity Palackého 1994, s. 6 – 16.
- 19) Klega, V.: Andragogika a podniková pedagogika. In: Andragogika. Sborník z teoretického semináře konaného v dubnu 1993. Olomouc, Katedra sociologie a andragogiky FF UP 1994, s. 53 – 57.
- 20) Klega, V.: Analýza názorů absolventů olomoucké univerzity III. věku z roku 1994. In: Senioři a univerzity III. věku. Sborník ze semináře konaného v listopadu 1994 v Olomouci. Olomouc, Vydavatelství Univerzity Palackého 1995, s. 72 – 77,
- 21) Klega, V.: Baťovské školství. In: Tomáš Baťa, doba a společnost. Sborník z konference 30. – 1. 12. 2006 ve Zlíně. Brno, Viribus Unitis 2007, s. 199 – 2003.

B) Výběr článků v sokolském tisku

- 1) Klega, V.: Sokolská výstava v Olomouci. In: Sokol, časopis České obce sokolské. 2002, č. 5.
- 2) Klega, V.: O vzdělávací práci. In: Župní zpravodaj (čtvrtletník olomoucké sokolské župy). 2001, č. 3.

- 3) Klega, V.: Čestný člen Sokola Olomouc gen. František Fajtl vyznamenán. In. Župní zpravodaj (čtvrtletník olomoucké sokolské župy). 2004, č. 5.

C) Některé novinové články

- 1) Klega, V.: Jak dál v procesu sebevýchovy. Lidová demokracie, 30. 11. 1979.
- 2) Klega, V.: V devatenáctém století působil Sokol Olomouc v provizorních podmínkách. Hanácké noviny, 3. 7. 1998.
- 3) Klega, V.: O sokolské výchovy. Národní osvobození, 7. 5. 2003.
- 4) Klega, V.: O specifičnosti sokolské tělesné výchovy. Kdy, kde, co v Olomouci (měsíčník), červen 1991.
- 5) Klega, V.: Naučím se být demokraty? Lidové noviny, 25. 7. 1991.
- 6) Klega, V.: Univerzita třetího věku. Lidové noviny, 11. 5. 1993.

D) Redigování sborníků

- 1) Klega, V.: Uplatnění teorie výchovy a vzdělávání dospělých v praxi: Olomouc – Ostrava, FF UP a VOKD, k. p. 1986, s. 107.
- 2) Klega, V.: Senioři a univerzity III. věku. Olomouc, Vydavatelství UP 1995, s. 80.
- 3) Klega, V.: Almanach k 80. výročí Sokolské župy olomoucké Smrčkovy. Olomouc, vydala sokolská župa 2001, s. 227.

Doc. PhDr. Věra Bočková, CSc.

Životopis

Věra Bočková se narodila v Havlíčkově Brodě v říjnu roku 1937, pak vyrůstala v různých místech, protože její rodiče se stěhovali, ale nejdelší období strávila v Chrudimi, ve které zahájila svá středoškolská studia, která následně dokončila v Hradci Králové. V Hradci odmaturovala a další rok pracovala na tehdejší Odboru školství a kultury Krajského národního výboru. V tom období částečně působila i na Hvězdárně, která se tehdy zakládala, kde měla na starosti hlavně odbornou knihovnu, která se tam utvářela. Jak sama říká, bylo to pro ni velmi zajímavé období

Ale potom se přeci jen rozhodla pro vysokoškolské studium a na olomoucké filosofické fakultě absolvovala obor Bohemistika a Rusistika. V roce 1960 ukončila svá vysokoškolská studia a započala svou učitelskou kariéru nastoupením na Střední všeobecně vzdělávací školu v Jaroměři. O rok později byla převedena na Střední pedagogickou školu Boženy Němcové, která se nacházela také v Jaroměři.

Následně byla vyzvána, aby se zúčastnila konkurzu na místo odborného asistenta na Katedře pedagogiky Filosofické fakulty v Olomouci, což po jistém váhání učinila. Bočkovou na fakultě přijali a od 1. listopadu 1963 nastoupila v Olomouci jako odborná asistentka na katedře pedagogiky filosofické fakulty. Na této katedře se orientovala na oblast didaktiky a v 60. letech si ještě navíc obor rozšířila o odbornou pedagogiku s psychologií. Na přelomu 60. a 70. let se začalo rozvíjet i studium dospělých, tedy konkrétně obor Vzdělávání dospělých, tenkrát se tomu říkalo Pedagogika dospělých. V této oblasti nastaly personální přesuny (PhDr. Jochmann a PhDr. Nováková museli odejít z fakulty), a z tohoto důvodu na doc. Bočkovou připadlo vyučování disciplín jako Didaktika dospělých a záležitostí s tím spojené, a tím pádem se začala zabývat spíše touto oblastí.

V roce 1979 se z katedry pedagogiky oddělila samostatná katedra výchovy a vzdělávání dospělých a Věra Bočková se stala její členkou. Tam potom působila až do roku 1989, kdy bylo to pracoviště zrušené a nahrazené katedrou sociologie a andragogiky, kam samozřejmě zase nastoupila, nebo tedy byla převedena.

V roce 1970 získala doktorát PhDr., v roce 1982 obhájila kandidátskou práci a stala se kandidátkou věd, a v roce 1987 byla jmenována docentkou. Své aktivní působení ukončila k 31. srpnu 2008.

Tímto jsem shrnula ve zkratce životopis doktorky Věry Bočkové a začnu se zabývat hlouběji jejími zkušenostmi s výchovou a vzděláváním dospělých.

Výchova a vzdělávání dospělých

S problematikou výchovy a vzdělávání dospělých se PhDr. Bočková se setkala již v polovině 60. let, kdy se na katedře o tomto tématu hodně hovořilo. Také v Praze se tato problematika rozvíjela a ona se setkala s lidmi, kteří se tomuto oboru věnovali a teoreticky na něm pracovali. S výchovou a vzděláváním dospělých též přišla do kontaktu jako studentka odborné pedagogiky, kde už byly zařazené disciplíny, které přednášel profesor Hyhlík a docent Livečka, čili se s tím setkala jak z toho hlediska organizačně obsahového, ale i z toho, co se tedy prezentuje studentům.

Personální obsazení

Když doktorka Bočková na katedru pedagogiky nastoupila, tak již zde pracovně sloužila doktorka Němečková, která již byla členkou. Dále tam byl doktor Merešš, docent Maňák, doktor Rosypal, vedoucím byl docent Koukal. Tituly uvádím v té aktuální podobě, tedy tu nejvyšší hodnost, které tito lidé dosáhli. V té době nebyl Josef Maňák například ještě docentem. Dále se jednalo o doktora Schneidera, který nedlouhou dobu potom odešel na utvářející se Katedru sociologie na Pedagogické fakultě na UP. Doktorka Bočková si není jistá doktorem Čihovským jestli už na katedře působil v době jejího nástupu nebo až později.

V období na přelomu 60. a 70. let spousta lidí přicházela a odcházela na katedru pedagogiky, protože byli z politického hlediska více či méně žádoucí, jednalo se například o inženýra Karlíka nebo docenta Libíčka (v té době doktor). Nejednalo se v jejich případě o specialisty, nebyli ani pedagogové, ani andragogové, ale na katedře

působili. Doc. Libíček měl na starosti praxe a Ing. Karlík na katedře přednášel obory z ekonomické oblasti.

Doktor Maňák odešel v roce 1966 nebo 1967 do Brna, a za něho přišla na katedru z pedagogické fakulty doktorka Nováková, a ve stejném roce odešel doktor Štefan Mereš do Prešova, kde potom také budoval jistou katedru podobného zaměření. V roce 1969 nastoupil doktor Klega k učitelskému zastoupení katedry, a ten se zaměřil na dějiny, která zahrnovala i oblast dospělých. Někdy mezi lety 1970 a 1972 museli doktor Jochmann a doktorka Nováková z katedry odejít z politických důvodů. Změna nastala až s rozdělením kateder v roce 1979, kdy se vedoucím Katedry VVD (výchova a vzdělávání dospělých) stal doktor Rosypal. V tomto roce na katedře nebylo příliš mnoho pracovníků a vedle těch, které jsem zde již vyjmenovala, se ještě jednalo o docenta Eugena Spáleného, který dříve pracoval na funkci vedoucího katedry aplikované lingvistiky.

Potom se začala katedra výchovy a vzdělávání rozšiřovat a nastoupil na ni doktor Sýkora, což byl absolvent oboru. Dále ještě zde pracovala doktorka Březinová a paní Holásková.

V době oddělení VVD z katedry pedagogiky mimo jiné též vznikla katedra teorie a řízení kultury, která svým způsobem směřovala k dospělým. Zde byl ve vedoucím postavení doktor Čermák, který do Olomouce přišel z Ostravy, a členy této katedry byli doktor Marek, doktor Stánek, doktorka Skokánková a paní Šulcová.

Ve vedení katedry VVD se vystřídal docent Koukal, po jeho odchodu do důchodu ho nahradil docent Rosypal, a po něm nastoupil na tuto pozici doktor Sýkora, který v této funkci setrval do listopadu 1989. Doktorka Bočková uvádí, že se jednalo snad o nejdynamičtější dobu, protože jednak byla katedra ohrožena úplným zánikem, jednak tím, že existovala možnost odchodu většiny lidí. S některými se dokonce počítalo, že budou převedeni na jiné místo na Univerzitě Palackého, jako například s doktorkou Petřkovou, ta měla odejít na psychologický obor, doktorka Bočková měla být přesunuta na Katedru pedagogiky na Pedagogické fakultě. Ale nic z toho se nestalo kvůli zásluhám docenta Jochmanna. Ten byl pověřen budováním katedry sociologie, věřil v budoucnost tohoto oboru a vzal ho pod svá křídla, musel některým členům sboru dát výpověď, ale tím vším se zasloužil o další pokrok na cestě ke vzniku samostatného vědního oboru Andragogika.

Problémy oboru

Při otázce po nejvíce tematizovaném problému uvedla Věra Bočková, že z nejširšího pohledu na věc se jednalo o obhájení existence andragogiky (v té době vzdělávání dospělých), protože pracovníci v oblasti pedagogické teorie se na tento mladý obor nedívali příliš pozitivně, takže to nějakou dobu trvalo, než se obor natolik zkonstituoval, aby mohl existovat samostatně. Také z tohoto důvodu byly zpočátku jednotlivé disciplíny zaměřené na oblast vzdělávání dospělých součástí odborné pedagogiky.

Dalším problémem bylo, alespoň pro ty základní disciplíny, vymezit, čím se budou zabývat, a v čem je tedy ta jejich specifičnost, která opravňuje jejich existenci. To bylo asi nejdůležitější, o čem se diskutovalo, protože v té době neexistoval žádný studijní materiál, který by jaksi podepíral teoreticky tady tento obor. Sice v západní Evropě jisté informace byly, ale pracovníci z České republiky k nim neměli přístup, takže nebyl velký přehled, co se v této oblasti skutečně děje. Jisté zkušenosti nám byly předávány z východu, například z Leningradu, kde byl vědecko – výzkumný ústav vzdělávání dospělých, ale v této oblasti vzdělávání to měli založené na školním vzdělávání, což pro olomouckou andragogiku nebylo zas až tak důležité.

Při ustanovování specifičnosti základních disciplín vznikla první skripta, která vytvořil Hyhlík a Kněžů, nazvali je Základy pedagogiky dospělých, kde přece jenom vycházeli i ze světové literatury. Oni v těchto skriptech pokládali základy oboru. Postupně se utvářely další studijní materiály, protože zájem o ten obor začal vzrůstat a protože od 60. let se rozvíjelo poměrně hodně studium při zaměstnání, čili začal být vyvíjen tlak, abych se rozvinul obor, který by zajistil co nejúčinnější vzdělávání dospělých.

V dobách utváření základní koncepce bylo dle Bočkové nejzajímavější právě ten proces toho utváření za pochodu, protože probíhal nespočet neskutečných diskusí, jednak mezi odborníky, tak i neodborníky, a setkávali se lidé, kteří se tím z různých aspektů zabývali, což bylo mnohdy dost bouřlivé.

Negativní hledisko procesu etablování představovalo to, že zvláště v 70. letech byla velmi výrazná snaha unifikovat například studijní plány. Ty se vytvářely v Praze a byly utvářeny tak, že využívaly potenciálu pracovníků, kteří se vyskytovali na pražské

katedře. Naopak tady v Olomouci byla zamýšlena jiná koncepce, jednalo se o takzvanou jochmannovskou koncepci, které velmi přál i docent Koukal. Tato dvě hlediska byla rozdílná, proto bylo potřeba uskutečnit úpravy, aby s koncepcí souhlasily obě strany.

Svazujícím aspektem tehdejší doby bylo, že v podstatě nikdo nemohl odjet jinam, než do země východního bloku. Navzdory tomu se Věra Bočková dostala v roce 1979 na měsíční stáž do Leningradu. Institut v Leningradu už nebyl zaměřen na školské vzdělávání dospělých, ale už měl širší oblast záběru. Dle slov doktorky se tam snažili převážně o práci v terénu, což bylo obdivuhodné vzhledem k teritoriální rozložitosti Ruska.

Občas měl někdo možnost zajet se podívat do polských středisek, kde měli širší znalosti o zkušenostech ze vzdělávání dospělých a více literatury, protože jejich pracovníci měli větší šanci vycestovat i do západních zemí, nebo do Ameriky. V Polsku se specializovali na rozvoj sociální pedagogiky, což se využívalo i při vzdělávání dospělých.

Profesní úspěchy

Věra Bočková vždy chtěla předávat studentům určitý systematický pohled na vzdělávací problematiku, aby si oni sami uvědomovali, co s čím souvisí, co něco podmiňuje, co z něčeho zase naopak vyrůstá. Nechtěla, aby se všechny poznatky učili nazpaměť jen pro potřeby zkoušky a pak vzápětí vše zapomněli. Také pracovala na vytváření studijních materiálů, které by studentům měli podávat základní osu, ze které Bočková při svých přednáškách, nebo eventuálně seminářích, vycházela.

Veškeré publikace vytvořené Věrou Bočkovou by měli být k nalezení ve Vědecké knihovně, protože tenkrát dostávala jeden povinný výtisk.

Dále publikovala v Actech Univerzity Palackého v pedagogické řadě, ostatně jako téměř všichni její spolupracovníci z katedry. Její přínos se objevuje též ve sbornících z konferencí. V 90. letech se na konferencích projednávala problematika distančního vzdělávání. Konference probíhaly v Olomouci, pak v Liberci, v Brně a v Ostravě.

Bylo těžké stanovit dle osobního názoru nejcennější publikaci, protože s vývojem oboru se mění priority a také aktuálnost témat. Všechny mají v některém časovém úseku svůj význam, ale ten je pak překryt něčím novějším. První zmíněnou publikací byla první oficiální učebnice Základy andragogiky (dříve název Pedagogika dospělých), do jejíž přípravy investovala doktorka dost času. V této učebnici pracovala na didaktické části. Učebnice vyšla na přelomu let 1989 a 1990, proto bohužel nebyla příliš známa, ale přece jen o ni zájem byl, a to i na jiných pracovištích, než pouze v Olomouci, dokonce se dočkala i doplňkového a druhého vydání.

Před odchodem do důchodu se podílela na vzniku nové Encyklopedie pedagogické, kde zpracovala heslo vzdělávání dospělých. Kniha již vyšla, 13. ledna se uskutečnila její prezentace v Praze.

Zakladatelé oboru a nynější andragogové

Docent Jochmann byl šéf katedry, Bočková se domnívá, že v určitém údobí byl i proděkanem, což je ale mylné. Byl to člověk, který uvnitř katedry navozoval ovzduší volné diskuse o čemkoliv, co kdo považoval za důležité vzhledem k oboru a k úkolům té katedry. A on slul velmi takovým hlubokým analyticko - kritickým přístupem k pracím, byl to precizní detailista, puntičkář, a touto cestou vedl všechny členy katedry a vyžadoval po nich, aby dělali analýzy odborného časopisu Pedagogika a vyjadřovali se k tématům v něm, aby uvažovali, jakou mají váhu pro obor. Bočková si myslí, že také dílem jeho přístupu vznikla základní ideová linie na katedře, všichni spolupracovali a pomáhali si.

O své koncepci přednášel na soustředění řešitelů státního plánu, na kterých se vše probíralo, krystalizovalo a konfrontovalo třeba s pojetími pražskými, anebo slovenskými. Tenkrát se uvažovalo o jednooborovém studiu, šíře jeho profilace začínala již od podnikové sféry, přes jazyk, literaturu, výtvarné umění, historii, muzejnictví, knihovnictví, v denním studiu se některé ty profilace potom uplatňovaly, ve studiu při zaměstnání byl potom zájem i o ty další, ale z takto širokého pojetí přeci jen sešlo.

Bočková uvedla jako představitele olomoucké andragogiky z té historické stránky docenta Jochmanna, profesora Šimka, protože ten se od příchodu na katedru zabýval už jenom touto oblastí, pak kolegyně Petřková, sebe, doktora Klegu. Podle doktorky si nejdřív musíme určit, koho považovat za andragoga, jestli je to ten, kdo oboru dává teoretické impulsy, nebo ten, kdo se snaží o jistou úroveň studijního oboru. Při pohledu více do hloubky například na obor Sociální práce, tak musím zmínit docenta Chytila, Klimentovi, možná Špatenkovou. Z širšího hlediska samozřejmě patří do andragogické problematiky.

Doc. PhDr. Anna Petřková, CSc.

Životopis

Anna Petřková se narodila ve Vsetíně v roce 1937, kde absolvovala základní vzdělání v tenkrát dívčí měšťanské škole, pak nastoupila na čtyřleté gymnázium, z kterého se v průběhu studia stala jedenáctiletá střední škola, na kterém úspěšně odmaturovala. Potom pokračovala ve studiích v Olomouci v té době na Vysoké škole pedagogické, kde zakončila ročník absolvováním oboru Čeština – Ruština, ale státnice a diplom již má z Filosofické fakulty Univerzity Palackého, protože Vysoká škola pedagogická se takto přejmenovala, absolvovala v roce 1959.

Po získání diplomu nastoupila jako učitelka nejdříve na osmiletou Střední školu v Lužičce u Vsetína, kde vyučovala všechny možné předměty, ale bohužel se nevěnovala své aprobaci z důvodu nátlaku pana ředitele Milana Přadky. Na tomto pracovním místě zůstala jeden rok, následně potom byla převelena na Základní školu v Horní Lidči u Vsetína, kde setrvala pouhé tři měsíce, protože si uvědomovala stále více, že tímto působením na základních školách se nenaplněly její aspirace, a shodou náhod byla vybíduta svými dřívějšími kantory z filosofické fakulty, aby se ucházela o místo lektorky češtiny pro zahraniční studenty. V konkurzu uspěla a v prosinci roku 1960 přijala svoji funkci lektorky na katedře tenkrát takzvaných neslovanských jazyků.

V Olomouci na fakultě se doktorka Petřková věnovala výuce češtiny pro cizince a nejen to, při výuce stíhala plnit různé úkoly, který jí zadával docent Evžen Spálený, tehdejší vedoucí výše zmíněné katedry, které se týkaly psychologie a fyziologie. V roce 1965 se otevřelo na filosofické fakultě jednooborové studium Psychologie, Petřková se na toto studium přihlásila, a tím se začala realizovat v oblasti, která ji osobně uspokojovala, které se chtěla věnovat už dříve, ale naneštěstí k tomu nebyly možnosti a příležitosti z politických důvodů. Studium oboru Psychologie dokončila v roce 1968, čímž z něj získala doktorát a na této katedře zůstala a působila zde až do roku 1979. Tato katedra se časem přejmenovala na katedru aplikované lingvistiky. V roce 1969 zároveň zastávala i místo vědeckého asistenta, kam byla převedena opět z politických důvodů. Sice nebyla politicky potvrzenou pedagožkou, ale přeci jen jí bylo umožněno vyučovat na katedře psychologie, kde měla na starosti psychologii v tom všeobecném

základu, na přírodních vědách, na pedagogické fakultě Vývojovou psychologií a Pedagogickou psychologií.

Od roku 1979 byla znovu přemístěna, a to tenkrát ještě na katedru pedagogiky, kde působila pouze půl roku, kdy se pak oddělila samostatná katedra výchovy a vzdělávání dospělých, na kterou 1. ledna 1980 byla převedena a zde prakticky pracovala do roku 1990 v kategorii odborných pracovníků, později technických pracovníků. Formálně byla zaměstnána na tomto místě, byla pověřována výukou, ale stále se chtěla realizovat v oblasti psychologie, takže dle rad tehdejšího vedoucího katedry docenta Rosypala vyučovala studenty, dělala si další atestace a připravovala se tím na převedení na jinou katedru. Následujících deset let se to bohužel nepovedlo. Petřková nemohla ani vědecky růst, na této pozici stagnovala. Nakonec se jí v roce 1989 podařilo obhájit kandidátskou práci a ona získala vědecký titul.

Kromě toho, že se doktorka věnovala psychologii vývojové a pedagogické a měla lingvistické vzdělání, též se orientovala na psycholingvistiku, což je hraniční obor mezi psychologií a lingvistikou. Již na katedře aplikované lingvistiky zkoumala procesy psycholingvistické při osvojování si cizího jazyka, na což navazovala prací na katedře VVD, kdy plnila resortní úkoly týkající se katedry, při kterých spolupracovala s doktorkou Věrou Bočkovou. Zkoumaly lektory, učitele, vytvářely psychologické aspekty výběru a přípravy lektorů a systém celoživotního vzdělávání VVD. Petřková se zaměřovala stále na oblast psychologie učení, v té době se již začal klást důraz na individualizaci lidského učení čili prakticky na styly učení.

V roce 1986 se setkala s gerontagogikou (vzdělávání seniorů), která se pomalu začala rozvíjet a rozšiřovat a téhož roku byla v České republice založena, z iniciativy tenkrát Československého červeného kříže, Univerzita třetího věku. Petřková byla určena jako takový styčný pracovník mezi tou organizací a fakultou.

O čtyři roky později roku 1990 byla zrušena katedra VVD a stávající pracovníci se přihlásili do konkurzu, aby mohli být převedeni na nově vzniklou katedru sociologie.

Anna Petřková v roce 1992 napsala habilitační spis pro docenturu, kdy pak v roce 1993 byla ustanovena docentkou, a konečně se mohla volně zabývat svým odborným zaměřením, tedy profilací na psychologii učení. Zabývala se dále problematikou stylu učení zejména při učení z textů, v němž je těžiště vysokoškolského

studia, a druhá linie byla linie gerontagogická, to znamená vzdělávání seniorů zúžené prakticky v té oblasti Univerzity třetího věku.

Na Univerzitě Palackého pracovala na plný úvazek do roku 2002 (event. 2004), ten pak snížila na úvazek 0,7, 0,5, další tři roky na úvazek 0,3 a poslední rok na úvazek 0,2, na vlastní žádost a v minulém roce v srpnu svou pedagogickou činnost ukončila.

Výchova a vzdělávání dospělých

Anna Petřková se dostala do styku s výchovou a vzděláváním dospělých v době, kdy vůbec nevěděla, že taková disciplína existuje. Působila na katedře neslovanských jazyků, kde vyučovala češtinu zahraniční studenty. A právě tam se setkala s výukou dospělých v praxi, protože k ní na výuku přicházela spousta cizinců, kteří se potřebovali naučit základy českého jazyka, aby ve svém oboru vůbec rozuměli, co je od nich požadováno. Všichni studenti tedy byli dospělí a Petřková bez znalosti oboru vzdělávání dospělých k nim musela zaujmout intuitivní přístup. Dle vlastních slov doktorky ti studenti splňovali řadu kritérií, které dnes považujeme za charakteristiky dospělého učího se, protože všichni byli velmi motivovaní, aby se naučili co nejdříve komunikovat. Přicházeli dobrovolně, měli velmi vyvinuté sebeřízení. Po maximálně třech měsících výuky se naučili základy češtiny, aby mohli se svými školiteli dál komunikovat a rozvíjet svou jazykovou kompetenci.

Personální obsazení

V době, kdy nastoupila Anna Petřková na katedru, zde již pracovala Věra Bočková a kolegyně Němečková, Vilém Klega, docent Spálený, nejspíše Zdeněk Grossert. Vedoucím katedry byl docent Rosypal. Němečková po rozdělení katedry zůstala v pedagogické části.

Když docent Rosypal přestal být vedoucím katedry, nastoupil na jeho místo doktor Sýkora, což byl bývalý žák Anny Petřkové. Dále byli členy kolegyně Březinová a kolegyně Holásková, které nastoupily asi v roce 1987. Dále v roce 1990 přišel na katedru tenkrát ještě doktor Jochmann, později tedy docent Jochmann, který zde

působil již v 70. letech, kdy musel odejít z pracoviště. Stal se vedoucím katedry a určoval pracovišti novou koncepci. Nakonec ho ve funkci vystřídal profesor Šimek.

Problémy oboru

Doktorka chápala obor jako příliš zpolitizovaný a zideologizovaný. Snažila se od problémů separovat, protože těžce prožívala svoji diskriminaci, tedy to, že nemohla nastoupit a realizovat se ve své aprobaci.

Po roce 1990 se situace změnila a ona měla na starosti vědecko - výzkumnou činnost katedry právě kvůli své dřívější zkušenosti pracovnice vědy a výzkumu na katedře aplikované lingvistiky. Při této činnosti se snažili navázat kontakt se zahraničními pracovišti, kde se obor lépe rozvíjel, protože tato možnost se naskytla. Jako největší problém na počátku 90. let Petřková viděla problém teoretického ukotvení oboru v našich podmínkách.

Podle Petřkové bylo nejvýznamnější v etapě pregraduálního studia obor Čeština – Rusistika, kde byly důležité dvě literární osobnosti, a to byl profesor Králík a profesor Sivek. Oba dva nastínili metodologický přístup k disciplíně, o kterou se doktorka zajímala nejvíce, co se stalo jejím hlavním tématem.

V pozdější době byl důležitý vliv profesora Emila Holase, který v metodologické části zastupoval mikroanalytický přístup, což měli s Petřkovou společné.

Důležitý pro budoucí obor Andragogiky byl docent Vladimír Jochmann v 90. letech.

Profesní úspěchy

Prakticky až do roku 1990 neměla Anna Petřková možnost stanovat si vůbec nějaké cíle. Vždycky jí byly stanovovány tou momentální situací pro pozici, ve které se nacházela. Ale naštěstí pro ni ty kladené překážky byly spíše motivačními momenty než frustrací. Své působení v zaměstnání chápala jako pomocnou vědu andragogickou,

takže si přesně formulované cíle nestanovovala, spíše byla více puze na činnosti pedagogické, i přes její dlouholeté působení v oblasti vědy a výzkumu. Jinými slovy jako cíl si přála, aby byla dobrou kantorkou, což sama nemůže určit, zdali to bylo úspěšné.

Dále, jak již jsem se výše zmínila, podílela se od roku 1986 na aktivitách pro seniory, po doktoru Vilémovi Klegovi převzala funkci ředitelky Univerzity třetího věku. Zde se pokoušela o rozvinutí této oblasti, což zůstalo a pořád je to její srdeční záležitostí, a stále ve spolupráci pokračuje.

Ted' nastíním něco málo k publikační a přednáškové činnosti Anny Petřkové. Doktorka se podílela na mezinárodním výzkumu společně s profesorkou Danou Tullingerovou, kde přednášela o svých aktivitách v oblasti psychologických základních činností. Přednášela dvakrát v Lipsku a potom na různých seminářích, které byly organizovány u nás.

Potom v roce 1990 se uskutečnilo několik konferencí, které byly organizovány katedrou, a týkaly se právě rozvíjení oboru Andragogiky, o jejich uskutečnění se staral docent Jochmann.

Petřková byla členkou celostátní komise při ministerstvu školství pro univerzity vzdělávání seniorů a v souvislosti s ní se organizovaly tři semináře v Olomouci, z nichž dva byly s mezinárodní účastí, kvůli kterým se navázala spolupráce s německým pracovištěm v Ulmu.

Dále přednášela na semináři, který byl veden kolegy na Slovenku, a kde se diskutovalo o gerontagogickém oboru. Potom svou přednášecí činnost z osobních důvodů omezila, roku 2002 přednášela naposledy.

Z té části publikační to byly publikace časopisecké, texty, co vyšli ve sbornících do roku 1990. Dále se jednalo o publikace, které byly vytištěny v časopise Pedagogika, které se vázaly k habilitační práci Studijní styly. Předkládám výčet ještě několika důležitých prací, jednalo se například: O problematice učení a porozumění textů, Autonomní učení kompetence dospělých, která vyšla už v roce 1994, habilitační práce se zabývala pedagogicko – psychologickou problematikou učení z textů vysokoškolských studentů. Z prací zaměřených na seniory se jednalo o výzkum resortní Současný stav a perspektivy Univerzity třetího věku na vysokých školách v ČR, což

byla výzkumná zpráva k projektu z roku 1994. Další články vyšly opět ve sbornících, konkrétně je to Sborník deset let vzdělávacích aktivit nebo Aktuální problémy vzdělávání seniorů, což byl zase resortní úkol ministerstva školství a tento projekt byl realizován v rámci podpory Národní koordinační rady pro mezinárodní rok seniorů v roce 99.

Zakladatelé oboru a nynější andragogové

Anna Petřková s docentem Koukalem nepřicházela jako se zakladatelem oboru Pedagogika dospělých do styku, protože přišla na katedru později, zaregistrovala ho pouze jako studentka, kdy jim přednášel Pedagogiku v letech 1955 až 1959.

Jiné to bylo s osobností Vladimíra Jochmanna. S Vladimírem Jochmannem byla dlouho ve styku, kontakty byly spíše v soukromé rovině. Vladimír Jochmann byl v té době velmi postižen osudem z několika důvodů. Jednak tedy musel v těch nejlepších letech odejít z fakulty, jednak ho postihly potíže v osobním životě. Petřková obdivovala jeho nezdolnost, se kterou se vyrovnával s krizovými situacemi, které se mu kupily. Při návratu zpět na katedru se mohl vrátit k té činnosti, která pro něho byla činností dominantní. Doktorka si vážila toho, že mohla z blízkosti sledovat, jak se utvářela v letech 1990 až 1992 koncepce oboru.

Za olomoucké andragogy považuje docenta Jochmann, kolegyni docentku Novákovou, což jsou její vrstevníci. Z té další generace je to potom docentka Bočková, doktor Klega, a z té nejmladší profesor Šimek.

PhDr. Marie Nováková, CSc.

Anna Petřková se s kolegyní Novákovou setkala až při rigorózních zkouškách v lednu nebo prosinci v roce 1968. Novákovou zaujal výzkumný proud kolegyně, zabývala se individualizací učení, křivkami učení při učení se cizímu jazyku. Ona sama se velmi exponovala v oblasti programovaného učení, byla také bohemistkou svým

původním zaměřením. Společně připravovaly programy výuky češtiny pro nižší stupně škol.

Nováková byla předsedkyní tenkrát ROH (Revoluční odborové hnutí) a mezi lety 1968 a 1970 probíhaly prověrky a řady učitelů, odborníků, kteří nesouhlasily se vstupem vojsk, musely z fakulty odejít. Kolegyně hájila své hnutí a nakonec musela odejít i ona. Potom pracovala úplně mimo svůj profesní obor, v kanceláři v Zoře a pak v dalších podnicích a pak přešla přímo do důchodu.

Její osud byl velice těžký, ale ona nikdy neztrácela optimismus a dále se zajímala o novinky v oboru. Když bylo potřeba, vždy ochotně prokonzultovala problémy, které se řešily ve výzkumné oblasti. Ještě před dvaceti lety, což jí bylo 67 let, se účastnila odborných setkání na katedře, konferencí, seminářů, vypracovávala posudky na rigorózní práce. Po roce 1990 byla rehabilitována a byla jí přiznána hodnost docentky. Ještě v 80 letech byla aktivní a oponovala práce, které se týkaly například problematiky gerontagogické, konkrétně rigorózní práce kolegyně Žižlavské, kolegyně Chrástkové a Veronika Chmelařové.

Publikační činnost Anny Petřkové

A) publikace k problematice učení a porozumění textu

- 1) Petřková, A.: K teoretickým problémům učebního textu. Jednotná škola, 37, 1984, č. 4, 228 – 238.
- 2) Petřková, A.: Experimentální výzkum samostatné práce vysokoškolských studentů s textem. In: Tullingerová, D. a kol.: K teorii učebních činností. AUPO, fac. Phil., Paedagogica – psychologova 23. Praha: SPN, 1986, s. 159 – 171.
- 3) Petřková, A.: Pedagogicko – psychologická problematika učení z textu u vysokoškolských studentů (habilitační práce). Olomouc, FF UP, 1992.
- 4) Petřková, A.: Autonomní učební kompetence dospělých. Pedagogika, 44, 1994, č. 3, s. 265 – 275.

B) gerontagogicky orientované práce

- 1) Petřková, A.: Současný stav a perspektivy univerzit III. Věku na vysokých školách ČR. Výzkumná zpráva k projektu „Rozvoj, podpora a koordinace

univerzit III. Věku na vysokých školách ČR, RS 008 / 394. Olomouc, listopad 1994.

- 2) Petřková, A.: Psychologické aspekty vzdělávání seniorů. In: Čornaničová, R.: Obohacovanie života starších ľudí edukatívnymi aktivitami. Bratislava: NOC, 1994, s. 42 – 49.
- 3) Petřková, A. (Ed.): Aktuální problémy vzdělávání seniorů. Sborník příspěvků z odborného semináře se zahraniční účastí dne 29. 4. 1999. Olomouc: UP, 1999.

Prof. PhDr. Dušan Šimek

Životopis

Dušan Šimek se narodil roku 1950 v Novém Městě na Moravě. Vystudoval gymnázium v Rýmařově, pak byl přijat na VŠB Ostrava na Strojní fakultu, kde studoval jeden rok, než přestoupil na FF UPOL obor Pedagogika dospělých – Sociologie roku 1969. V roce 1975 získal doktorát, v 1955 habilitaci a v roce 2008 byl jmenován profesorem pro obor Andragogika.

Na praxi nastoupil v roce 1973 na generálním ředitelství Sigmy, oddělení Řízení výchovy. Od 1978 pracoval ve Výzkumném ústavu odborného školství Praha, detašované pracoviště v Olomouci v oddělení Koncepce přípravy pro dělnická povolání. Od roku 1986 nastoupil na Katedru výchovy a vzdělávání dospělých na FF UP jako odborný asistent a tajemník katedry. Od roku 1990 se stal odborným asistentem tajemníka katedry andragogiky a od prosince toho roku povýšil na vedoucího katedry. V profesi učitele vyučoval například Obecnou pedagogiku, Teorii výchovy dospělých a Srovnávací pedagogiku na katedře výchova a vzdělávání dospělých. Na katedře andragogiky vyučoval Úvod do andragogiky, Andragogické a Sociologické semináře, Úvod do sociologie, Integrální andragogiku a Metodologii andragogiky, jak v prezenčním, tak i kombinovaném studiu.

Výchova a vzdělávání dospělých

S problematikou výchovy a vzdělávání dospělých se poprvé setkal při začátku studia na UP v roce 1969, kdy se řešili rozdíly mezi pedagogikou a teorií výchovy a vzděláváním dospělých. Pedagogika dospělých byla zaměřena na vzdělávání pracovníků, firemní vzdělávání, personalistiku a na sociální poradenství. Andragogika se v tehdejší době byla i díky zaměření učitelů výrazně pedagogická.

Personální obsazení

V době, kdy Dušan Šimek na katedru výchovy a vzdělávání nastoupil, tedy v roce 1969, bylo složení katedry následující: vedoucím katedry byl doc. PhDr. Ervín Koukal, CSc., tajemníkem PhDr. Vladimír Jochmann, členové katedry byli PhDr. Jaroslava Němečková, CSc., PhDr. Věra Bočková, PhDr. František Rosypal, PhDr. Marie Nováková, CSc., Vlasta Ježková jako sekretářka a knihovnice.

V průběhu let se personální obsazení katedry změnilo, stejně jako její název. Nyní už katedra pedagogiky byla těsně spojena s nově vzniklou katedrou sociologie, která fungovala pouze jeden rok a byla obsazena pouze J. L. Fischerem a Vladimírem Láníkem. Kabinet sociologie dětí a mládeže byl vedený doc. PhDr. Ferdinandem Koudelkou, CSc. A členi kabinetu byli PhDr. Jaroslav Čihovský, PhDr. Milan Schneider, PhDr. Ladislav Rýznar, Ing. Ludmila Typovská, Ing. Alois Karlík, doc. Rostislav Libíček, který měl na starost pouze věci související s praxemi. Dále Kamila Halásková, která nastoupila v roce 1988, sekretářka Pokorná, od roku 1989 František Bělohlávek, PhDr. Anna Petřková, CSc. Později se vedoucím stal doc. PhDr. František Rosypal, tajemníkem PhDr. Vilém Klega, CSc., členové katedry byli PhDr. Zdeněk Grossert, asistentkou PhDr. Ivana Fiedlerová. Od roku 1990 v průběhu tří let se katedra začala profilovat do oblasti personální pod taktovkou PhDr. Františka Bělohlávky, v oblasti poradenství pod vedení PhDr. Kamily Haláskové.

Problémy oboru

Podle profesora Šimka byl největším problémem andragogiky (či pedagogiky dospělých) legitimizace vzdělávání dospělých jako samostatného vědní disciplíny. Dále se řešilo propojení této disciplíny s nutnou potřebou praxe, zejména se to projevovalo v personalistice, sociální práci, apod. Pak tu byl vědecký problém, a tím bylo strukturování vzdělávání a výchovy dospělých a její profilování do ekonomiky a do poradenství. Technickým problémem byla diversifikace forem studia v dálkové a prezenční formě. Ještě okrajově zmiňuji problém s deideologizací výchovy a vzdělávání dospělých.

Podle Šimka měl v dřívější době největší vliv J. L. Fischer a také Vladimír Jochmann, jak po stránce odborné, tak i lidské. Po roce 1989 bylo nejvýznamnější hledání identity andragogiky a také akreditace doktorského, profesorského a habilitačního studia.

Profesní úspěchy

Vrátíme se ještě k osobě profesora Šimka. On sám říká, že o perspektivách oboru neuvažoval, prostě se chtěl jen věnovat průmyslové sociologii. Po letech zabývání se oborem vzdělávání dospělých uvažoval o změnách oboru a hlavně o jeho depedagogizaci, což se mu také podařilo prostřednictvím integrální andragogiky.

K tvorbě profesora musím určitě zmínit Andragogiku na pokraji vědy, která vyšla v roce 1955, a stanovuje předmět andragogiky, vymezuje ji jako nepedagogickou edukologickou disciplínu. Dále monografie Otevřená práce – andragogické souvislosti sociálního rozměru práce, která pojednává o sociálním rozměru práce, převážně týkající se sociálních souvislostí nezaměstnanosti a rekvalifikací. Dále bych uvedla stať Nová práce ve starším věku, která řeší, jak se proměňuje svět práce a jak se na tuto situaci adaptuje člověk ve vyšším věku. Důležitou zásluhu má profesor Šimek v souvislosti s konferencí Člověk na přelomu tisíciletí, které se zúčastnilo 200 lidí z celkem 14 zemí světa. A právě Šimek na tuto událost sehnal peníze, a dokonce pozval i Petera Jarvise, který se konference zúčastnil.

Zakladatelé oboru a nynější andragogové

Zajímal mě pohled profesora na dva zakladatele oboru, Ervína Koukala a Vladimíra Jochmanna. Bylo mi řečeno, že Jochmann byl obrovská neformální autorita, protože měl přehled nejen o pedagogice, ale i o filosofii a sociologii. Byla pro něj typická neokázalost, s jakou jednal se studenty jako rovný s rovným. O sobě a svém soukromí nikdy nemluvil. Jochmann dokázal řešit studentské, pracovní i politické konflikty s nadhledem, kuloárním vyjednáváním.

Koukal byl výrazná osoba a autorita, hodně nepřístupný člověk. Okolí ho bralo jako historika pedagogiky, puntičkáře, studenti si ho cenili za gesta, jako když například odmítl funkci proděkana, aby se nezaprodal systému.

Publikační činnost Dušana Šimka

A)

- 1) ŠIMEK, D. Vybrané otázky věd o člověku v řídicí praxi. 1. vyd. Olomouc: Vzdělávací institut SIGMA, 1976, 128 s. ISBN neuvedeno.
- 2) ŠIMEK, D. Otevřená práce. (Andragogické souvislosti sociálního rozměru práce). 1. vyd. Olomouc: UP, 1996. ISBN 80-7067-623-X.

B)

- 1) ŠIMEK, D. Andragogy integrating. In Equality of Adult Education Opportunities. Bonn: Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul – Verbandes, 2002, s. 171 – 175. ISBN 80-88982-51-0.
- 2) ŠIMEK, D. Czech Andragogy: tradition and present. Journal of Adult and Continuing Education. Volume 6, 2004. Japan: Adult and Continuing Education Study Group, Graduate school of Education, Tohoku University, Japan, s. 143 – 154. ISSN 1343-3210.
- 3) ŠIMEK, D. Práce jinak? Poznámky k sociálním souvislostem práce. Sociologický časopis **31**, 1995, č. 3, s. 291 – 304. ISSN 0038-0288.
- 4) ŠIMEK, D. O metodologickom podchodě k analýze sociálnych funkcií stredných učebných zariadení v ČSSR. In Sociálno-ekonomické problémy na strednoto obrazovanie. Sofia: Naučnoizsledovateľski institut po profesionálno obrazovanie pri Ministerstve na narodnata prosveta 1982, 10 s. ISBN neuvedeno.
- 5) ŠIMEK, D. Approaches to the Curriculum of Andragogy. In ŠIMEK, D. (Edit.) The Individual and Society at the Turn of the Century: View from Both Sides. Sborník z mezinárodní konference v Olomouci. Olomouc: UP, 1998, s. 467 – 475. ISBN 80-7067-923-9.
- 6) ŠIMEK, D. Kurikulum andragogiky stále skryté. In ŠIMEK, D. (Edit.) Kurikulum

andragogiky. Sborník z mezinárodní konference v Olomouci. Olomouc: UP, 2003, s. 91 – 95. ISBN 80-244-0638-1.

- 7) ŠIMEK, D. Nová sociální a profesní rizika v zaměstnání. In *Autonomie ve stáří*. Ostrava: Zdravotně sociální fakulta Ostravské Univerzity, 2004, s. 53 – 58. ISBN 80-7326-026-3.
- 8) ŠIMEK, D. Nová práce ve starším věku. In *Třetí věk trojí optikou*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Olomouc: UP, 2005, s. 11 – 17. ISBN 80-244-1006-0.
- 9) ŠIMEK, D.: Od kvalifikace ke kompetencím. In *Kvalita života a rovnost příležitostí – z aspektu vzdělávání dospělých a sociální práce*. Prešov: FF, 2005, s. 876 – 883. ISBN 80-8068-425-1.

C)

- 1) ŠIMEK, D. Problém předmětu pedagogiky. *Pedagogická orientace* 1, 1991, č. 1, s. 113 - 115. ISSN 1211-4669.
- 2) ŠIMEK, D. Sociologická interpretace nezaměstnanosti. *Psychologie v ekonomické praxi* 29, 1994, č. 4, s. 146 - 150. ISSN 0033-300X.
- 3) ŠIMEK, D. Andragogika na pokraji vědy. *S-Obzor* 4 (7), 1995, č. 2 – 3, s. 97 – 99. ISSN 1210-6089.
- 4) ŠIMEK, D. Problémy formování kolektivního vědomí. In *IV. symposium - Kolektiv jako prostředek ale i cíl výchovy učňů*. Ostrava: Dům techniky, 1976, s. 44 - 54. ISBN neuvedeno.
- 5) ŠIMEK, D. Sociální aspekty inovací v přípravě mládeže pro dělnická povolání. In *Bulletin VÚOŠ*, Praha: VÚOŠ, 1978, 7 s. ISBN neuvedeno.
- 6) ŠIMEK, D. Metodická východiska analýzy sociálních funkcí středních škol. In *Mezinárodní sborník VÚOŠ*, Praha: VÚOŠ, 1982, 4 s. ISBN neuvedeno.
- 7) ŠIMEK, D. Sociologické předpoklady a důsledky vědeckotechnického rozvoje. In *Sborník textů SA Olomouc*. Olomouc: SA, 1985, 10 s. ISBN neuvedeno.
- 8) ŠIMEK, D. K etické dimenzi člověka a času. In *Časový rozměr společnosti, člověka a jeho vědomí*. Olomouc: UP, 1989, s. 3. ISBN neuvedeno.
- 9) ŠIMEK, D. Psychologické a sociologické aspekty nového ekonomického řízení. In *Sborník textů SA Olomouc*. Olomouc: SA, 1989, 10 s. ISBN neuvedeno.
- 10) ŠIMEK, D. Místo pro andragogiku!. In *Andragogika I. Teoretický seminář k pojetí andragogiky*. Ed. D. Šimek. Olomouc: UP, 1994, s. 22 – 26. ISBN neuvedeno.

- 11) ŠIMEK, D. Poznámky k validitě evaluací výuky. In Hodnocení vysokoškolské výuky studenty. Sborník referátů celostátní konference pedagogů a studentů VŠ. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 64 – 66. ISBN 80-210-2171-3.
- 12) ŠIMEK, D. Dvě poznámky k metodologii integrální andragogiky. In Pedagogický výzkum: Reflexe společenských potřeb a očekávání. Olomouc: UP, 2005, s. 290 – 293. ISBN 80-244-1079-6.
- 13) SMUTEK, M., ŠIMEK, D. Vědeckotechnická revoluce a morálka mládeže. In Młodziez i rewolucja naukowo-techniczna. Gdansk : Universita Gdansk, 1973, s. 134 - 150. ISBN neuvedeno.
- 14) ROSYPAL, F., SMUTEK, M., ŠIMEK, D. Pedagogické zřetele volného času učňů. In III. sympozium - Pedagogické zřetele volného času učňů. Olomouc: Český komitét pro vědecké řízení, 1973, s. 46 - 73. ISBN neuvedeno.
- 15) ŠIMEK, D. K problematice vertikální a horizontální diferenciaci vzdělání. In K otázkám výchovy a vzdělávání dospělých 3. AUPO. Olomouc: UP, 1988, s. 95 - 102. ISBN neuvedeno.
- 16) ŠIMEK, D. Pedagogika na rozcestí. In AUPO, Varia Sociologica et Andragogica 1. Olomouc: UP, 1992, s. 36 - 41. ISBN 80-7067-073-8.
- 17) ŠIMEK, D. Význam a sociální souvislosti vzdělávání dospělých. In Zaměstnanost a vzdělávání dospělých. Žďár nad Sázavou: Informační a metodické centrum, 1998, s. 3 – 7. ISBN neuvedeno.
- 18) ŠIMEK, D. Sociální vztahy a rozvoj dělnických profesí. Odborná výchova 30, 1979, č. 5, s. 135. ISSN neuvedeno.
- 19) ŠIMEK, D. Ekonomická a etická východiska vymezování výchovných cílů. In Sborník AUPO, Paedagogica - Psychologica 28. Olomouc: UP, 1990, s. 85 - 95. ISBN neuvedeno.
- 20) ŠIMEK, D. Současný stav a perspektivy studijního oboru andragogika. In Andragogika II. Druhý teoretický seminář k pojetí andragogiky. (17. – 18. dubna 1996). Olomouc: UP, 1996, s. 92-95. ISBN neuvedeno.
- 21) ŠIMEK, D. Rekvalifikace v krizi nebo krize v rekvalifikacích? In Andragogika 1/99. ISSN 1211-6378.
- 22) ZAJÍČEK, Z., AULEHLA, V., ŠIMEK, D. Vliv vědeckotechnického rozvoje na vývoj dělby, charakteru a obsahu práce a jejich transformace do koncepce výchovy mládeže pro povolání. 1. vyd. Praha: VÚOŠ, 1978, 120 s. ISBN neuvedeno.
- 23) ZAJÍČEK, Z., AULEHLA, V., ŠIMEK, D. Verifikace teoretického modelu

přípravy mládeže pro dělnická povolání. 1. vyd. Praha: VÚOŠ, 1980, 140 s. ISBN neuvedeno.

- 24) ZAJÍČEK, Z., ŠIMEK, D. Hlavní směry vědeckotechnického rozvoje a příprava na povolání. 1. vyd. Olomouc: Krajský pedagogický ústav, 1980, 87 s. ISBN neuvedeno.
- 25) HRDLÍČKA, E., ŠIMEK, D. a kol. Analýza faktorů socioprofesní adaptace učňů VHJ ČAZ Praha. I., II. 1. vyd. Pardubice: Dům techniky, 1981, 290 s. ISBN neuvedeno.
- 26) ŠIMEK, D., KUBÁTOVÁ, H. Sociálně dysfunkční projevy v populaci regionu Haná. Podkladová studie analýzy VÚROM "Základní problémy a tendence hospodářského vývoje regionu Haná". 1. vyd. Ostrava: VÚROM, 1993, s. 23 - 41. ISBN neuvedeno.

D)

- 1) ŠIMEK, D. Základy andragogiky. (Sylabus k vybraným problémům integrální andragogiky). Olomouc: FF UP, 1997. ISBN neuvedeno.
- 2) ŠIMEK, D. Vybrané problémy teorie výchovy dospělých. Skriptum. 1. vyd. Olomouc: UP, 1991, 83 s. ISBN 80-7067-008-8.
- 3) ŠIMEK, D. Obecný pojem sociální komunikace, její struktura a hlavní formy. In Základy rétoriky. Studijní materiály pro kurs rétoriky. Ostrava: Dům techniky, 1988, s. 29 - 37. ISBN neuvedeno.
- 4) ŠIMEK, D., BARTOŇKOVÁ, H. Andragogika. (Studijní text pro distanční studium). 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství RUP, 2002. ISBN 80-244-0394-3.
- 5) ŠIMEK, D. Sociologie práce. 1. vyd. Olomouc: UP, 1997. ISBN 80-7067-705-8.
- 6) ŠIMEK, D., KUBÁTOVÁ, H. Od abstraktu do závěrečné práce. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP, 1996. ISBN 80-7067-619-1.

E)

- 1) ŠIMEK, D. (Edit.) The Individual and Society at the Turn of the Century: View from BothSides. Sborník z mezinárodní konference v Olomouci. Olomouc: UP, 1998, s. 467 – 475. ISBN 80-7067-923-9.
- 2) ŠIMEK, D. (Edit.) Kurikulum andragogiky. Sborník z mezinárodní konference v Olomouci. Olomouc: UP, 2003, s. 91 – 95. ISBN 80-244-0638-1.

- 3) ŠIMEK, D. (Edit.) Andragogika I. Teoretický seminář k pojetí andragogiky. Olomouc: UP, 1994, s. 22 – 26. ISBN neuvedeno.
- 4) ŠIMEK, D. (Edit.) Andragogika II. Druhý teoretický seminář k pojetí andragogiky. (17. – 18. dubna 1996). Olomouc: UP, 1996, s. 92-95. ISBN neuvedeno.

F) Neevidováno

G) Vedené disertační práce:

- ✓ Bartoňková, Hana: „Foucaultovo andragogické kyvadlo“.
- ✓ Kliment, Pavel: „Poradenský proces v sociální práci“.
- ✓ Holá, Lenka: „Mediace“.
- ✓ Kubicová, Alina: „Poradenství v nezaměstnanosti“.
- ✓ Svobodová, Tamara: „Od státního socialismu k sociálnímu státu“.
- ✓ Kubíčková, Naděžda: „Truchlení“.
- ✓ Kubátová, Helena: „Akademičky“. (program Sociologie)
- ✓ Dopita, Miroslav: „České čtení Pierra Bourdieu“. (program Sociologie)
- ✓ Siostrzonek, Jiří: „Uvedení polského modelu animace kultury do české andragogické diskuse“.
- ✓ Šigut, Zdeněk: „Andragogické aspekty firemní kultury“.
- ✓ Štainer, Martin: „Japonský personální management – konflikt tradice a současnosti“.

Oponované disertační práce:

- ✓ Bednaříková, Iveta: „Rozvíjení pedagogické kompetence vysokoškolských učitelů“.
- ✓ Ivanová, Kateřina: „Priority a cíle hlavních participantů zdravotní péče v okrese Olomouc“. (program Sociální lékařství LF UP v Olomouci)
- ✓ Konečný, Bohumil: „Profesní – další profesní vzdělávání dospělých v podmínkách zavádění moderní technologie“.
- ✓ Scherrerová, Dagmar: „Poradenství pro adolescenty jako nástroj formování profesních představ a kariérových očekávání“. (program Sociální práce FSS MUNI Brno)

- ✓ Kociánová, Renata: „Organizační klima a pracovní spokojenost“. (program Andragogika FF UK Praha)
- ✓ Neumeister, Pavel: „Dětství jako sociálně konstruovaná kategorie a jeho historické proměny“. (program Pedagogika PdF UP v Olomouci)
- ✓ Kopecký, Martin: „Andragogika jako sociální hnutí“ (program Andragogika FF UK Praha)

Tři významné publikace:

1. ŠIMEK, D. Czech Andragogy: tradition and present. Journal of Adult and Continuing Education. Volume 6, 2004. Japan : Adult and Continuing Education Study Group, Graduate school of Education, Tohoku University, Japan, s. 143 – 154. ISSN 1343-3210.
2. ŠIMEK, D. Andragogika na pokraji vědy. S-Obzor **4 (7)**, 1995, č. 2 – 3, s. 97 – 99. ISSN 1210-6089.
3. ŠIMEK, D. Otevřená práce. (Andragogické souvislosti sociálního rozměru práce). 1. vyd. Olomouc : UP, 1996. ISBN 80-7067-623-X.

Tři významné citace:

ŠIMEK, D. Andragogika na pokraji vědy. S-obzor, 1995, roč. 4, č. 2-3, s. 97-99. ISSN 1210-6089.

- PRUSÁKOVÁ, V. Základy andragogiky I. 1. vyd. Bratislava: Berlách Print, 2005, s. 11 a n. ISBN 80-89142-05-2.
- BENEŠ, M. Andragogika. Teoretické základy. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 48. ISBN 80-86432-23-8.

ŠIMEK, D. Approaches to the Curriculum of Andragogy. In ŠIMEK, D. (Edit.) The Individual and Society at the Turn of the Century: View from Both Sides. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 472-479. ISBN 80-7067-923-9.

BARTOŇKOVÁ, H. Foucaultovo andragogické kyvadlo. 1. vyd. Praha: Katedra andragogiky a personálního řízení FF UK, 2003, s 209 aj. ISBN 80-86284-46-1.

Závěr

V závěru bych ráda shrnula, o co jsem se ve své práci pokusila. Myslím si, že chybí ucelené dílo o vzniku olomouckého pojetí andragogiky a právě svou bakalářskou práci jsem se pokusila tento nedostatek alespoň částečně napravit.

Čerpala jsem z mnoha různých zdrojů, jak už jsem zmínila, není možné najít informace na jednom místě, takže jsem při sběru informací navštívila Archiv Univerzity Palackého v Olomouci, nahlédla jsem do Ediční řady Acta, nebo do sborníků publikovaných katedrou. Mnoho poznatků není vůbec sepsáno, takže jsem se rozhodla vytvořit dotazník, který jsem předkládala žijícím pamětníkům, kteří se o vznik oboru zasloužili, a formou polostandardizovaného rozhovoru jsem od nich získávala další informace.

Po této činnosti jsem ze získaných materiálů vytvořila soubor medailonků, které jsem chronologicky seřadila dle data narození buď již zesnulých zakladatelů oboru, nebo jejich následovníků. Vznikl mi tak celkový náhled na situaci v Olomouci od roku 1969 až do současnosti. V práci se zabývám Doc. PhDr. Ervínem Koukalem CSc., Doc. PhDr. Vladimírem Jochmannem, Doc. PhDr. Marií Novákovou, CSc., PhDr. Vilémem Klegou, CSc., Doc. PhDr. Věrou Bočkovou, CSc., Doc. PhDr. Annou Petřkovou, CSc. a Prof. PhDr. Dušanem Šimkem.

Zjistila jsem, jakými problémy obor procházel, co všechno se muselo stát, aby mu bylo umožněno vzniknout, za jaké situace se etabloval, kteří lidé do něj zasahovali a jakým způsobem tak činili. Například jsem se zabývala změnami, kterými procházel název katedry. Na počátku oboru, když se o něm teprve uvažovalo a ještě nebyly stanoveny žádné cíle, se pracoviště nazývalo pedagogická katedra. Potom se přešlo k názvu katedra výchovy a vzdělávání. V názvu je znát, že se andragogika více přiblížila svému skutečnému zaměření, které se již nemělo týkat dětí a dospívajících. Poslední zastávkou oboru byla katedra sociologie a andragogiky a u tohoto pojmenování se do dnešní doby zůstalo.

Problému vymezení předmětu andragogiky se při jeho zakládání chápe každá z mnou vyjmenovaných osobností jinak. Záleží na zaměření daného člověka. Zvolíme-li jako příklad politickou praxi, pak můžeme konstatovat, že otevírala nová

pole pro vyznačení předmětů andragogiky. A stejné to bude i v případě sociologie, pedagogiky, či antropologie, tyto předměty budou pro andragogiku a pro podmínky jejího vynoření sehrávat stejnou roli. (srov. Bartoňková, H., 2004, s. 135) Tímto chci říct, že přínos mé práce je nejen v systematickém uspořádání informací, které se týkaly vzniku oboru andragogiky, ale chci poukázat na vynořování tohoto předmětu. Každá mnou zaznamenaná osobnost měla, či má jiné zaměření své práce, takže na vzdělávání a výchovu dospělých se dívali, či dívají z jiného pohledu, z odlišných perspektiv. A tímto přístupem se každému naskytl jiný pohled na obor, takže k němu něco specifického připojil. Tímto postupem se dále ustanovoval obor a vznikla andragogika, tak jak ji známe v nynější podobě.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Barbora Straková

Název katedry a fakulty: Filosofická fakulta, Katedra sociologie a andragogiky

Název diplomové práce: Andragogové na UP Olomouc od roku 1969 do současnosti

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Dušan Šimek

Počet znaků: 112914

Počet příloh: 11 příloh, 37 stran

Počet titulů použité literatury: 11

Klíčová slova: Ervín Koukal, Vladimír Jochmann, Marie Nováková, Vilém Klega, Věra Bočková, Anna Petřková, Dušan Šimek, katedra pedagogiky, katedra výchovy a vzdělávání dospělých, katedra sociologie a andragogiky, vzdělávání dospělých, andragogika, koncept oboru

Tato bakalářská práce se zabývá vznikem oboru Andragogika v Olomouci a jejím vývojem od roku 1969 do současnosti. Informace, které se týkají oboru, byly získávány od osob, které se touto problematikou zabývají, či zabývaly a snažily se o to, aby byl obor etablován, aby byl uznán jako samostatný vědní obor. Ve své práci jsem mnou vybrané andragogy seřadila chronologicky dle data narození a v každém medailonku jsem se zabývala osobním kurikulem, profesní činností a jejich názory na obor a jeho ustalování. Hodnotu své práce vidím v tom, že se snaží o ucelený pohled na olomouckou andragogiku, ale na druhou stranu ukazuje na individuální pohled každé osoby.

Annotation

Name and Surname: Barbora Straková

Name of department and faculty: Philosophical Faculty, Department of Sociology and Adult Education

Title of thesis: Representant of andragogy in UP Olomouc from 1969 to present

Thesis Supervisor: Prof. PhDr. Dušan Šimek

Number of characters:112914

Number of attachments: 11 attachments, 37 pages

Number of titles of literature: 11

Keywords: Ervín Koukal, Vladimír Jochmann, Marie Nováková, Vilém Klega, Věra Bočková, Anna Petřková, Dušan Šimek, Department of Education, Department of Education and Adult Education, Department of Sociology and Adult Education, education of adults, concept field

This thesis deals with the emergence of andragogy in Olomouc and its development from 1969 to present. Information relating to the field, were collected from persons dealing with this issue, or deal with and seek to it that the field established, to be recognized like scientific field. In my work I have chosen me Andragogy lined up chronologically by date of birth and any locket I have dealt with personal curriculum, professional activities and their views on the subject and its fixation. Value I see in my work that strives for a comprehensive look at the Olomouc adult, but on the other side shows at the individual perspective of each person.

Použitá literatura

- Archiv Univerzity Palackého v Olomouci, Fond: Rektorát Univerzity Palackého, Kádrový spis, karton č. 57/804.
- Archiv Univerzity Palackého v Olomouci, Fond: Rektorát Univerzity Palackého, Osobní spis, karton č. 29/682.
- Archiv Univerzity Palackého v Olomouci, Fond: Rektorát Univerzity Palackého, Osobní spis, karton č. 141, 3073.
- Archiv Univerzity Palackého v Olomouci, Fond: Rektorát Univerzity Palackého, Osobní spis, karton č. 142/3093.

- BARTOŇKOVÁ, H. Foucaultovo andragogické kyvadlo. 1. vyd. Praha: Katedra andragogiky a personálního řízení FF UK, 2003. ISBN 80-86284-46-1.
- KLEGA, V.: Studijní obor výchova a vzdělávání dospělých na Univerzitě Palackého. In: K otázkám výchovy a vzdělávání dospělých II. Acta UP, Fac. Phil, řada paed. - psych. 19. Praha, SPN 1981, s. 7 – 12.

- Rozhovor s Prof. PhDr. Dušanem Šimkem ze dne 10. 2. 2010.
- Rozhovor s Doc. PhDr. Věrou Bočkovou, CSc. ze dne 23. 2. 2010.
- Rozhovor s Doc. PhDr. Annou Petřkovou, CSc. ze dne 24. 2. 2010.
- Rozhovor s PhDr. Vilémem Klegou CSc. ze dne 2. 3. 2010.
- Záznam rozhovoru s Doc. PhDr. Marií Novákovou, CSc. ze dne 10. 3. 2010, zprostředkovaný Doc. PhDr. Annou Petřkovou.

Přílohy

Profil absolventa studia při zaměstnání modifikovaného
studijního oboru andragogika

V důsledku strukturálních změn a v úsilí o odstranění nedostatků a zvýšení úrovně studia byl zrušen studijní obor VVD. Nádně přijatí posluchači tohoto oboru byli převedeni do SPZ modifikovaného oboru andragogika.

Toto studium je určeno zájemcům o doplnění, event. zvýšení formálního kvalifikačního znaku v oblasti

- organizování a řízení výchovy a vzdělávání pracovníků v organizacích (v průmyslu, zemědělství, kultuře i ve státní správě);
- organizování a řízení personálních činností;
- organizování a řízení sociálních subsystémů v organizacích (tj. řízení sociálního rozvoje, sociální péče o pracovníky apod.).

Studium daného určení připravuje jak pro práci teoretickou, tak praktickou v rámci výrobních i nevýrobních organizací. S ohledem na předpokládanou vstupní úroveň prakticky orientovaných vědomostí a dovedností se jeví jako nutné výraznější posílení předmětů teoretického základu - filozofického, sociologického a pedagogického, doplněného vybranými předměty z psychologie.

Absolvent SPZ daného oboru je schopen kvalifikovaně získávat a vyhodnocovat informace pro řízení sociálních procesů v organizacích, tj. pro řízení rozvoje kvalifikace a rekvalifikace, pro řízení sociální péče o pracovníky, pro řízení personálního rozvoje. Na základě těchto informací dokáže zpracovávat koncepce a prognózy kvalifikace, personálního rozvoje a sociální péče v organizacích, pedagogicko-metodicky řídit vzdělávací a výchovné akce pro dospělé (zejména pracovníky v organizacích) vč. pedagogicko-metodické přípravy lektorů. Je schopen organizovat i realizovat analýzy v oblasti vzdělávání dospělých, v oblasti sociálního rozvoje a v oblasti personálních činností.

(Upozorňujeme, že název oboru není zatím definitivní - na obsah studia se tím nic mění).

26. března 1990

Doc. PhDr. Ervín Koukal, CSc.

Doc. PhDr. Vladimír Jochmann

Dotazník: Doc. PhDr. Marie Nováková, CSc.

1) Můžete mi nastítnit váš životopis, kdy a kde jste se narodil, kde a co jste studoval, která zaměstnání jste vykonával?

Narodila se v roce 1923 v Náchodě. 1942 maturita, 1945 – 49 Filosofická fakulta UP v Praze, obor Čeština – ruština, pak dálkově na Vysoké škole pedagogické v Praze obor Pedagogika – psychologie – logika. V letech 1942 – 52 působila jako středoškolská profesorka v Humpolci, dále pak na Pedagogickém gymnáziu v Jihlavě, do r. 1955 inspektorka na KNV v Jihlavě, pak učila na JSŠ v Polici nad Metují (do r. 1966). V r. 1960 nastoupila na Pedagogický institut v Olomouci, 1967 pak Katedra pedagogiky FF UP. V r. 1970 jako místopředsedkyně ROH zastupovala vedení při prověrkách (KSC), byla proti vyloučení některých pracovníků. Dostala výpověď, vedla pracovně právní spor, musela odejít v r. 1974. Pracovala v Zoře (referentka skladu), v r. 1978 invalidní důchod, příležitostné brigády. V lednu 1990 rehabilitace, jmenování docentkou. Zúčastňovala se odborných akcí Katedry, byla členkou rigorózní komise, oponovala rigorózní práci.

2) Kdy jste se poprvé setkal s problematikou výchovy a vzdělávání dospělých?

Až v r. 1967, na Katedře pedagogiky. Pracovala spolu s dalšími členy Katedry ve skupině prof. Hyhlíka, která organizovala odborné semináře v Praze (připravovali texty pro Sborník pedagogiky dospělých).

3) Jaké bylo složení pracoviště na Katedře pedagogiky na UP v době, kdy jste tam nastoupil?

E. Koukal, J. Němečková, V. Jochmann, Fr. Rosypal, V. Bočková + kolega ze Slovenska, na jehož jméno si nevzpomenula.

4) Jakými personálními proměnami pracoviště prošlo, kdo se ve funkcích učitelů střídalo?

V době mého pobytu tu k žádným personálním změnám nedošlo.

5) Jaký byl ve vaší době nejvíce tematizovaný problém andragogiky či pedagogiky dospělých?

Vzdělávání dospělých, jeho systém, formy, zabezpečení.

6) Co považujete za nejvýznamnější (nejzajímavější) pro svoji dobu? V pozitivním i negativním smyslu.

To, že se problematika vzdělávání rozrostla a uplatňuje se v různých formách, jak institucionálních, tak v různých médiích.

7) Čeho jste chtěl v tomto oboru dosáhnout a zdali se vám to povedlo?

Těžko se vyjadřuji, protože moje dráha byla přerušena nuceným odchodem z Fakulty v r. 1974. Snad skriptem Základy didaktiky a Nárys didaktiky (spolu s J. Maňákem). Cíl též vychovat zdatné nástupce a vzbudit zájem o široké pojetí základu – navazují vyhraněním oboru v jednotlivých specializacích.

8) Můžete mi pohovořit o svých přednáškových a vědeckých aktivitách? Která je podle vás nejcennější? Kde se dají tyto publikace nyní sehnat?

Aktivity ve skupině zabývající programovaným učením (V. Kulič, D. Tullingerová aj.) a publikace, které na ně navazují. (Nováková, M. – Podhorná V.: Programované učení v českém jazyce na ZDŠ. Praha SPS 1971).

9) Jak jste vnímal zakladatele oboru, konkrétně Ervína Koukala a Vladimíra Jochmanna?

E. Koukal zastával vědeckou akribii, byl přísný a svědomitý, což vyžadoval i od jiných. Věnoval se spíše školní pedagogice. Hlavním iniciátorem oboru Pedagogika dospělých byl V. Jochmann (Koukal pouze z titulu funkce vedoucího). Jochmann nebyl pedagog, ale sociolog. Své sociologické školení převedl na rovinu vzdělávací. Na rozdíl od Koukala měl širší rozhled a viděl souvislosti.

10) Koho považujete za olomoucké andragogy?

V. Jochmann, V. Bočková, D. Šimek.

Příloha číslo 5

PhDr. Vilém Klega, CSc. - první zleva nahoře

Doc. PhDr. Věra Bočková, CSc. – první zleva dole

Doc. PhDr. Anna Petřková, CSc. – první zprava dole

1) Můžete mi nastítnit váš životopis, kdy a kde jste se narodil, kde a co jste studoval, která zaměstnání jste vykonával?

Narodil jsem se 3. února 1924 v Ostravě, pak ale jsme se s rodiči, nebo rodiče se mnou přestěhovali, skončil jsem v Olomouci a tady jsem maturoval na Slovanském gymnáziu olomouckém v roce 1952. Pak jsem studoval na pedagogické fakultě učitelský obor Čeština – Dějepis – Občanská nauka, tak se jmenoval ten obor třetí uváděný, fakulty tehdy byly tříletými školami a nastoupil jsem na základní, tedy dnešní základní střední školu, tehdy se jmenovala Osmiletá střední škola, na vesnici, na vesnici jsem taky pracoval, v různých osvětových aktivitách jako vedle jsem Obecní knihovnu, konal jsem vlastivědné přednášky, vedl jsem ochotnický divadelní soubor. Pak jsem přešel na, do učňovského školství, působil jsem na odborném učilišti, kde se ty školy jmenují Střední odborné učiliště a během té doby jsem dálkově studoval zase obor Učitelství na Filosofické fakultě Olomoucké univerzity, podobně jako pedagogickou fakultu jsem absolvoval na zdejší univerzitě, a to jsem vystudoval na filosofické fakultě obor Čeština a Dějepis, který poskytoval kvalifikaci vyučovat na odborných a středních školách, tehdy se jim říkalo těmto školám školy třetího stupně. No ale přešel jsem potom v roce 1969, jsem se účastnil konkurzu na Filosofické fakultě Olomoucké univerzity na Katedru pedagogiky tehdejší. Když předtím v roce 1968 jsem úspěšně složil předepsané zkoušky a obhájil předepsanou práci a získal doktorát z filosofie v oboru Československé dějiny. Na katedře pedagogiky filosofické fakulty, nebo na tuto katedru jsem byl přijat s tím, že se budu věnovat tehdy nově zaváděnému a rozvíjenému studijnímu oboru, který se tehdy jmenoval Pedagogika dospělých. Totiž skutečnost, že jsem během své předcházející učitelské dráhy, že jsem se věnoval vzdělávací činnosti takzvané mimoškolní, jak jsem se zmiňoval, že jsem konal vlastivědné přednášky a působil v knihovně, tak potom na odborném učilišti jsem jako externí vyučující působil ve formách vzdělávacích, které byly určeny dospělým, tedy se rozvíjelo v tu dobu studium při zaměstnání, takže jsem působil v Podnikovém technické škole, která byla určena jako podmínka pro ustavení do funkcí mistrů v továrnách, nebo jsem učil na Střední průmyslové škole, kde se, ve čtyřleté studium při zaměstnání, kde dostávali nebo získávali ti frekventanti způsobilost na úrovni střední průmyslové školy ukončené

maturitou. Takže tady tato určitá konkrétní znalost z té sféry vzdělávání dospělých mě přivedla k bližšímu kontaktu s tím nově budovaným vysokoškolským studijním oborem Pedagogika dospělých. No, na filosofické fakultě na katedře pedagogiky jsem se začal specializovat na tu část vzdělávání dospělých, která se dnes nazývá Firemní vzdělávání, a také, poněvadž jsem původním školením historik, jsem se věnoval dějinám speciální dílčí části, která se jmenuje Dějiny vzdělávání dospělých. Změny, které postupně přicházely při rozvíjení toho studijního oboru Pedagogika dospělých, vedly k tomu, že od katedry pedagogiky dospělých se odloučila, respektive byla z části jejich členů vytvořena katedra výchovy a vzdělávání dospělých, která už svým názvem dávala najevo, že se specializuje na tuto oblast. V souvislosti s učitelským působením na katedře pedagogiky a potom katedry výchovy a vzdělávání dospělých, která posléze po listopadu 1989 dostala název katedra andragogiky, ve spojení s katedrou, s oborem Sociologie, teda pak s názvem katedra sociologie a andragogiky, tak souběžně s tím učitelským působením na této nebo těchto katedrách, jsem se přirozeně, jak je logickou součástí práce vysokoškolského učitele, jsem se účastnil výzkumu, jednak základního, takzvaného základního výzkumu, a jinak výzkumu aplikovaného. Ta výzkumná orientace moje se orientovala do několika oblastí vzhledem k tomu, jaké jsem měl dřívější zkušenosti a vzhledem k tomu, k čemu jsem inklinoval, ale samozřejmě i vzhledem k tomu, co bylo potřebami katedry, jsem se orientoval na problematiku toho, co už jsem uváděl, firemního vzdělávání, v jeho rámci taky na problematiku přípravy učňů, s kterou jsem měl desetiletou praktickou zkušenost, a taky jsem se orientoval na dějiny, vývoj, historii vzdělávání dospělých, a taky jsem se v té výzkumné činnosti orientoval na problematiku sebevýchovy a sebevzdělávání dospělých. Tato skutečnost se odrazila v tom, že jsem také publikoval výsledky svého výzkumu, jednak ve výzkumných zprávách, které měly podobu tehdy tištěných strojopisných textů, a jednak jsem publikoval ty výsledky, nebo jejich části, někdy jejich celky určité větší jsem publikoval v časopisech různých, anebo také ve sbornících, které vydávala fakulta, anebo v učebních textech, skriptech, v jednom případě také v rámci vysokoškolské učebnice, celostátní vysokoškolské učebnice Výchovy a vzdělávání, tedy obor Výchova a vzdělávání dospělých. Celou tu dobu působení na filosofické fakultě jsem pracoval v zařazení odborný asistent, koncem 80. let, přestože jsem nebyl nikdy členem, ani kandidátem komunistické strany a tudíž ten kvalifikační postup směrem k docentuře třeba byl takový pomalý, jsem až těsně v listopadu 89 absolvoval habilitační řízení, které ale potom nebylo uzavřeno, dokončeno, poněvadž nastaly listopadové události,

a ani po listopadu 1989 jsem se už k habilitačnímu řízení nevrátil, poněvadž jsem se začal věnovat politické činnosti a začal jsem se věnovat určité specifice, dá se říct, oblasti výchovy a vzdělávání dospělých, ale nejenom dospělých, totiž činnosti v Sokole. Sokol jako tradiční organizace pěstující nejenom tělesnou zdatnost, ale i morální kvality člověka se obnovila v roce 1990, já jsem byl tady v Olomouci jedním z těch, kteří se toho obnovovacího procesu Sokola zúčastnili a zastával jsem různá činovníká místa, publikoval jsem také v novinách a v časopisech kratší věci, ale vztahující se k sokolské činnosti, k Sokolu, k jeho záměrům, a k její budoucnost, takže jsem potom už ani neaspiroval na nějaký kvalifikační vzestup, poněvadž se taky i pomalu blížil závěr mého profesního působení směrem k dosažení důchodového věku. Tak toto jsem prosím, jako takhle podle svého uvážení vám přednesl a teď se ptejte vy.

2) Kdy jste se poprvé setkal s problematikou výchovy a vzdělávání dospělých?

No prakticky hned se zahájením své kantorské dráhy, tu jsem zahájil na podzim 1955, a hned jsem začal působit v rámci organizace, která se tehdy jmenovala Osvětová beseda, což byla zařízení orientovaná na takzvanou mimoškolní výchovu, a to především na venkově, vesnicích. Konal jsem tedy, jak jsem uváděl, přednášky vlastivědné, protože jsem byl školený v historii, byl blízko tedy k tomu. A v rámci té knihovnické práce jsem také konal některé čtenářské besedy, nejenom pro děti, ale také i pro dospělé.

3) Jaké bylo složení pracoviště na Katedře pedagogiky na UP v době, kdy jste tam nastoupil?

Nastoupil jsem v listopadu 1969, myslím, že jsem už uváděl to datum, a složení, ten stav tvořil nevelký počet učitelských sil. Vedoucím katedry pedagogiky byl docent Koukal a tehdy taky na té katedře působil doktor Jochmann, doktorka Bočková, doktorka Němečková, doktor Rosypal, ten tehdy ale ještě neměl doktorát filosofie myslím, v tom roce 69 nebo o nějaký rok později teprve se podrobil rigoróznímu řízení, no a já.

4) Jakými personálními proměnami pracoviště prošlo, kdo se ve funkcích učitelů prostřídal?

Potom ale vzápětí přišli na katedru jiní ještě lidé, a sice ti, kteří byli umístěni ze zrušené, si vzpomínám, zrušené tehdy katedry marxismu, ne nebyla zrušena pardon, kteří byli neúnosní pro svoje politické postoje v roce 68, byli neúnosní na katedře marxismu, kde působili respektive na některé jiné katedře. Tak například doktorka Skokánková z toho marxismu přišla, z té katedry marxismu na tu Katedru, docent Libíček, doktor Stánek si

vzpomínám, inženýr Karlík taky ještě, a z jiné katedry než z katedry marxismu – leninismu přišel docent Spálený. Ale ti přicházeli ne hned v roce 1970, ale postupně 70, 71, to už si tak přesně samozřejmě nepamatuju. Takže početně se ta katedra rozšířila. Ale musel odejít například zase doktor Jochmann. Potom když se vytvořila katedra výchovy a vzdělávání dospělých, měl bych to vědět, ale nemám to přesně v hlavě, ale tuším v roce 1979 nebo už 78 byla vytvořena katedra výchovy a vzdělávání dospělých, na ni přišli ti, které jsem jmenoval, na tu katedru pedagogiky přešel například taky docent Pecha, který potom, když došlo ke vzniku katedry výchovy a vzdělávání dospělých zůstal na katedře pedagogiky a stal se jejím vedoucím. Já jsem napsal, víte o té, existují Acta Univerzity Palackého, že, a v jedněch těch Actech, v jednom to čísle, teď to z paměti nevím, ale myslím, že vyšli 1980 nebo 81 mám stat', která je právě věnována historii a vývoji katedry. Takže tam jsou, poněvadž to jsem psal tehdy na základě podkladů, které jsem měl, různých záznamů, takže tam jsou vedena data a ta odpovídají skutečnosti, takže tady tuto práci bych vám doporučoval, abyste mezi tou literaturou, kterou budete používat, abyste uvedla tam takové ty detailnější změna, které člověk samozřejmě v hlavě nemá, jsou k nalezení.

5) Jaký byl ve vaší době nejvíce tematizovaný problém andragogiky či pedagogiky dospělých?

No, řekl bych, že takovým prioritním problémem výzkumným byly teoretické základy. Zkoumání teoretických základů procesu výchovy a vzdělávání dospělých, tomu, nebo s tím také korespondoval jeden z, jedna z kapitol takzvaného státního základního výzkumu, který vedl profesor Hyhlík, to jméno jste myslím v nějaké souvislosti zaregistrovala, který vytvořil z celé řady lidí, kteří se věnovali problematice výchovy a vzdělávání dospělých, jednak teoreticky se jí věnovali, jednak prakticky, kolektiv z lidí, kteří působili buďto na vysokých školách, anebo působili ve vzdělávacích zařízeních, která se věnovala vzdělávání dospělých v podnikové sféře především, existovaly různé vzdělávací instituty resortních ministerstev, ministerstva průmyslu, těžkého průmyslu třeba, ministerstva dopravy atd., kde působili ti lidé, tak z nich vytvořil ten profesor Hyhlík rozsáhlý tým, něco se mě zdá, že se mluvilo až o 70 lidech, dneska se mi to nezná možné asi, asi nějak jsem přišel k tomu číslu nějakou nedobrou záhadnou cestou, ale každopádně byli relativně početní, a ten tedy řešil ty základní teoretické otázky, když jejich tedy relativně uspokojivé vyřešení mělo potom umožňovat rozšířit ten výzkum směrem ke zkoumání jednotlivých částí té přece jenom

široké oblasti výchovy a vzdělávání dospělých a které měli sloužit potom k serióznímu, aplikovanému výzkumu v určitých specializovaných směrech.

6) Co považujete za nejvýznamnější (nejzajímavější) pro svoji dobu? V pozitivním i negativním smyslu.

Nějak tak snadno nedokážu odpovědět, no každopádně bylo zajímavé a užitečné to, že se začala tomu procesu výchovy a vzdělávání dospělých, to znamená tomu dalšímu systematickému, organizovanému a promyšlenému rozvíjení osobnosti člověka v dospělém věku věnovat velká pozornost, když předcházela, to znamená nějak v době třebas druhé světové války a těsně po ní, když předcházela jakýsi nezájem a pozapomenutí toho, co existovalo předtím, kdy se studoval a rozvíjel vědní obor na pražské filosofické fakultě, obor, který se tehdy jmenoval Teorie lidovýchovy, a který byl reprezentován Tomášem Trnkou. Tak taková ta osvětová činnost, ta začala nejenom u nás, ale i ve střední v Evropě a řadě jiných zemí, ta začala existovat už v průběhu 19. století, kdy ten určitý nástup demokratizace společnosti postupně přicházel, a kdy do života, to znamená, do toho života znamenajícího spolurozhodování o řešení nejrůznějších otázek vstupovaly ty takzvané lidové vrstvy, nebo občanské vrstvy, tedy lidé, kteří neměli předcházející nějaké důkladnější vzdělání a nemuseli rozumět celé řadě věcí. Tak proto i vlivem toho určitého nastupujícího socialistického hnutí docházelo k tomu, že ta vzdělanostní úroveň, ten určitý rozhled a schopnost rozumět věcem veřejným si vyžadovala jistého poučování, které se teda nazývalo lidovýchova, a k tomu během toho 19. století docházelo postupně a po První světové válce ještě i mohutnělo, dá se říci, no já nevím existoval těsně po vzniku Československa vydán zákon o, týkající se lidovýchovy, a teď za té Druhé světové války samozřejmě a těsně po té Druhé světové válce se jakoby všechno to, co v té oblasti Teorie lidovýchovy, což byl název pro to, co pak bylo označováno výchova a vzdělávání dospělých, takže to, co bylo v té teoretické oblasti lidovýchovy předtím vykonáno, že teď zaznamenalo určitou renesanci, to znamená právě od toho konce 50. let a od začátku 60. let začal ten základní výzkum, takže tady toto byla věc, nebo tato skutečnost byla něco, co jsem považoval za velice užitečné, dobré. Bohužel bylo spojeno, jako všechno v tom veřejném životě bylo spojeno s ideologií, která byla neliberální, nedemokratická, jednostranná, tedy sledující tu realizaci toho komunistického pohledu na svět a uspořádání, čili byla zaplněna dost tady tímto zřetelem k těm politickým potřebám stávající moci. Tak to jsem jako cítil jako určité minus významné jinak užitečné potřebné věci.

7) Čeho jste chtěl v tomto oboru dosáhnout a zdali se vám to povedlo?

No já jsem byl přesvědčen, že ta část, ta sféra v jinak široké oblasti výchovy a vzdělávání dospělých, ta část, která se tehdy nazývala výchova a vzdělávání pracovníků v organizacích, nebo se také nazývala podniková výchova, která se po listopadu 89 začala nazývat firemní vzdělávání, že tady tato oblast, nebo tuto oblast jsem považoval za nejvýznamnější z celého toho jinak širokého záběru iniciativ označovaných výchova a vzdělávání dospělých, z toho důvodu, že moderní doba, o které rozhodují především ekonomické parametry, že ta ekonomická doba vyžaduje kvalifikovanou pracovní sílu. Kvalifikovanou pracovní sílu, která vzhledem k neustále se rozvíjející technice a technologiím potřebuje stále inovace, aktualizace, ale také i určité specializace, a toto firemní vzdělávání poskytovalo nebo mělo poskytnout, a to, že i v určité oblasti profesní dochází k rozvoji žádoucích schopností člověka pracujícího v určité profesi, má zároveň i určitý takový vedlejší produkt spočívající v tom, že se vůbec vytváří u člověka kladný vztah k dalšímu poznávání a rozvíjení svého poznávání, a rozšiřuje, obohacuje osobnost člověka, tak k tomu moje počínání k výuce, to znamená při ovlivňování těch mladých lidí, kteří ten obor studovali a měli potom působit v praxi, tak o to jsem usiloval tím výkladem a náhledem na takové to chápání, poslání toho firemního vzdělávání, a také v té orientaci na výzkum jsem se tady tomu věnoval, publikoval, i když menší statě, s tím, že byli já nevím využívány také v učebních textech, které vydávali teda vydávala ta podniková, firemní vzdělávací zařízení pro školení svých lidí, tak i když tu zpětnou vazbu se přiznám, jsem takovou neměl, tak přece jenom si myslím, že tady určitého výsledku v tom smyslu, který jsem se pokusil nastínit, to znamená v tom smyslu rozvíjet ty schopnosti člověka, které profesní život a moderní doba především potřebuje a vyžaduje, že jsem trošičku přispěl k tomu svým počínáním, jednak teda ovlivněním těch budoucích pracovníků, to znamená studentů ve výuce, pak tedy těmi odbornými statěmi a texty, které se využívaly v praktických, nebo v různých formách vzdělávání.

8) Můžete mi pohovořit o svých přednáškových a vědeckých aktivitách? Která je podle vás nejcennější? Kde se dají tyto publikace nyní sehnat?

Tak nejcennější samozřejmě ta otázka vede k odpovědi, která je trošičku subjektivní, že, objektivnost musí posoudit jiní, já jsem, mě dost interesoval a vzrušoval vzdělávací systém vytvořený v Baťových závodech v období meziválečném, to znamená mezi koncem První světové války a začátkem Druhé světové války, protože už v tom meziválečném období ten Baťův vzdělávací systém svou pracovitostí a svou

cílevědomostí, i praktickými výsledky, byl určitým vzorem pro jiné počínání jiných podniků, velkých podniků v Československu, ale do jisté míry i v zahraničí, a já jsem tedy dlouhodobějším a hlubším studiem v Podnikovém archivu ve Zlíně, tehdy Gottwaldově, se seznamoval s tím systémem vzdělávání podnikovém nebo firemním u Bati, a napsal jsem stať, která byla uveřejněna také v jiném svazku toho, aspoň myslím, že to byl jiný svazek, těch Act Univerzity Palackého, byla to stať, která byla nejen popisem, ale těch, toho systémů podnikového vzdělání, ale byla také pokusem o určité hodnocení, nazval jsem právě taky tu stať Analýzou, protože to byla analýza toho podnikového vzdělávání. Tak tady této tematiky, nebo tohoto výsledku si já cením a potom ještě si cením stať, která byla rovněž uveřejněna v Actech Univerzity Palackého, a která byla potom v určité modifikaci uveřejněna jako dílčí kapitola v té už zmíněné vysokoškolské učebnici O výchově a vzdělávání dospělých, totiž stať věnovaná sebevýchově a sebevzdělávání pracujících, jak se tehdy užívalo, to znamená zaměstnaných lidí. To z toho důvodu, že dospělý člověk není právě nadšený z toho, že se má dostat do role žáčka v uvozovkách, nebo studenta, který sedí v lavicích a má před sebou vyučujícího, lektora řekněme, ale jako člověk už s určitou vyspělostí je schopen sám se seznamovat s tím novým, aktuálním, a že to může absolvovat sebevzdělávacím úsilím a sebevzdělávacím procesem. Ale přece jenom potřebuje přitom být nějakým způsobem veden, nebo řízen, čili jsem se věnoval ve svém výzkumu aplikovaném tématice řízené sebevzdělávání a sebevýchova pracovníků v organizacích a tady tuto tematiku a ten výsledek také považuju za určitý dost cenný výsledek, znovu opakuji, svého činění na fakultě.

9) Jak jste vnímal zakladatele oboru, konkrétně Ervína Koukala a Vladimíra Jochmanna?

Docent Koukal byl učitelem, který se věnoval, jehož hlavním, hlavní oblastí zájmu byly dějiny pedagogiky, tedy oboru, který byl pěstován jako teorie výchovy a vzdělávání nedospělé generace. Ale měl smysl, zdravý smysl a porozumění a pochopení proto, že tento vědní obor, pedagogiky, byť jako teorie výchovy a vzdělávání dospělých, si zaslouží nebo potřebuje rozšíření o zkoumání pokračování toho výchovného vzdělávacího procesu i v dospělosti a tedy jeho zásluhou bylo to, že rozuměl určité potřebě, která se tady jevila jako očividná, že jí rozuměl, že jí přál a že jí podporoval tím, že umožnil na katedře orientaci na pedagogiku dospělých, že prosadil zavedení tohoto studijního oboru, tak se jmenoval vysloveně, i když se studoval v kombinaci s jiným oborem, třeba já nevím s jazykem, zdá se, že ta kombinace není právě

nejlogičtější, čili obor Pedagogika dospělých – Francouzština, že, byl obor studijní na filosofických fakultách, Dějepis – Čeština, třebas. A s příchodem doktora Jochmanna na katedru pedagogiky, což bylo začátkem 60. let se to jeho, ta jeho přízeň rozvinout ten obor Pedagogika dospělých opíral o koncepci, s kterou přišel doktor Jochmann, koncepci, která byla promyšlená, smysluplná a opřená o studium i praktickou zkušenost doktora Jochmanna, a oni dva se zasloužili o to, že ten obor Pedagogiky dospělých se na Filosofické fakultě olomoucké postupně rozvinul a vedl až k tomu, že vznikla nakonec katedra výchovy a vzdělávání dospělých, kdy už oba na katedře nebyli, nebo na fakultě. Víte, jeden důvodu odchodu do důchodu - docent Koukal, ten druhý z důvodu postihu politického za počínání v roce 68, 69, takže položili takové základy, že ti následovníci mohli ten obor potom nádherně rozvíjet. Tak to byla odpověď na tu otázku, jak hodnotím především ty, kteří byli při nástupu rozvoje oboru.

10) Koho považujete za olomoucké andragogy?

Na prvním místě by měl asi být uveden ten doktor Jochmann, docent Koukal ten jako vedoucí katedry já nevím přál, dělal všechno pro to z titulu své funkce vedoucího katedry, z titulu funkce proděkana filosofické fakulty, který byl na začátku 70. let, ale sám v té oblasti ani učitelským, když tak velice, já nevím, jenom minimálně, okrajově, tak ani ne v oblasti publikační nepůsobil, byl spíš tím zaštitovatelem, takže toho doktora Jochmanna bych uvedl, potom doktorka Bočková, která na té katedře pedagogiky a potom katedry výchovy a vzdělávání dospělých byla jako didaktička vzdělávání dospělých výraznou osobou jak učitelským působením, tak i podílem a výsledky výzkumné oblasti. No a potom bych jako chtěl vyzvednout docentku Petřkovou, která svou orientací na psychologickou problematiku výchovy a vzdělávání dospělých se velice zasloužila o tom, že ten obor studijní vědecky na této katedře stál na pevných nohách, na kterých má – li stát, musí být opřeno znalost psychiky dospělého člověka, no a potom po roce 89 to byl doktor Šimek, pan docent, profesor, který v souladu s tou koncepcí doktora Jochmanna, s koncepcí výchovy a vzdělávání dospělých, tu koncepci máte objasněnou z jiných zdrojů, takže stačilo takto se odvolat, takže on, jako stoupenec a pokračovatel té koncepce, kterou aspoň nazvu integrální andragogiky, vykonal velký kus práce, který tomu oboru poskytl na respekt na filosofické fakultě, i na celé Univerzitě, ale i v tom měřítku celostátním. Takže tady tyto bych vyzvedl, ale chtěl bych ještě vzpomenout tu skutečnost, že když ten, a tím se vracím trošičku zpátky, když ten obor Pedagogiky dospělých začal, že, pod patronací, bych řekl, docenta Koukala a pod takovým vedením, pod takovým duch toho doktora

Jochmanna, že se především na té výuce podílela řada významných externích spolupracovníků, kteří přijížděli do Olomouce a přednášeli studentům v tom oboru Pedagogiky dospělých, takže jako externisté zde působili ten již zmíněný a známý profesor Hyhlík, nebo z Brna profesor Jůva, jestli to jméno jste zaregistrovala, nebo největší znalec té problematiky výchovy a vzdělávání pracovník u organizací, to znamená toho firemního vzdělávání doktor Livečka, autor učebnic, častých nejrozumnějších výzkumů, základního i aplikovaného, neobyčejně pracovitý člověk. Anebo v té oblasti mimoškolní výchovy a vzdělávání přednášel zde, jak on se jmenoval, dejte si tam prosím vás otazník, že to je třeba ověřit, no a abychom nezapomněli taky na pracovní, ale i osobní a lidské kontakty se slovenskými odborníky, tak z Bratislavy dojížděla doktorka Malá, jestli žije ještě nevím vůbec, která právě tu sféru mimoškolní výchovy a vzdělávání dospělých učitelky zabezpečovala určitou dobu, takže potom na ně, že to byla ta pomoc v těch začátcích určitých a potom ti jednotliví pracovníci, jak přicházeli na katedru, přijímali tady tyto specializované oblasti a závisel na nich, etablovali. Teď ti nejmladší, že to jaksi necht' posoudí jiní, mladší, poněvadž trochu jejich práci znám, jsou to lidé, odchovanci zhusta této katedry andragogiky už vlastně, protože ta Katedra andragogiky a sociologie, nebo sociologie a andragogiky už existuje vlastně dvacet let, protože bylo to na jaře roku 1990, kdy byl opuštěn ten název katedry výchovy a vzdělávání dospělých a název katedra sociologie a andragogika byl zvolen, tak v té době už vlastně byli školení a odchováni noví, právě pod vlivem doktora Jochmanna, který se vrátil po listopadové revoluci na katedru a vedl jí, jak víte samozřejmě, a potom pod vlivem dnes profesora Šimka, který nastoupil jako vedoucí katedry pod odchodu pak už taky docenta Jochmanna, tak ti, kteří vychovali, odchovávali tu novou mladší generaci, kterou už tím přesvědčením o charakteru výchovy a vzdělávání dospělých, o integrovaného, nebo integrované počinání obor, tady tuto koncepci rozvíjejí, a toto pojetí má tedy své uznání.

Příloha číslo 7

Doc. PhDr. Věra Bočková, CSc.

1) Můžete mi nastítnit váš životopis, kdy a kde jste se narodila, kde a co jste studovala, která zaměstnání jste vykonávala?

No, tak já jsem se narodila v Havlíčkově Brodě, v říjnu 1937 a vyrostla jsem v různých místech, protože rodiče se stěhovali, ale nejdelší období jsem strávila v Chrudimi, ve které jsem zahájila i svoje středoškolská studia, ta jsem potom dokončila v Hradci Králové, tam jsem maturovala a potom jsem rok pracovala na Odboru školství a kultury Krajského národního výboru tehdejšího. Z toho vyplynulo, že jsem částečně i působila i na Hvězdárně, která se tam tehdy zakládala, kde jsem měla na starosti hlavně knihovnu, která se tam utvářela, ta odborná. To bylo velmi pro mě zajímavé období, ale potom jsem se přeci jenom rozhodla pro vysokoškolské studium a na Olomoucké filosofické fakultě jsem absolvovala obor Bohemistika a Rusistika. V roce 1960 jsem ukončila svá vysokoškolská studia a nastoupila jsem na Střední všeobecně vzdělávací školu v Jaroměři jako vyučující. O rok později jsem potom byla převedena na Střední pedagogickou školu Boženy Němcové, taky v Jaroměři, a potom jsem byla vyzvána, abych se zúčastnila konkurzu na místo odborného asistenta na Katedře pedagogiky Filosofické fakulty v Olomouci, což jsem tedy učinila po jistém váhání, vyšlo to, a od 1. listopadu 1963 jsem nastoupila v Olomouci jako odborná asistentka na katedře pedagogiky filosofické fakulty. Na katedře pedagogiky jsem se orientovala na oblast didaktiky a v 60. letech jsem si ještě rozšířila obor o odbornou pedagogiku s psychologií. Potom na tom přelomu 60. a 70. let se začalo rozvíjet i studium dospělých, tedy myslím obor Vzdělávání dospělých, tenkrát se tomu říkalo Pedagogika dospělých, a tam nastaly ty personální přesuny, tehdy doktor Jochmann a doktorka Nováková museli odejít z fakulty, a tam potom tím přerozdělováním vlastně mně připadly i ty disciplíny Didaktika dospělých a záležitostí s tím spojené, takže tam už jsem se potom začala orientovat na to. V roce 1979 se z katedry pedagogiky oddělila samostatná katedra výchovy a vzdělávání dospělých a já jsem se stala její členkou. Tam jsem potom působila až do toho roku 1989, kdy bylo to pracoviště zrušené a potom jsem tedy byla přijata nebo převedena na katedru sociologie a andragogiky. No, asi ještě by bylo dobré vzpomenout, že v roce 1970 jsem získala, jak se dneska říká malý

doktorát PhDr., v roce 1982 jsem obhájila kandidátskou práci a stala se kandidátkou věd a v roce 1987 jsem byla jmenována docentkou. No a aktivní působení jsem ukončila k 31. srpnu 2008.

2) Kdy jste se poprvé setkala s problematikou výchovy a vzdělávání dospělých?

No tak u mě to bylo takové dvojkolejné, protože na katedře se o tom už v té druhé polovině 60. let hodně hovořilo, protože už v Praze se tato problematika rozvíjela a přímo jsem se setkala s lidmi, kteří to v Praze rozvíjeli a teoreticky na tom pracovali vlastně. I jako ta studentka odborné pedagogiky, kde už byly zařazené disciplíny, které přednášel profesor Hyhlík a docent Livečka, takže jsem to znala z toho hlediska organizačně obsahového, ale i z toho co se tedy prezentuje studentům.

3) Jaké bylo složení pracoviště na Katedře pedagogiky na UP v době, kdy jste tam nastoupila?

Tak teď už teda nejsem si jistá, jestli to budu zcela přesně umět říct, ale vím, že já jsem byla pracovně s doktorkou Němečkovou, takže ta byla členka. Potom tam byl doktor Mereš, šéfem byl docent Koukal, potom tam byl docent Maňák. Teď ovšem já už zas říkám tituly v té době, když já jsem tam nastoupila nebyli ještě, kolega Josef Maňák nebyl docentem, nevím, jestli vám v tom teď neudělám zmatek, ale ta jména jsou v pořádku. Ještě tam byl, ale ti potom odešli, pokud vím, na utvářející se katedru sociologie na pedagogické fakultě a potom byli na aplikované, a to byl doktor Schneider, nejsme si zcela jistá, jestli tam už byl tehdy i doktor Čihovský, to si teda jistá nejsem. Ale vím, že s tím doktorem Schneiderem tam byli nějaké přesuny, a že myslím jsem potom seděla na místě, kde on předtím byl, takže on byl tak nějak asi na odchodu v té době. No, takže to byli tito, jo a ještě tam byl doktor Rosypal.

4) Jakými personálními proměnami pracoviště prošlo, kdo se ve funkcích učitelů střídával?

No, tak k jakým změnám tam došlo? Přišli a odešli lidé, kteří byli na katedře v tom období přelomu 60. a 70. let, v té době, kdy prostě byli z hlediska politického méně žádoucí, takže to vím, že byl na katedře nějakou dobu inženýr Karlík, docent Libíček, to nebyli ale specialisti, ani pedagogové, ani andragogové, ale na katedře byli. Myslím, že docent Libíček, nebo tehdy doktor Libíček, ten myslím měl praxe nebo něco takového na starosti a inženýr Karlík ten tam přednášel myslím nějakou ekonomickou oblast, to už si přesně nevzpomínám, to by se dalo zjistit možná, ale nejsem si tím jistá ze seznamu přednášek, jestli tam byl vůbec uveden. Změna nastala potom až s tím

rozdělením kateder v tom roce 1979, kdy se vedoucím katedry VVD stal tehdy doktor Rosypal, takže to byla změna, no a tam si přesně nepamatuji ty roky, ale v těch letech 70 – 72 musel odejít jak doktor Jochmann, tak doktorka Nováková, a pokud vím, tam náhrady nějaké za ně nebyly, takže tam to bylo takto. Potom doktor Maňák myslím odešel v roce 1966 nebo 67 do Brna, a za něho přišla na katedru z pedagogické fakulty doktorka Nováková, a taky v tom roce 66, 67 odcházel doktor Štefan Merešš do Prešova, kde tam potom taky budoval nějakou katedru. V roce 69 nastoupil doktor Klega k té naší formaci, no a ten tam vlastně potom dělal ty dějiny, nevím, jak se tomu tehdy říkalo, jestli pedagogického myšlení a byla v tom už i ta oblast dospělých, to on vám určitě zpřesní. Čili tam už se asi na tom nějak podíleli s doktorkou Němečkovou, protože ještě ta katedra obhospodařovala, teda myslím ta původní katedra pedagogiky, celé učitelské studium, které zase mělo taky své disciplíny Didaktiku, Teorii výchovy, Dějiny a já nevím, co ještě, což byly takové ty kmenové disciplíny ke zkouškám, ke státnicím. No po tom roce 79 tak tam byla ta nová katedra VVD, tak tam nás bylo málo, a tam byl vedle těch, o nich už jsem hovořila, ještě docent Spálený, pokud jste už narazili na to jméno, docent Eugen Spálený, on byl dřív vedoucím katedry aplikované lingvistiky, tam vám poskytne informace docentka Petřková, protože byla tehda pod ním vlastně, takže ten byl také na katedře VVD určitou dobu. No a potom se začala ta katedra rozšiřovat, a potom se tam objevil doktor Sýkora, což byl absolvent oboru. Potom tam byla doktorka Březinová, a potom tam byla ještě kolegyně, ona je teď někde na pedagogické fakultě, to vám taky zpřesní kolegyně Petřková, jak ona se jmenovala, Hotárková? To neřeknu přesně, ale to vám určitě kolegyně Petřková dopřesní. No jinak si zrovna nevzpomínám, možná že je taky dobré připomenout, že jak se ty katedry většinou, tak že se potom ještě oddělila katedra teorie a řízení kultury, což taky vlastně směřovalo k dospělým. To vedl doktor Čermák, ten přišel z Ostravy, pokud mě paměť nemýlí, a tam byl doktor Marek, doktor Stánek, doktorka Skokánková a ještě tam byla kolegyně Šulcová, takže i to možná je dobré vzpomenout, že to tak existovalo a že se to týkalo vlastně dospělých. Potom když odešel docent Koukal do důchodu, tak se stal vedoucím katedry docent Rosypal, a když odešel do důchodu docent Rosypal, tak to si teď nejsem jistá, v kterém to bylo roce, tak nastoupil na jeho místo doktor Sýkora. No a ten byl vlastně šéfem katedry VVD až do toho listopadu 89. Takže to asi byla taková jako nejdynamičtější doba, která nastala potom, protože jednak katedra byla v podstatě ohrožena tím, že úplně zanikne, že většina lidí odejde, s některými se počítalo, že budou převedeni na psychologii - kolegyně Petřková, se mnou údajně se počítalo, že by mě

převodli na katedru pedagogiky na pedagogické fakultě. Ale zásluhou docenta Jochmanna, který tedy byl pověřen budováním katedry sociologie, věřil v budoucnost toho oboru a vzal ho pod svá křídla a jaksi musel udělat i to, co vím, že mu osobně nebylo zrovna nejmilejší, že se musel s řadou lidí rozloučit, no ale to asi k šéfovským povinnostem vždycky patří.

5) Jaký byl ve vaší době nejvíce tematizovaný problém andragogiky či pedagogiky dospělých?

No tak když bych to vzala z toho nejširšího, tak vůbec obhájit jeho existenci, protože ti odborní pedagogové, tedy ne učitele, ale jako pracovníci v oblasti pedagogické teorie, tak na tento mladý obor se nedívali příliš pozitivně, takže to taky chvílku trvalo, než se ten obor natolik zkonstituoval, aby mohl existovat samostatně, proto taky zpočátku byly ty jednotlivé disciplíny zaměřená na oblast vzdělávání dospělých součástí té odborné pedagogiky, jak už jsem vzpomínala na jiném místě. No a další věc potom byla, aspoň pro ty základní disciplíny, vymezit, čím se budou zabývat a v čem je tedy ta jejich specifika, která vlastně opravňuje jejich existenci. To si myslím, že asi tenkrát bylo nejdůležitější, protože když si uvědomíte, že v té době vlastně nebyl žádný studijní materiál, který by jaksi podepíral teoreticky tady tento obor, že u nás se s tím úplně začínalo, ze západní Evropy ty informace byly hodně takové filtrované a prostě nebyl přehled, co se tam v této oblasti skutečně děje. A ty zkušenosti, které byly třeba na východě, tak v Leningradě byl vědecko – výzkumný ústav vzdělávání dospělých, který se tím zabýval, ale oni to měli hodně postavené na tom školském vzdělávání, protože tam ty jejich podmínky v souvislosti s těmi rozlohami, to bylo zase trochu něco jiného. Takže vznikla vlastně první skripta, to byl Hyhlík a Kněží: Základy pedagogiky dospělých, kde se přece jenom vycházelo z nějaké literatury světové a kde se pokládaly nějaké základy a potom postupně se tedy utvářely další studijní materiály, protože zájem o ten obor začínal být a protože v té době, v těch 60., 70., 80. letech se rozvíjelo poměrně hodně studium při zaměstnání, tak vlastně i odtamtud a i z té praxe byl tlak na to rozvinout něco, co umožní lépe vzdělávat dospělé, protože tenkrát to bylo všechno orientováno na tu oblast vzdělávací, takže asi tak.

6) Co považujete za nejvýznamnější (nejzajímavější) pro svoji dobu? V pozitivním i negativním smyslu.

No tak nejzajímavější bylo určitě to utváření oboru, protože to byly neskutečné diskuse, jednak mezi odborníky a setkání lidí, kteří se tím z různých aspektů zabývali, tak toto bývalo velmi zajímavé, mnohdy i dost bouřlivé, takže takové to utváření za pochodu, to

bylo velice zajímavé. No ten druhý pól spíš představovalo to, že zvlášť v těch 70. letech byla velmi výrazná snaha unifikovat například ty studijní plány. Ty se vytvářely v Praze a byly utvářeny tak, že využívaly potenciálu pracovníků, kteří byli na pražské katedře. A tady v Olomouci byla v mysli jiná koncepce, už ta, jak jí dneska říkáme jochmannovská, které velmi přál i docent Koukal, a to prostě naráželo, takže nějaké úpravy bylo možno udělat, mnohé, je třeba říct, vzal na sebe i docent Koukal jako vedoucí katedry, ale bylo to svazující. To si myslím, že to asi byl takový moment, který. No a potom samozřejmě z dnešního hlediska svazující bylo to, že v podstatě nikdo nemohl odjet jinam, než do nějaké země východního bloku. Takže velký úspěch byl, když se jelo do NDR, do Lipska, nebo když se někdo dokonce dostal do toho Sovětského svazu. Tak já jsem nevím jakou shodou okolností měla štěstí, že jsem se v roce 1979 dostala na měsíční stáž do Leningradu na ten Institutu, to bylo velmi zajímavé pozorovat, jak oni tam pracují a co dělají. Tenkrát už to bylo trochu širší, už to nebylo jen zaměřené na to školské vzdělávání dospělých, no ale tam asi bylo nejzajímavější ty jejich výzkumy, že to nebyla jenom teorie od zeleného stolu, ale že oni se snažili jít do toho terénu, ale do jaké míry to ukazovalo opravdu tu skutečnost, to těžko vážit, protože při té teritoriální rozložitosti té země to já nevím, jak to vlastně bylo. No ale toto byly možnosti, lepší bylo, když bylo možno zajet do Polska, tam totiž byla situace trochu přece jenom jiná než u nás, a oni přece jenom, protože měli hodně lidí ve světě, v Americe a na západě, tak tam mnohá literatura se přece jenom dostala, takže jediná cesta, jak se nějak dozvědět, byla vlastně to Polsko, abych to tak řekla, páč tam hlavně oni rozvíjeli tu sociální pedagogiku a tak dále, což se využívalo potom i přitom vzdělávání dospělých a oborů, tak asi tolik.

7) Čeho jste chtěla v tomto oboru dosáhnout a zdali se vám to povedlo?

No tak jestli se mi to podařilo, to já nejsem schopna říct, ale to spíš by měli posuzovat jiní, ale já jsem asi vždycky chtěla především to, dát studentům určitý systematický pohled na tu problematiku vzdělávací, protože to byla moje doména celá ta oblast vzdělávací, tak aby si uvědomovali, co s čím souvisí, co něco podmiňuje, co z něčeho zase naopak vyrůstá, aby do sebe nesoukali jenom nějaké poznatky, které odříkají u zkoušky a potom je zapomenou. Jestli se to dařilo nebo nedařilo, to byste se musela zeptat studentů a možná kolegů, pokud by to nějakým způsobem sledovali. Snažila jsem se pro studenty vytvářet i určité materiály studijní, které by jim dávaly takovou tu základní osu, ze které já jsem potom při těch svých přednáškách, nebo eventuálně seminářích, vycházela, ještě jsem to nějak rozšiřovala a prohlubovala.

8) Můžete mi pohovořit o svých přednáškových a vědeckých aktivitách? Která je podle vás nejcennější? Kde se dají tyto publikace nyní sehnat?

Pokud jde o publikace ty se asi dají sehnat, já nevím Vědecká knihovna je asi má, protože tenkrát, cokoliv se napsalo, tak dostávala povinný výtisk, takže ty moje texty studijní, učební, tak ty by asi měly být normálně k dostání, a jinak jsem publikovala v Actech Univerzity Palackého v té řadě pedagogické, tak to asi víte, protože tam jsme v podstatě publikovali všichni s více nebo méně třeba nějakými přestávkami, no a potom to budou asi nějaké sborníky z konferencí, protože třeba v 90. letech nás zaujala ta problematika distančního vzdělávání, takže jsme to vlastně tady v Olomouci možná jako jedni z prvních se tím začali zabývat, byli také k tomu konference každý rok, první byla pokud vím v Olomouci, potom byla myslím v Liberci a v Brně a v Ostravě, teď nevím, jak bylo přesně to další pořadí, takže tam by se určitě také dalo něco najít. No jo nejcennější, víte ono je to todleto všecko, zvlášť u tohoto oboru, který se stále ještě vyvíjí a rozvíjí dost rychle, ono to všecko má ve svém čase určitý význam, ale potom je to překryto zase něčím novějším no. Víím, že jsem dost investovala času, když se připravovala možná první učebnice, oficiální učebnice, Základy andragogiky, vlastně ono se to tehdy ještě jmenovalo Pedagogika dospělých, teď nad tím váhám, ale asi jo, protože Skalka by asi nepřipustil andragogiku. Takže tam jsem dělala určitou didaktickou část, ta publikace měla tu smůlu, že vyšla na přelomu 89 / 90 a vzhledem ke svému hlavnímu editorovi a tomu, co do toho vložil, tak to prostě jaksi zapadlo. Ale tak možná že nějaké to, možná ten text, ten Nárys didaktiky dospělých ve své době možná něco znamenal, byl o to zájem i na jiných pracovištích, kde se rozvíjel obor náš a dožilo se to myslím doplňkového vydání a druhého vydání, takže možná že to. Víte, já jsem vždycky spíš orientovala na tu činnost pro studenty, než na nějaké takové to teoretizování, i když samozřejmě taky se to muselo, aby zas bylo z čeho čerpat. No a teď poslední moje labutí píseň před odchodem do důchodu, tak jsem byla vyzvána, abych zpracovala heslo vzdělávání dospělých pro nově vznikající Encyklopedii pedagogickou. Víím už, že to vyšlo, mělo to mít prezentaci, nebo mělo to prezentaci 13. ledna v Praze, ale zatím jsem ještě neobdržela svůj autorský výtisk, takže netuším zaprvé, co mi tam s tím Heslem udělali a zadruhé, proč to tedy vázne.

9) Jak jste vnímala zakladatele oboru, konkrétně Ervína Koukala a Vladimíra Jochmanna?

Tak docent Jochmann byl šéf katedry, v určitém údobí byl i proděkanem a i když on nebyl takovým člověkem, který by se snažil z té funkce co nejvíc vydobýt pro své

pracoviště, jak se to obvykle dělalo, tak uvnitř katedry navozoval ovzduší volné diskuse o čemkoliv, co kdo považoval za důležité vzhledem k oboru a k úkolům té katedry. A on slul velmi takovým hlubokým analyticko - kritickým přístupem k myšlenkám, k pracím, že to on opravdu do detailů precizně, a on v tomto smyslu vedl i nás jako členy katedry, a vyžadoval, abychom třeba dělali analýzy toho odborného časopisu Pedagogika, a vyjadřovali se k tomu, co tam je, jakou to má váhu pro nás a pro obor atd. A právě proto, že byl takto vstřícný, tak si myslím, že proto mohlo vzniknout na katedře to, na čem jaksi cíleně pracoval doktor Jochmann, a v čem třeba mu jistým způsobem byl nápomocen i doktor Mereš a vlastně všichni se snažili nějak, ale taková ta základní ideová linie, ta samozřejmě patřila určitě doktoru Jochmannovi. On samozřejmě to tak přednášel na soustředění řešitelů státního plánu, čehož jsme byli taky členi, a na těch různých soustředění se to také probíralo a krystalizovalo a konfrontovalo třeba s těmi pojetími pražskými anebo slovenskými, takže myslím, že byla velká škoda, že musel doktor Jochmann odejít, a i kdyby neodešel, tak bohužel asi by ta vzletná koncepce nedošla plného naplnění, právě proto, že ty podmínky byly, jaké byly a o čem už jsem mluvila, že tam prostě byla ta unifikace. On ten jeho koncept, to muselo být někdy na začátku těch 70. let, jestli 73, bylo to takové cyklostylované v rychlovazači s růžovými deskami a to je kompletní analýza, co za obor, jaký obsah. Tam uvidíte celou tu jeho šíři, jak vedle toho základu, protože tenkrát se uvažovalo o jednooborovém studiu, jakou šíři on tam viděl v těch profilacích, od té podnikové, přes jazyk, literatura, výtvarné umění, historie, muzejnictví, knihovnictví, a to v denním studiu se některé ty profilace potom uplatňovaly, ve studiu při zaměstnání tam byl potom zájem i o ty další, no ale potom se všechno nějak muselo skrečovat s ohledem na ty tlaky, které nebyl s to ustát ani Koukal.

10) Koho považujete za olomoucké andragogy?

No tak asi řekněme docent Jochmann, to asi bez diskusí, no patrně asi i profesor Šimek, protože ten pokud přišel na katedru tak už se zabýval jenom touto oblastí, no a asi kolegyně Petřková a já, my jsme do toho tak vpluly no, nevím. Ona je otázka, koho co považovat za andragoga, že? Jestli toho, kdo dává tomu nějaké teoretické impulsy, nebo toho, kdo se snaží o jistou úroveň toho studijního oboru, je to trochu složitější. A samozřejmě doktor Klega, protože ten už vlastně taky víceméně přišel na tyto disciplíny tohoto oboru. To se na to ovšem dívám z té historizující řekněme, z pohledu těch zakladatelů, abych to tak nadneseně řekla, samozřejmě jak ta katedra se potom emancipovala, no tak by asi bylo potřeba zvažovat ty přínosy, které jednotlivé osobnosti

tomu oboru dali, nebo nedali, tak potom se tady utvářel samostatný obor Sociální práce, pokud ho vezmeme pod křídlo, tak by se tam asi taky měla objevit nějaká jména, třeba docent Chytil, Klimentovi, možná kolegyně Špatenková. To už je takové to, oni prostě do toho vpluli a jaksi z takového širšího hlediska samozřejmě do té andragogické problematiky patří, tak bych to řekla. Jestli ten obor nějak konstituují a posunují, to už je druhá věc, a to chce odstup.

1) Můžete mi nastínit váš životopis, kdy a kde jste se narodila, kde a co jste studovala, která zaměstnání jste vykonávala?

No tak já jsem se narodila v roce 37 ve Vsetíně, tam jsem absolvovala základní vzdělání, to byla tenkrát dívčí měšťanská škola, pak jsem absolvovala, nastoupila do čtyřletého gymnázia, z kterého ovšem potom vznikla jedenáctiletá střední škola, takže jsem maturovala na jedenáctileté střední škole, pak jsem nastoupila do Olomouce, nebyla to ještě filosofická fakulta, ale Vysoká škola pedagogická, kde jsem absolvovala obor Čeština – Ruština, ale státnice a diplom už mám z Filosofické fakulty Univerzity Palackého. Absolvovala jsem v roce 59, potom jsem nastoupila jako učitelka nejdříve na osmiletou střední školu v Lužičce u Vsetína, kde jsem učila všechno možné, jenom ne předměty své aprobační, protože tam byl pan ředitel, velký pedagog, odborník na mravní výchovu, profesor Milan Přadka, a po roce jsem odešla na, byla jsem převelena zase na základní školu v Horní Lidči u Vsetína, kde jsem byla už jenom tři měsíce, protože se tím působením na těch základních školách nějak nenaplněly mé aspirace, a náhodou moji učitelé tady na fakultě o mně věděli, tak mě vybídli, abych se přihlásila do konkurzu na lektorku češtiny pro zahraniční studenty. Což jsem udělala a v prosinci roku 1960 jsem se tedy dostala, byla jsem přijata na to místo lektorky na katedru tenkrát takzvaných neslovanských jazyků. Tam jsem se vlastně věnovala té výuce češtiny pro cizince a zase taková souhra náhod, vedoucím tenkrát té katedry byl později docent Evžen Spálený, který byl takový, dalo by se říct, velmi progresivní v té oblasti cizích jazyků, on měl za sebou vlastně Baťovu školu a takže mě pověřoval takovými úkoly, které souvisely s psychologií a fyziologií, to bylo zase dáno tím, že věděl, že můj muž je lékař, takže bych k tomu mohla mít blízko, no a já jsem vlastně se potom v roce 65, kdy otevřeli na filosofické fakultě jednooborové studium Psychologie, jsem se na to studium přihlásila, tím jsem vlastně se realizovala v oblasti, kterou jsem původně, ke které jsem původně měla velice blízko, ale tenkrát v té době, kdy jsem já studovala, vlivem osobností a vůbec politických situací to nešlo tady tento obor studovat, takže jsem tu psychologii odbornou vystudovala v roce, dostudovala v roce 68, udělala jsem si doktorát, no a působila jsem prakticky až do roku 79 na té katedře, teda později byla přejmenována na katedru aplikované lingvistiky a v tom roce 69 jsem zároveň byla

převedena na místo vědeckého asistenta, to bylo i způsobeno těmi politickými událostmi, které byly, protože už tam v té výuce jsem nemohla pak, jako nebyla jsem tak pro režim pevná v kramflecích, no a prakticky až do toho roku 79 jsem pokračovala v té své práci, zároveň jsem, přestože jsem nebyla jako potvrzena jakou učitelka, pedagožka, tak jsem pro katedru psychologie učila psychologie v tom všeobecném základu na přírodních vědách, učila jsem na pedagogické fakultě Vývojovou psychologii a Pedagogickou psychologii, všechno bylo se záměrem, abych mohla být převedena na některou z těchto kateder, ovšem zase byla ta politická situace taková, že to prakticky nebylo možné. No v roce 79 jsem byla převedena, tu vysokoškolskou pedagogiku do toho nebudu plést, převedena tenkrát ještě na katedru pedagogiky a jen půl roku se vlastně vydělali z té Katedry pedagogiky katedra VVD, na kterou jsem potom 1. ledna 1980 byla převedena. Zase a celou dobu, až prakticky do toho roku 90 jsem působila na místě, v té kategorii těch dalo by se říct odborných pracovníků, později technických pracovníků, musela jsem dělat různé atestace, abych prostě vyhověla těm požadavkům, no a přestože jsem formálně byla tady na tomto místě, tak jsem byla pověřována výukou a zase ten tehdejší vedoucí katedry, když jsem nastoupila na tu katedru, tak ji vedl docent Rosypal, tak to bylo vše se záměrem: tím, že budeš učit, tak zkrátka a dobře vytvoříme předpoklady proto, abys mohla být převedena, na to jsem vlastně kývla na to převedení, ale celých deset let se nic nedělo, nemohla jsem ani takzvaně růst vědecky, schvalování toho tenkrát té vědecké hodnosti, kandidatury, trvalo asi víc než deset let, ale nakonec v roce 89 jsem obhájila tu kandidátskou práci, já jsem se kromě toho, že jsem se věnovala té psychologii vývojové a pedagogické, a měla jsem za sebou to lingvistické vzdělání, tak jsem se hodně orientovala na psycholingvistiku, což jsem vlastně hraniční obor mezi psychologií a lingvistikou, no a už na té katedře aplikované lingvistiky jsem vlastně zkoumala ty procesy psycholingvistické při osvojování si cizího jazyka, křivka učení apod. no a potom, když jsem byla na katedře VVD, tak jsem jednak musela plnit úkoly, které zkoumala katedra, a ta tenkrát zkoumala kolegyně Bočková, kam jsem byla přiřazena, zkoumala lektory, učitele, takže se dělaly asi psychologické aspekty výběru a přípravy lektorů a systém celoživotního vzdělávání VVD, to byly takové resortní úkoly, a já jsem si pořád dělala v té oblasti té psychologie učení, tenkrát už se začal klást důraz na individualizaci lidského učení čili prakticky styly učení a tady tyto věci. No a od roku 86 jsem také se dostala do oblasti, která tenkrát začla se rozvíjet, a to bylo dnes gerontagogika (vzdělávání seniorů), v roce 86 u nás byla založena z iniciativy tenkrát

československého červeného kříže Univerzity třetího věku. A já jsem byla jako určena jako takový styčný pracovník mezi tou organizací, která zajišťovala, a fakultou. To už asi víte, co se dělo potom, v roce 90 byla zrušena katedra VVD, my jsme se hlásili do konkurzu, takže jsme byly potom převedeny na katedru sociologie, která byla založena, já jsem potom v roce 92 napsala habilitační spis pro docenturu, v roce 93 jsem potom byla ustanovena docentkou, no a moje odborné zaměření se vlastně profilovalo do, zůstávalo v té oblasti psychologie učení, kde jsem dál se zabývala tou problematikou stylu učení zejména při učení z textů, v němž je těžiště vlastně vysokoškolského studia, a druhá linie byla ta linie gerontagogická, to znamená vzdělávání seniorů zúženě prakticky v té oblasti Univerzity třetího věku. No a prakticky jsem do roku 2002, jsem pracovala na plný úvazek, nebo to bylo do roku 2004, pak jsem určitou dobu pracovala na úvazek 0,7, 0, 5 a poslední dva roky už, potom poslední tři roky na úvazek 0,3 a poslední rok na úvazek 0,2, na vlastní žádost, a v minulém roce v srpnu jsem svou pedagogickou činnost ukončila.

2) Kdy jste se poprvé setkala s problematikou výchovy a vzdělávání dospělých? No s výchovou a vzděláváním dospělých jsem se dostala v době, kdy jsem vůbec nevěděla, že nějaká výchova a vzdělávání dospělých existuje. Já už jsem říkala, že jsem působila na katedře neslovanských jazyků a že jsem učila češtinu zahraniční studenty. Tenkrát k nám přicházeli, ještě neexistovala, později byla založena Univerzita 17. listopadu pro ty studenty z rozvojových zemí. No a já jsem vlastně tu češtinu učila v kurzech, kde byli třeba, jednou tu skupinu tvořili čtyři Indové inženýři, kteří k nám přišli na postgraduální studium ve svém oboru a museli se naučit základy češtiny. Po druhé jsem měla skupinu dvanácti Němců, zase byli to technici, byla tam výtvarnice, kteří zase přišli na naše vysoké školy doplňovat své už, čili získané vysokoškolské vzdělání. Potřetí to byli Rumuni, pak to byli Mexičané a to vlastně všichni byli dospělí, čili já jsem vlastně působila v oblasti vzdělávání dospělých, aniž jsem věděla, že existuje něco takového jako obor nebo disciplína, a nějak intuitivně jsem musela k těm dospělým přistupovat. Myslím si, že tam byl, že oni splňovali řadu těch kritérií, které dnes považujeme za charakteristiky toho dospělého učícího se, protože všichni byli velmi motivovaní, aby se naučili co nejdříve, že, komunikovat. Přicházeli dobrovolně, že. Měli velmi vyvinuté to sebeřízení, oni byli fantastičtí, oni se prakticky za, někteří u nás byli šest týdnů a maximálně tři měsíce, a oni se za tu dobu naučili základy češtiny, aby potom mohli s těmi svými školiteli dál komunikovat a dál rozvíjet i ten, tu jazykovou kompetenci.

3) Jaké bylo složení pracoviště na Katedře pedagogiky na UP v době, kdy jste tam nastoupil?

Takže samozřejmě já jsem přišla do pracovny, kde seděla kolegyně Bočková a kolegyně Němečková. Vedle byl, teď nevím, jestli už tam byl, Zdeněk Grossert v tom 80. roce nebo jestli tam ještě nebyl, ale mám pocit, že tam Zdeněk Grosser byl. Pak tam byl samozřejmě pak kolega Vilém Klega, pak tam byl docent Spálený, můj kdysi šéf, který později se dostal do nemilosti, že, byl odstraněn z vedení, ale byl na této katedře a myslím si, že už na žádné další, docent Rosypal jako vedoucí, a myslím, že to bylo všechno, že si na žádné další jméno nevzpomenu.

4) Jakými personálními proměnami pracoviště prošlo, kdo se ve funkcích učitelů prostřídal?

Nevím přesně, kdy docent Rosypal přestal být vedoucím a na jeho místo přišel vlastně můj žák kdysi, doktor Sýkora, to vám neřeknu. Byli tam ještě potom kolegyně Březinová a kolegyně Holásková, ale ty přišly, to bylo myslím tak v tom 87. roce, jestli se nemýlím. Já jsem si psávala deník, ale bohužel ten deník byl omezen na takové ty osobní prožitky, a i když ty osobní prožitky a ty stresy byly velmi spojené s tím pracovištěm, tak jsem se těm jménům vyhýbala, a takže to tady nemám přesný tenkrát. No a potom v tom 90. roce samozřejmě přišel na katedru tenkrát ještě doktor Jochmann, později tedy docent Jochmann, který byl jako, byl pracovníkem katedry ještě v těch 70. letech, do 70. let, on pak musel odejít samozřejmě, který se vlastně stal vedoucím a který dával tomu pracovišti potom novou koncepci, no a jeho vystřídal potom doktor docent profesor Šimek.

5) Jaký byl ve vaší době nejvíce tematizovaný problém andragogiky či pedagogiky dospělých?

V mé době. O tom tady vám asi nedám uspokojivou odpověď, protože já jsem vlivem těch životních zkušeností, které jsem měla, já jsem tu, tento obor chápala jako příliš zpolitizovaný a zideologizovaný. A protože já jsem byla, já jsem velice těžce prožívala tady, dalo by se říct, tu diskriminaci svoji, tak jsem se snažila co nejvíce nějak separovat od tady těchto problémů a zaměřovala jsem se, vždycky jsem říkala: já jsem jenom psycholožka, já tomu nerozumím. A nechtěla jsem se vůbec tady do těchto věcí pouštět. Po tom 90. roce se tady situace samozřejmě změnila a my jsme, já jsem tenkrát měla na starosti vědecko - výzkumnou činnost katedry, to jsem vlastně z titulu toho, že jsem byla na jako pracovnice vědy a výzkumu, tak to jsem dělala i na té katedře aplikované lingvistiky a pak to nějak tak automaticky přešlo, a my jsme potom, když se otevřely ty

možnosti komunikace, tak jsme se snažili navázat kontakt se zahraničními pracovišti, kde se ten obor rozvíjel. A čili na tom počátku těch 90. let jsem vnímala jako největší problém to, že nemá v našich podmínkách ten obor teoretické ukotvení.

6) Co považujete za nejvýznamnější (nejzajímavější) pro svoji dobu? V pozitivním i negativním smyslu.

Nerada bych šla do přílišné šířky, mám se omezit na tu dobu po roce 89? No, já jsem, v mém případě je to problém takto jednoznačně vymezit, protože když bych měla vzít tu etapu studia pregraduálního, to byla čeština ruština, ale hlavně čeština, tak to byli osobnosti, dvě osobnosti, shodou okolností literární, a to byl profesor Králík a profesor Sivek. Zajímavé bylo, i když by se řeklo literatura, ale oba dva nastínili vlastně takový metodologický přístup k tomu, co se potom stalo mým hlavním tématem, protože šlo o text, že. Profesor Králík půl semestru, celý semestr rozbíral Nerudovo Hřbitovní kvítí, například. Profesor Sivek zase rozebíral celou, celý semestr přednášek z literatury Bezručovu Stůžkonosku modrou. Když jsem potom se sama ponořila do psychologie, tak tam zase se objevil člověk, který mě ovlivnil, a to byl profesor Emil Holas, který ovšem, který zase ukázal přístup, zase šlo o metodologický přístup ve zkoumání tenkrát psychologickém, a to byl takový mikroanalytický přístup, ke kterému jsem já tak nějak tíhla, ale zároveň jsem díky už tomu, že jsem přistupovala, že jsem dovedla využívat transferu a hledat souvislosti, to už je mě potom, to mě potom pomohlo, když jsem se octla v té tenkrát z mého hlediska velice nepříznivé situaci, že jsem opět byla přehozena výhybkou na jinou kolej, než jsem já původně vlastně, než to, co jsem chtěla původně dělat. No a samozřejmě že v těch 90. letech to byla osobnost docenta Vladimíra Jochmanna.

7) Čeho jste chtěl v tomto oboru dosáhnout a zdali se vám to povedlo?

Čeho jsem chtěla dosáhnout? To je těžká otázka. A já jsem neměla prakticky až do toho 90. roku možnost stanovat si nějaké cíle. Mně ty cíle vždycky byly stanovovány tím, že jsem byla v pozici, v jaké jsem byla, a spíš mně vždycky to, co třeba by se řeklo, že je frustrací, že se postaví ta překážka nějaká člověku do cesty, tak to bylo pro mě takovým nějakým motivačním momentem. Vzhledem k tomu, že jsem vlastně vždycky se chápala jako pomocná věda andragogická, tak jsem si nějaké přesné cíle nebo přesně formulované cíle nestanovovala, já jsem chtěla, asi ve mně nejvíc bylo to, přesto že jsem dělala prakticky dvacet let v té oblasti vědy a výzkumu, tak svým zaměřením vnitřním jsem asi byla víc pužena k té činnosti pedagogické. Takže chtěla asi, jako cíl jsem asi měla, když bych to měla explicitně vyjádřit, být asi dobrou kantorkou, to

nevím, jestli se mně dařilo. No a pak jsem našla své, ale to spíš bylo takové, já nevím, to zase nebylo dáno jako mým cílem. Tím že jsem od toho 86. roku se podílela na té, na těch aktivitách pro seniory, tak ty jsem, potom tady tuto oblast jsem vzala jako za svou a když jsem po doktoru Vilémovi Klegovi potom převzala tu funkci ředitelky Univerzity třetího věku, tak jsem zase se snažila rozvíjet tady tuto oblast, a to bych řekla, zůstalo a pořád je to taková moje srdeční záležitost, že už sice jenom drápkem, ale pořád v té činnosti pro Univerzitu třetího věku pokračuju.

8) Můžete mi pohovořit o svých přednáškových a vědeckých aktivitách? Která je podle vás nejcennější? Kde se dají tyto publikace nyní sehnat?

Jej, to jste mě měla asi připravit na to, co. No takže já jsem, pokud jdete do toho roku 90, tak jsem spolupracovala, nebo podílela jsem se na mezinárodním výzkumu, to byl tým, teď zmíním osobnost, která už nežije, ke které mám velmi ambivalentní vztah, a je to profesorka Dana Tullingerová, která byla vlastně původně školitelkou, a takže jsem o těch aktivitách v oblasti těch psychologických základních různých činností se podílela na tom mezinárodním výzkumu, jak už jsem říkala, a přednášela jsem dvakrát v Lipsku a na různých seminářích, které zase byly organizovány u nás. Potom v roce 90 to bylo několik konferencí, které byly organizovány katedrou na dobu, kdy se konaly, si nevzpomenu, ale týkaly se právě rozvíjení oboru andragogiky, organizoval je docent Jochmann. No a pak to byli, protože jsem byla i v takové celostátní komisi právě pro, při Ministerstvu školství pro univerzity vzdělávání seniorů, tak jsme také organizovali tady v Olomouci tři semináře, které, z nichž dva byly s mezinárodní účastí, tam jsme potom navázali spolupráci s německým pracovištěm v Ulmu. No a kromě toho jsem také zase v rámci těch, už těch gerontagogických, toho gerontagogického oboru, nebo rozvíjejícího se přednášela na semináři, které organizovali kolegové na Slovensku. Potom od toho roku 90 tam jsem, naposledy jsem přednášela myslím v roce 2002, mám takový dojem, ne to bylo ještě později, mně potom v roce 99 srazilo auto a měla jsem problémy, takže já jsem potom utlumila tady tuto činnost, protože mě právě i to cestování a nošení kufru činilo potíží. Z těch publikací to byly publikace časopisecké, kromě těch, co v těch sbornících, co vyšli do toho 90. roku v zahraničí bych potom mohla jmenovat i nějaké publikace, které byly v časopise Pedagogika, které se vázaly na tu mou habilitační práci, mám na mysli tu, ty Studijní styly. A mám tady někde v tašce, tady mám nějaké. To jsem vzala zase kvůli semináři, který bude zítra. No tady jsem měla nějaké publikace: O problematice učení a porozumění textů, to byli hlavně ty, ten článek v té Pedagogice, ta Autonomní učení kompetence dospělých, to bylo už

v roce 94, ta habilitační práce to byla zase Pedagogicko – psychologická problematika učení z textů vysokoškolských studentů, to je ta moje habilitační práce, a pokud jde o ty práce zaměřené na seniory, tak tam to byl, jednak jsem tam měla také výzkum resortní Současný stav a perspektivy Univerzity třetího věku na vysokých školách v ČR, to byla výzkumná zpráva k tomu projektu z roku 94. No a pak to byly články zase v těch sbornících, ať už jde, je to Sborník deset let vzdělávacích aktivit nebo Aktuální problémy vzdělávání seniorů, to byl zase resortní úkol ministerstva školství, z něhož vyšel potom ten sborník. Tento projekt byl realizován v rámci podpory Národní koordinační rady pro mezinárodní rok seniorů v roce 99. A jak už jsem říkala pak jsem utlumila, to už byly jenom takové drobnější věci, které jsem dělala.

9) Jak jste vnímal zakladatele oboru, konkrétně Ervína Koukala a Vladimíra Jochmanna?

S docentem Koukalem jsem vlastně nepřicházela já do styku jako zakladatele oboru Pedagogika dospělých, protože já jsem přišla na katedru až v roce, jak už jsem říkala, v roce 79, že, docenta Koukala jsem vnímala pouze jako studentka, kdy tenkrát, že, v těch letech 55 až 59, kdy nám přednášel Pedagogiku, takže k tomu nemohu v podstatě, k jeho osobnosti nemohu vám nic říct. Víte v těch letech, když má člověk osmnáct až třidvacet, a ještě navíc vnímá pedagogiku jako vědu, která je úplně zbytečná, tak je velmi těžké, to bych, nerada bych se pouštěla do charakteristik. Jiná byla osobnost Vladimíra Jochmanna. S Vladimírem Jochmannem jsem byla dlouho ve styku, i když vlastně to nebyla, byla jiná, je to jiný šálek kávy. Vladimír Jochmann byl v té době velmi postižen osudem z několika důvodů. Jednak tedy musel v těch nejlepších letech odejít z fakulty, jednak, a tady bych se nerada dostávala, jistě mohu tu osobní rovinu zmínit, ale nerada bych aby to bylo nějak zveřejňováno. Ty naše kontakty byly spíš v té rovině, dalo by se říct takové soukromé. No a já jsem obdivovala tu jeho nezdolnost, se kterou se vyrovnával s těmi krizovými situacemi, které se mu samozřejmě kupily. A když potom přišel zpátky na katedru, tak jsem byla velice šťastná, že mohl se vrátit k té činnosti, která pro něho byla tou činností dominantní a velice jsem si vážila toho, že jsem byla v jeho blízkosti a že jsem mohla sledovat, že i mě, jako samozřejmost jsem to brala u kolegyně Bočkové, která byla jeho spolupracovnicí už v těch 70. letech, jako samozřejmost jsem to brala u Dušana, protože byli zase ve vztahu žák – učitel, já jsem si velice vážila, že jsem mohla také být přítomna, anebo průvodkyně toho kvasu, který v těch letech 90 až 92 byl, snad 90 až 93 byl takový nejsilnější, kdy se utvářela ta

koncepce, kdy se formovalo to první, dalo by se říct, v těch dějinách oboru, kolikátá to byla ta koncepce, to k tomu se jistě doberete.

10) Koho považujete za olomoucké andragogy?

Za olomoucké andragogy, tak samozřejmě je to docent Jochmann, je to ta kolegyně docentka Nováková, to jsou vlastně vrstevníci, protože oba dva jsou myslím ročník 23, pokud se nemýlím, Vladimír byl 23 a Marie je taky ročník 23. Z těch, z té další generace je to potom docentka Bočková, doktor Klega, no a z té nejmladší potom profesor Šimek.

Víte, to bylo trochu komplikované, já jsem na tu katedru přišla v době, kdy tam, tenkrát to byla ještě Katedra pedagogiky. Ale velice záhy tu katedru rozdělili a ta kolegyně Němečková byla, se dostala do té části katedry pedagogiky. O tom jistě mluvil doktor Klega, který jako historik on má přesně zmapované, a on v různých sbornících, on psal o historii katedry a tady tyto věci, takže tam to určitě najdete.

A s tou kolegyní Novákovou je to problém v tom, že ona v podstatě, já už jsem ji nezažila na katedře. Já jsem ji zažila, já jsem v roce 68, v lednu nebo prosinci jsem dělala rigorózní zkoušky. A tam jsem se poprvé setkala s kolegyní Marií Novákovou, protože jako součást té rigorózní zkoušky z psychologie mě byla určena právě ta Pedagogika. Takže tam jsem se s ní setkala a tam ji zaujal můj výzkumný proud, já jsem se zabývala zase tou individualizací učení, křivky učení při učení se cizímu jazyku, ona tenkrát se velmi exponovala v oblasti programovaného učení, ona byla také bohemistka svým původním zaměřením mimo jiné, a ještě s další kolegyní, také bohemistkou, připravovaly programy výuky češtiny pro nižší stupně škol. Takže ji, my jsme vlastně začly spolu komunikovat, protože jsme byly blízké tím zaměřením výzkumným. Ona ovšem, ona v těch letech krizových byla předsedkyní tenkrát ROH na fakultě, a jistě víte, že po tom roce 68 probíhaly v roce 69 a hlavně v roce 70 prověrky a řady učitelů, kteří prostě nesouhlasily se vstupem vojsk atd., musely z fakulty odejít, i když byly odborníci. No a tady tato kolegyně se bránila, protože ta organizace odborová musela být při tom projednávání a ona se snažila je hájit. Dopadlo to tak, že nakonec musela odejít i ona. Ona se sice soudila, ale ten soud stejně prohrála a musela potom pracovat úplně mimo, tak jak třeba docent Jochmann byl nejdříve v psychiatrické léčebně jako

učitel a potom prakticky pracoval v těch různých maringotkách měření vody a já nevím, co všechno, a ona zase pracovala v nějaké kanceláři nejdřív v Zoře a ještě v nějakém dalším podniku, a potom přešla přímo do důchodu, že. Takže ten její osud byl velice těžký, ale přesto musím hodnotit to, že ona nějak neztrácela optimismus a snažila se vždycky, zajímala se velice o to, co se děje v oboru, když jsme potřebovali, ať já, nevím, jestli i docentka Bočková, jsme měly možnost s ní konzultovat problémy, které jsme řešily i v té oblasti výzkumné. Po tom roce 90 ona byla rehabilitována a byla jí přiznána ta hodnost docentky a bylo zajímavé, že to už prakticky dneska má ona osmdesát sedm, před těmi dvaceti lety to bylo 67, že, tak byla, účastnila se těch našich odborných setkání, konferencí, seminářů, vypracovávala posudky na rigorózní práce, nejčastěji na rigorózní práce, byla členkou komise rigorózní. Z poslední doby, co vím, že ještě prakticky, ještě když měla ještě osmdesát, byla ještě aktivní a oponovala práce, které se týkaly ať už té problematiky gerontagogická, to byly myslím ty rigorózní práce, kolegyně Žižlavské a kolegyně Chrástkové oponovala, a také rigorózní práci Veronika Chmelařové, to jenom namátkou, co si vzpomínám.

Prof. PhDr. Dušan Šimek

Doc. PhDr. Vladimír Jochmann

1) Můžete mi nastítnit váš životopis, kdy a kde jste se narodil, kde a co jste studoval, která zaměstnání jste vykonával?

Narozen 1950 v Novém Městě na Moravě, absolvoval Gymnázium v Rýmařově, rok VŠB Ostrava strojní fakulta, od 1969 FF UPOL obor Pedagogika dospělých – Sociologie. 1975 doktorát, 1995 habilitace, 2008 profesura (jmenován pro obor Andragogika), praxe od roku 1973 na generálním ředitelství Sigma, oddělení Řízení výchovy, od roku 1978 výzkumný ústav odborného školství Praha, detašovaného pracoviště v Olomouci, oddělení koncepce přípravy pro dělnická povolání, od roku 1986 odborný asistent na Katedře výchovy a vzdělávání dospělých FF UP a tajemník katedry, od roku 1990 odborný asistent tajemník katedry andragogiky, od roku 1990 prosinec vedoucí katedry. Výuka disciplín na katedře VVD (katedra výchovy a vzdělávání dospělých) od Obecné pedagogiky, přes Teorii výchovy dospělých a Srovnávací (Komparativní) pedagogiky. Na katedře andragogiky – Úvod do andragogiky, Andragogické a Sociologické semináře, Úvod do sociologie, Integrální andragogika a Metodologie andragogiky, v prezenčním i v kombinovaném studiu.

2) Kdy jste se poprvé setkal s problematikou výchovy a vzdělávání dospělých?

Při začátku studia v 1969, kdy i na katedře pedagogiky se uvažovalo o rozdílech mezi pedagogikou a teorií výchovy a vzdělávání dospělých (pedagogikou dospělých). Byla zaměřená na vzdělávání pracovníků, firemní vzdělávání a personalistiku a na sociální poradenství. Současná andragogika se v tehdejších letech stavěla na pedagogické bázi a byla i díky zaměření učitelů výrazně pedagogická.

3) Jaké bylo složení pracoviště na Katedře pedagogiky na UP v době, kdy jste tam nastoupil?

Vedoucí katedry doc. PhDr. Ervín Koukal CSc., tajemník PhDr. Vladimír Jochmann, členové PhDr. Jaroslava Němečková, CSc., PhDr. Věra Bočková, PhDr. František Rosypal, PhDr. Marie Nováková, CSc., Vlasta Ježková, sekretářka a knihovnice.

4) Jakými personálními proměnami pracoviště prošlo, kdo se ve funkcích učitelů prostřídal?

Katedra pedagogiky byla těsně propojená s nově vzniklou katedrou sociologie, která fungovala jeden rok a byla obsazena pouze J. L. Fischerem a Vladimírem Láníkem.

Kabinet sociologie dětí a mládeže, byl vedený doc. PhDr. Ferdinandem Koudelkou, CSc., kde členy kabinetu byly PhDr. Jaroslav Čihovský, PhDr. Milan Schneider, PhDr. Ladislav Rýznar, Ing. Ludmila Typovská, Ing. Alois Karlík, docent Rostislav Libíček, který měl na starosti praxe, nesměl učit. Kamila Halásková nastoupila v roce 1988, dále sekretářka paní Pokorná, od roku 1989 František Bělohlávek, PhDr. Anna Petřková, CSc. Vedoucí doc. František Rosypal, tajemník PhDr. Vilém Klega, CSc., členi katedry PhDr. Zdeněk Grosser, asistentka PhDr. Ivana Fiedlerová.

Do roku 1990 v průběhu 3 let se katedra začala profilovat do oblasti personální – PhDr. František Bělohlávek, v oblasti poradenství PhDr. Kamila Halásková.

5) Jaký byl ve vaší době nejvíce tematizovaný problém andragogiky či pedagogiky dospělých?

V době studia to byl problém legitimizace Vzdělávání dospělých jako samostatné disciplíny (vyčlenění v rámci věd o výchově), třebaže v rámci edukologie. Pak problémy propojení této disciplíny s požadavky praxe, které se projevovaly v disciplínách jako je personalistika, sociální práce, apod. Vědecký problém v strukturování vzdělání a výchovy dospělých a její profilování do ekonomiky a do poradenství, technický problém byl diversifikace forem studia v dálkové a prezenční formě (velké množství dálkových studentů). Problém deideologizace výchovy a vzdělávání dospělých.

6) Co považujete za nejvýznamnější (nejzajímavější) pro svoji dobu? V pozitivním i negativním smyslu.

V době studia – vliv J. L. Fischera a Vladimíra Jochmanna, odborný a lidský. V době po roce 1989 nejvýznamnější bylo hledání identity andragogiky a z hlediska vědecké politiky to byla akreditace doktorského, profesorského a habilitačního studia.

7) Čeho jste chtěl v tomto oboru dosáhnout a zdali se vám to povedlo?

Dříve jsem se chtěl věnovat sociologii (průmyslové), o perspektivách oboru jsem neuvažoval. Dosáhl jsem toho více, než jsem očekával. Uvažoval jsem o změnách oboru a depedagogizaci a to se mi podařilo prostřednictvím integrální andragogiky.

8) Můžete mi pohovořit o svých přednáškových a vědeckých aktivitách? Která je podle vás nejcennější? Kde se dají tyto publikace nyní sehnat?

Andragogika na pokraji vědy je nejcennější, vyšla v roce 1995, stanovuje nové pojetí předmětu andragogiky, vymezil andragogiku jako nepedagogickou edukologickou disciplínu. Šimek si cení své monografie Otevřená práce - andragogické souvislosti

sociálního rozměru práce, týkalo se to hlavně sociálních souvislostí nezaměstnanosti a rekvalifikací. Těchto prací si cení nejvíce. Co se týče publikací dost hodnocená je stat' Nová práce ve starším věku (jak se proměňuje svět práce a jak se na tuto situaci adaptuje člověk ve vyšším věku). Konference Člověk na přelomu tisíciletí, kde bylo 200 lidí ze 14 zemí, a Šimek na toto setkání sehnal peníze. Pozval i Peter Jarvise, který se konference zúčastnil.

9) Jak jste vnímal zakladatele oboru, konkrétně Koukala a Jochmanna?

Jochmann byl obrovská neformální autorita, což bylo způsobeno tím, že měl přehled nejen o pedagogice, ale i o filosofii a sociologii. Typická byla neokázalost, s jakou jednal se studenty, jako rovný s rovným. O sobě nikdy nemluvil, o svém soukromí. Jochmann dokázal řešit studentské, pracovní i politické konflikty s nadhledem, kuloárním vyjednáváním.

Koukal byl výrazná osoba a autorita, hodně nepřístupný. Brali ho jako historika pedagogiky, puntičkáře, studenti si ho cenili za gesta, například odmítl funkci proděkana, aby se nezaprodal.

